

Perheenyhdistämispolitiikka eduskunnassa
– vierauden rajanvetoja täysistuntopuheissa 2009–2016

Virva Viljanen

Pro gradu -tutkielma

Valtio-oppi

Turun yliopisto

Kevät 2017

Turun yliopiston laatu­järjestelmän mukaan tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin Originality Check -järjestelmällä.

TURUN YLIOPISTO

Filosofian, poliittisen historian ja valtio-opin laitos / yhteiskuntatieteellinen tiedekunta

VILJANEN, VIRVA: Perheenyhdistämispolitiikka eduskunnassa
– vierauden rajanvetoja täysistuntopuheissa 2009–2016

Pro gradu -tutkielma, 88 s.

Yleinen valtio-oppi

Huhtikuu 2017

Tutkielmassa analysoidaan, miten kansanedustajien puheissa esiintyvät diskurssit kuvaavat perheenyhdistämiseen perustuvaa maahanmuuttoa ilmiönä ja miten puheet suhteutuvat tehtyyn perheenyhdistämispolitiikkaan Suomessa.

Aineisto koostuu eduskunnan täysistuntopuheenvuorot vuosilta 2009–2016 koskien ulkomaalaislain muutosesityksiä, jotka ovat keskeisesti tarkentaneet ja kiristäneet perhesiteeseen perustuvan maahanmuuton edellytyksiä ajanjaksolla. Tutkielmalle teoreettisen viitekehyksen antaa sosiaalisen konstruktionismin suuntaukseen sijoittuva kriittinen diskurssianalyysi.

Kansanedustajien perheenyhdistämistä koskevista puheissa korostuvat kansallinen etu ja Suomen asema Euroopan unionissa maahanmuuttopoliittisissa kysymyksissä. Toisaalta kansanedustajat tuovat esille Suomen velvollisuutta tarjota kansainvälistä suojelua turvapaikanhakijoille perheineen erotuksena kiristäviin lakiesityksiin. Hallitus–oppositio -jako näyttäytyy keskeisimpänä selittävänä tekijänä puolueiden linjaeroille aineistossa.

Suomalaiseen yhteiskuntaan hyväksyttävän perheen mallina esitetään rajattu ydinperhe, johon kuuluvat vanhemmat ja alaikäiset, biologiset lapset. Tutkielma esittää, kuinka perheenyhdistämispolitiikassa on kyse rajanvedoista suomalaiseen yhteiskuntaan hyväksytyjen perheiden ja poissuljettujen välillä.

Asiasanat

Eduskunta, kansanedustajat, maahanmuuttopolitiikka, perhe, perheenyhdistäminen, puolueet

Sisällys

1.	Johdanto	1
2.	Teoreettinen viitekehys ja metodologia	3
2.1	Kriittinen diskurssianalyysi	4
2.2	Analyysin kolme tasoa	7
2.3	Toiseuden rajanvetoja – kansallisten identiteettien rakentaminen	12
2.4	Perheenyhdistämisen sääntely kansallisen järjestyksen ja portinvartioimisen kautta.....	14
2.5	Perhe ja perheenyhdistäminen tutkimuksen ydinkäsitteinä	17
3.	Tutkimuskysymysten asettaminen	22
4.	Tutkimusaineiston rajausta ja konteksti	24
4.1	Eduskuntapuheen genre	26
4.2	Puolueiden maahanmuuttopoliittiset linjat aiemmassa tutkimuksessa	29
4.3	Ulkomaalaislain perheenyhdistämistä koskevat muutokset 2009–2016	31
5.	Tekstitaso – sisällönerittelystä sanoihin	33
5.1	Hallinnoitu maahanmuutto ja ihmisoikeudet korostuivat puheissa	35
5.2	Puolueiden aktiivisuus eduskuntakeskusteluissa	43
5.3	Perheenjäsenten positiointi sukupuolen ja iän kautta	48
5.4	Ydinperheestä heimoon – perheen representaatiot aineistossa.....	52
6.	Diskursiiviset käytännöt	57
6.1	Kansallista etua korostava diskurssi	58
6.2	Kulttuurista eroa toteuttava diskurssi	60
6.3	Kulttuurista eroa häivyttävä diskurssi.....	62
6.4	Sukupuolittunut uhridiskurssi	63
6.5	Erot puolueiden käyttämissä diskursseissa	64
6.6	Interdiskursiivisuus ja hegemoniset diskurssit	71
7.	Sosiokulttuuriset käytännöt diskurssien taustalla	73
8.	Lopuksi.....	76
9.	Lähteet.....	81
9.1	Kirjallisuus.....	81
9.2	Sähköiset lähteet	85
9.3	Aineistona käytetyt täysistuntopöytäkirjat.....	88

1. Johdanto

Tutkin pro gradu -tutkielmassani sitä, miten kansanedustajien eduskuntapuheissa esiintyvät diskurssit kuvaavat perhesiteeseen perustuvaa maahanmuuttoa ilmiönä. Analysoin, miten aineistossa esiintyvät diskurssit tukevat eduskunnan tekemää perheenyhdistämispolitiikkaa keskittyen erityisesti lainsäädännöllisiin muutoksiin. Vastaan tutkimusongelmaani kolmen kysymyksen kautta: Minkälaisissa diskursseissa kansanedustajat kuvaavat perheenyhdistämistä ilmiönä? Minkälaisia ovat aineistossa esiintyvien diskurssien väliset suhteet? Ja miten kansanedustajien käyttämät diskurssit suhteutuvat Suomessa vuosina 2009–2016 tehtyyn perheenyhdistämispolitiikkaan?

Vaikka aiheeni koskettaa maahanmuuttopolitiikan tutkimusta, tarkastelen nimenomaan perheenyhdistämispolitiikkaa yhtenä maahanmuuttopolitiikan muotona. Perheenyhdistämisellä tarkoitan tässä tutkielmassa prosessia, jossa Suomessa asuva henkilö hakee oleskelulupaa toisessa maassa olevalle perheenjäsenelleen keskinäiseen perhesiteeseen perustuen. Esitän, kuinka perheenyhdistämisen ytimessä oleva perhe on kulttuurisidonnainen käsite, jonka tulkinnat vaihtelevat ajasta toiseen. Perheenyhdistämistä koskevan poliittisen debatin kohteena on se, kenellä on oikeus perheeseen Suomessa, ja mitkä ovat hyväksyttävän perheenjäsenyyden edellytykset.

Aineistonani toimivat eduskunnan täysistuntopuheenvuorot koskien lakiesityksiä, jotka ovat keskeisesti muuttaneet perheenyhdistämiseen perustuvan maahanmuuton edellytyksiä. Tarkastelen neljästä hallituksen esityksestä (HE 77/2009, HE 240/2009, HE 104/2010 ja HE 43/2016) käytyjä eduskuntakeskusteluja. Perheside on yksi yleisimmistä syistä myöntää oleskelulupa Suomessa (Maahanmuuttovirasto 2015). Poliittisen päätöksenteon näkökulmasta perheenyhdistämisessä asettuvat vastakkain yksilön oikeus perhe-elämään ja yhteiskunnan pyrkimys rajoittaa maahanmuuttoa (Sirva 2009, 141). Perheenyhdistämisessä on myös kyse tietynlaisen maahanmuuton mahdollistamisesta ollen silti alisteista yhteiskunnalliselle säätelylle. Tutkielmassani valotan tällaisen vallankäytön prosesseja, joissa laeilla ja viranomaiskäytännöillä asetetaan rajat sille, kenellä on oikeus kuulua suomalaiseen yhteiskuntaan ja kenellä ei.

Ajallisesti tutkielmani keskittyy vuosiin 2009–2016. Perhesiteeseen perustuva maahanmuutto nousi ajanjaksolla näkyvästi esille suomalaisessa mediajulkisuudessa vuosina 2009–2010, kun Suomessa asuvien perheenjäseniensä luona oleskelleet kaksi isoäitiä, egyptiläinen Eveline Fadayel ja venäläinen Irina Antonova, saivat karkotuspäätökset. Jul-

kisuudessa suomalaisia viranomaiskäytäntöjä kritisoitiin yksilökeskeisyydestä, mutta samalla huolta herätti hyvinvointivaltion palveluihin kohdistuva rasite. (Mäkinen 2011, 5, 70-72; Horsti & Pellander 2016, 163-164.)

Samanaikaisesti eduskunta hyväksyi useita tarkennuksia ja kiristyksiä ulkomaalaislakiin (UlkomaalaisL 301/2004) rajaten nimenomaan perheenyhdistämisen ehtoja (ks. mm. UlkomaalaisL 549/2010 ja 631/2011). Perheenyhdistämisen hakeminen vaikeutui edelleen, kun vuodesta 2012 lähtien oleskelulupahakemuksen vaadittiin hakijoilta biometriset tunnisteet. Lakimuutos tarkoitti, ettei Suomessa asuva perheenkokoaja enää saattanut hakea perheenjäsenilleen oleskelulupaa Suomesta käsin, vaan muun perheen oli matkustettava lähimpään Suomen suurlähetystöön, usein toiseen maahan, hakemuksen jättämistä varten. Vuonna 2015 Eurooppaan rantautuneen pakolaiskriisin myötä sisäministeriö käynnisti vielä perheenyhdistämistä koskevan lainsäädäntöhankkeen, jonka tavoitteena oli vähentää Suomen vetovoimaisuutta turvapaikanhakumaana. Seuraavana vuonna voimaan tullut laki perheenyhdistämisen entistä laajemmista toimeentuloedellytyksistä herätti paljon kritiikkiä mediassa ja kansalaisjärjestöissä. (Fingerroos ym. 2016a, 9-11; Pellander 2016, 27.)

Syitä perheenyhdistämisen rajoittamiseen on monia. Kiristävää politiikkaa voidaan perustella hyvinvointivaltioon kohdistuvalla paineella, kuten huolilla korkeasta työttömyydestä. Kiristävän politiikan perusteluihin kuuluvat niin ikään terrorismin pelko, kulttuuristen piirteiden menettäminen ja maahanmuuttajien huonon integraation aiheuttamat seuraukset yhteiskunnalle. Suomessa kiristävää politiikkaa on perusteltu erityisesti maan houkuttelevuudella suhteessa muihin, erityisesti pohjoismaisiin verrokkeihin. Toisaalta alhainen syntyvyys ja korkeakoulutetun maahanmuuttajaväestön tavoittelu ovat saaneet jotkin länsimaiset valtiot harkitsemaan uudelleen perheenyhdistämispolitiikkaansa. Lisäksi kansainvälinen oikeus on 2000-luvulla tunnustanut enenevässä määrin oikeuden perheenyhdistämiseen ja perhe-elämän suojaan. (Demleitner 2003; Sherlock 2009, 232.)

Vastaan tutkimusongelmaan kriittisen diskurssianalyysin välinein. Hyödynnän teoreettisena viitekehyksenäni sosiaalisen konstruktion suuntausta edustavaa Fairclough'n (1992) kriittistä diskurssianalyysimallia. Kolmijakoisessa mallissa tarkastellaan diskursseja tekstitason, diskursiivisten käytänteiden tason ja sosiokulttuuristen käytänteiden tason kautta. Kriittisen diskurssianalyysin tarkoitus on nimenomaan paljastaa, miten diskurssi muotoutuu suhteessa toimijoiden valta-asetelmiin ja niitä ylläpitäviin ideologioihin. (Fairclough 1992, 67-68; Jokinen & Juhila 1999, 86.)

Hyödynnän lisäksi työssäni kulttuuritutkija Hallin (1999) teoriaa kansallisten identiteettien rakentamisesta kielenkäytössä. Kansallisissa identiteeteissä on kyse kuvitellusta yhteisöstä, kansakunnasta, joka syntyy diskursiivisten narratiivien kautta. Hallin mukaan kansalliset identiteetit muodostetaan aina suhteessa johonkin toiseen. Analysoin, miten vastaava kansallisen yhteisön ja siitä erottuvan toiseuden kaksijakoinen puhetapa näkyy kansanedustajien käyttämissä diskursseissa.

Tutkielmani etenee siten, että luvussa 2 esitän työni teoreettisen viitekehysten ja metodologian, ja luvussa 3 asetan tutkielman lähtökohdaksi kolme tutkimuskysymystä perusteluineen. Luvussa 4 rajaan tutkimusaineiston ja asetan sen kontekstiinsa esitellen aiempaa tutkimusta puolueiden maahanmuuttopoliittisista linjoista ja ulkomaalaislain keskeisiä muutoksia koskien perhesideperustaista maahanmuuttoa. Luvut 5-7 keskittyvät kriittisen diskurssianalyysin kolmeen tasoon. Tarkastelen aineistoissa esiintyviä kielellisiä strategioita, esittelen aineistosta löytämäni diskurssit ja suhteutan nämä diskurssit sosiokulttuurisiin käytänteisiin. Luvussa 8 tiivistän tutkielman keskeiset johtopäätökset ja esitän kritiikkiä ja pohdintaa tutkielmani tuloksista.

2. Teoreettinen viitekehys ja metodologia

Tutkimukselleni teoreettisen viitekehysten antaa sosiaalinen konstruktionismi. Suuntauksessa kielenkäyttö nähdään toiminnallisena ja todellisuutta rakentavana. Kielenkäyttö on osa todellisuutta, eikä vain todellisuuden kuva tai esitys. Sosiaalinen konstruktionismi käsittää useita eri tutkimussuuntauksia, joissa tarkastellaan kielenkäyttöä, kulttuurisia ilmiöitä ja diskursiivisia käytänteitä. (Jokinen ym. 1993, 9-32; Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Sosiaalista konstruktionismia edustavia tutkijoita yhdistää kriittisyys itsestään selvänä pidettyä tietoa kohtaan. Suuntauksen mukaan ei ole absoluuttisia totuuksia vaan vain erilaisia selitystapoja ja kertomuksia. Käyttäessämme kieltä annamme merkityksiä kohteille, joista puhumme ja kirjoitamme. Yrittäessämme merkitysten kautta ymmärtää maailmaa syntyy tietoa. Tämä tieto ei muodostu tyhjiössä vaan ihmisten välisissä suhteissa eli sosiaalisissa prosesseissa. (Burr 1995, 2-5; Jokinen ym. 1993, 17-32; Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Suuntaukseen kuuluu oletus useiden rinnakkaisten ja keskenään kilpailevien merkitysjärjestelmien olemassaolosta. Merkitykset muodostuvat suhteessa ja erotuksena toisiinsa.

Sosiaalisessa konstruktionismissa korostetaan, että maailmalle ja sen ilmiöille antamamme merkitykset ovat aina sidoksissa historialliseen ja kulttuuriseen kontekstiinsa. Esimerkiksi Fingerroos, Tapaninen ja Tiilikainen (2016, 21-41) ovat esittäneet, kuinka suomalaisen perheen määritelmä on muuttunut huomattavasti viimeisten vuosisatojen aikana, ja ydinperhe perheen perustyyppinä vakiintui arkiajatteluun vasta toisen maailmansodan jälkeen. Perhettä pitääkin käsitellä tiettyyn kulttuuriin ja aikaan sidottuna konseptina.

2.1 Kriittinen diskurssianalyysi

Diskurssianalyysi on kiinnostunut siitä, miten toimijat tekevät ymmärrettäväksi asioita ja ilmiöitä kielenkäytöllään. Kuten useissa sosiaalisen konstruktion suuntauksissa, myös diskurssianalyysissä puheet ja teot eivät ole toistensa vastakohtia. Molemmat ovat osa toimintaa, joka ylläpitää ja muuntaa sosiaalista todellisuutta. Kielen ja toiminnan yhteen kietoutuminen merkitsee, ettei diskurssianalyysi tarkastele pelkästään tekstejä vaan myös yhteiskunnassa vallitsevia rakenteita, valtasuhteita, instituutioita ja toimijoita. Diskurssianalyysille onkin ominaista monitieteellinen ote. Erotuksena puhtaista kielitieteilijöistä politiikan tutkimuksen alalla toimivat diskurssianalyytikot ovat kiinnostuneita sekä kielenkäytöstä että kielenkäytön laajemmista yhteiskunnallisista ja historiallisista konteksteista. Analyysissä tarkastellaan, miten yhteiskunnalliset ja sosiaaliset rakenteet muodostuvat. (Suoninen 1999, 19; Pietikäinen & Mäntynen 2009, 21.)

Diskurssianalyysin ydinkäsitteellä, *diskurssilla*, tarkoitetaan eheää merkityssuhteiden kokonaisuutta, joka rakentaa todellisuutta tietyllä tavalla. Käsite viittaa sekä kielenkäyttöön että muuhun merkitysten tuottamiseen, kuten kuviin ja sanattomaan viestintään. Se on ennen kaikkea sosiaalisen käytännön muoto, eikä niinkään jostakin tilanteesta johtuva refleksi tai yksilöllistä toimintaa. Diskurssit ovat historiallisesti sitkeitä ja ne toistuvat vuorovaikutustilanteesta toiseen. Diskursseilla on monenlaisia seurauksia. Ensinnäkin ne vaikuttavat sosiaalisten identiteettien ja toimijuuksien rakentumiseen. Toiseksi diskurssit tuottavat sosiaalisia suhteita ihmisten välillä. Lisäksi diskurssit luovat osaltaan erilaisia tieto- ja uskomusjärjestelmiä. (Fairclough 1997, 75; Fairclough 1992, 62-64; Pietikäinen & Mäntynen 2009, 27; Suoninen 1999, 19-21.)

Tässä tutkimuksessa käytän diskurssin käsitettä ilmaisemaan ennen kaikkea merkityssuhteiden järjestelmiä, joilla luodaan ja uusinnetaan *valtasuhteita*. Tarkastelen kansanedustajien kielenkäytössä rakentuvia diskursseja, ja diskurssien suhdetta erilaisiin valta-ase-

telmiin. Aineistossa esiintyvät diskurssit voivat esimerkiksi tarkoittaa tapoja esittää ja kuvailla maahanmuuttoa antaen sille merkityksiä ilmiönä. Väitän, että maahanmuutolle annetut merkitykset tuottavat suomalaisen yhteiskuntaan kuulumisen rajoja poliittisessa päätöksenteossa. Maahanmuuttopolitiikassa on ennen kaikkea kyse vallasta ja hallinnasta, koska päätöksenteko kohdistuu siihen, kenellä on oikeus saada oleskelulupa Suomeen ja minkälaiset maahanmuuton muodot ovat hyväksytyjä. Perheenyhdistämistä koskevat diskurssit näin osaltaan ylläpitävät ja uusintavat suomalaisen yhteiskuntaan kuulumisen ja kuulumattomuuden rajoja.

Yksi tapa jaotella diskurssianalyttisen kentän kirjoja on jakaa suuntaukset kriittisiin ja ei-kriittisiin lähestymistapoihin. Kriittinen diskurssianalyysi eroaa muista suuntauksista siinä, että sen tarkoitus ei ole vain kuvailla diskursiivisia käytänteitä vaan myös paljastaa, miten diskurssi muotoutuu suhteessa valtaan ja sitä ylläpitäviin ideologioihin. Kriittinen diskurssianalyysi lähtee liikkeelle oletuksesta, että yhteiskunnassa vallitsee joitakin alistussuhteita. Tutkimuksen tehtävänä on tarkastella niitä käytäntöjä, joilla yhteiskunnallisia alistussuhteita ylläpidetään ja oikeutetaan. (Jokinen & Juhila 1999, 86; Fairclough 1992, 12-13.)

Valtasuhteita analysoitaessa kiinnostus kohdistuu ennen kaikkea siihen, miten jotkin diskurssit muotoutuvat hegemonisiksi. Hegemonia tarkoittaa tässä työssä eri yhteiskunnallisten osa-alueiden johtajuutta ja hallintaa, ja hegemoniset diskurssit ovat hallitsevia tapoja merkityksellistää jokin asia tai ilmiö. Hegemoninen diskurssi esitetään luonnollisena ja kyseenalaistamattomana. (Fairclough 1992, 91-96.) Lisäksi analyysissä on mahdollista arvioida diskurssien käyttöön liittyviä ideologisia seurauksia ja diskurssien kyseenalaistamisen mahdollisuutta. (Jokinen & Juhila 1993, 75-107.) Valta- ja alistussuhteita ylläpitävät käytännöt voivat liittyä esimerkiksi sosiaalisten identiteettien rakentumiseen diskursseissa. Hallinnan elementin sisältäviä diskursseja ovat tyypillisesti myös sukupuolituneet eli sukupuolinormeja ja -hierarkioita ylläpitävät diskurssit (Sunderland 2004, 10-11).

Diskurssianalyttistä tutkimusta tehdessä on kuitenkin tärkeää ymmärtää, ettei tutkija ole tutkimuskohteestaan irrallinen toimija. Tutkijan on mahdotonta asettua tutkimansa yhteiskunnan ja sosiaalisten asetelmien ulkopuolelle. Toisin sanoen tutkija on aina osa kuvaamansa yhteiskuntaa. Analyysia tehdessään tutkija myös itse luo ja uusintaa kuvauksia todellisuudesta puhumalla ja kirjoittamalla. Onkin olennaista, että tutkija tiedostaa omat ennalta asetetut sidonnaisuutensa ja mahdollisesti jopa työskentelee näiden sidonnaisuuksien kautta. (Burr 1995, 160; Juhila 1999, 201.) Itse kirjoitan tätä tutkielmaa suomalaisen

kantaväestöön kuuluvan, korkeakoulutetun naisen näkökulmasta. Pysin tutkielmaa kirjoittaessani perustelemaan johdonmukaisesti tutkielman lähtöasetelman ja ilmaisemaan selkeästi johtopäätösteni perusteet, jotta lukija voi arvioida päätelmäni tieteellistä hyväksyttävyyttä.

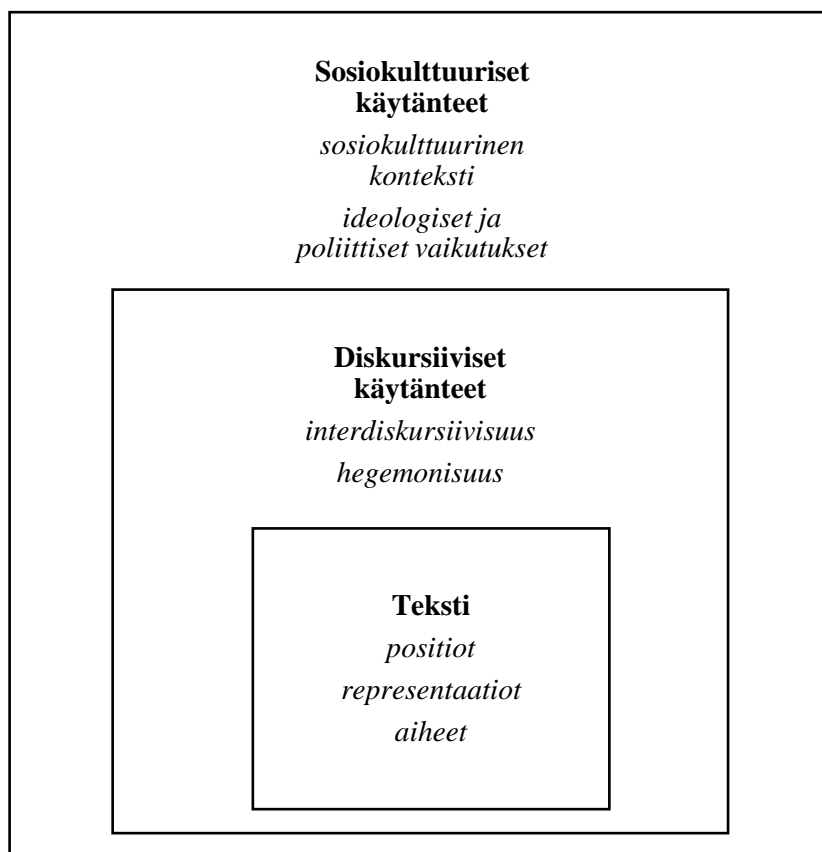
On hyvä tiedostaa, ettei kriittinen diskurssianalyysi ole ongelmaton metodi tutkimukselle. Diskurssianalyttinen kenttä on täynnä rinnakkaisia käsitejärjestelmiä, mikä voi aiheuttaa tutkimussuuntauksesta sekavan vaikutelman. Tutkijan tulee ensin valita sopiva diskurssianalyysimalli ja perustella käyttämänsä käsitteet. Tunnettuja, rinnakkaisia kriittisen diskurssianalyysin malleja ovat esittäneet useat tutkijat, kuten van Dijk (ks. esim. 1992) ja Wodak (ks. esim. Wodak & Meyer 2008). Haasteita voivat aiheuttaa myös tekstien tulkinnallisuus ja monet eri luentatavat. Analyysia tehdessä on siis ehdottoman tärkeää perustella johtopäätökset kirjoittamalla auki tutkijan tulkinnan ja aineiston välisen vuoropuhelun. (Jokinen ym. 1993, 17-28.)

Hyödynnän työssäni ensisijaisesti lingvistiksestä analyysistaan tunnetun Fairclough'n (1992, 1997) kehittämää kriittisen diskurssianalyysin mallia. Fairclough'n tavoitteena on yhdistää lingvistiseen tutkimukseen painottuva diskurssianalyysi ja diskursseja koskeva sosiaalinen ja poliittinen ajattelu yhdeksi teoreettiseksi viitekehikseksi (Fairclough 1992, 37, 62). Fairclough tunnustaa filosofi Foucault'n suuren vaikutuksen diskurssin käsitteen ja diskurssianalyysimenetelmän luojaan. Fairclough kuitenkin erottaa oman tutkimuksensa foucault'laisesta perinteestä. Hän näkee oman mallinsa olevan tekstilähtöisempää diskurssianalyysia verrattuna Foucault'n esittämään abstraktimpaan lähestymistapaan. Fairclough'n tavoitteena on myös esittää teoreettisesti tarkoituksenmukainen lähestymistapa diskurssianalyysiin, joka on samalla sovellettavissa erilaisiin tutkimuksiin. (Fairclough 1992, 37-39.)

Oman työni kannalta juuri sovellettavuus on Fairclough'n esittämän mallin vahvuus. Diskurssianalyysimalli antaa konkreettiset työkalut tekstien tulkitsemiseen, ja pureutuu ennen kaikkea vallan muotoihin kielenkäytössä. Fairclough onkin kiinnostunut diskursseista erityisesti poliittisen ja ideologisen toiminnan muotoina. Diskurssi poliittisena käytäntönä luo, ylläpitää ja muuttaa valtasuhteita. Diskurssi ideologisenä käytäntönä puolestaan luo, luonnollistaa, ylläpitää ja muuttaa sitä, minkälaisia merkityksiä annamme maailmalle erilaisista valta-asetelmista käsin. Yksittäisten diskurssien tarkastelemisen sijaan on tärkeää kiinnittää huomiota siihen, miten diskursiiviset käytännöt linkittyvät toisiinsa ja muovaavat toisiaan. Tällaisesta diskurssien vuorovaikutuksesta Fairclough käyttää käsitettä *interdiskursiivisuus*. (Fairclough 1992, 67-68.)

2.2 Analyysin kolme tasoa

Fairclough'n diskurssianalyysin konsepti on kolmitasoinen (kuvio 1). Diskursseja tutkitaan *tekstitason*, *diskursiivisten käytänteiden tason* ja *sosiokulttuuristen käytänteiden tason* kautta. Tekstitasolla analysoidaan tekstissä ilmenevää sanastoa, kielioppia ja tekstin rakennetta. Diskursiivisten käytänteiden tasolla tutkitaan tapoja, joilla tekstiä tuotetaan, jaetaan ja vastaanotetaan. Tässä tutkielmassa keskityn diskursiivisten käytänteiden tasolla tekstin tuotantoon eli siihen, miten diskursseissa esitetään maahanmuutto ja maahanmuuttajat sekä erilaisten diskursiivisten käytänteiden välisiin suhteisiin. Diskursiivisten käytänteiden taso toimii varsinaisen tekstin ja tutkittavaa aineistoa ympäröivien sosiokulttuuristen käytänteiden välittäjänä. Sosiokulttuuristen käytänteiden tasolla analysoin kielenkäyttöä taas osana laajempaa sosiaalista kontekstia, siihen liittyviä jännitteitä ja siitä aiheutuvia seurauksia. Diskurssien tuotantoa ja tulkintaa ei ole mielekäästä tarkastella irrallisina vaan ne liitetään osaksi sosiokulttuurista kontekstia analyysin viimeisellä tasolla. (Fairclough 1992, 75-86, 231-237; Hiltunen 2006, 28; Pietikäinen & Mäntynen 2009, 18-19.)

Kuvio 1. Kriittisen diskurssianalyysin kolme tasoa. (Vrt. Fairclough 1992, 73; Hiltunen 2006, 27.)

Vaikka toteutan analyysini järjestyksessä kolmen tason avulla, ei näitä tasoja ole mahdollista tulkita erillään toisistaan vaan analyysi tapahtuu limittäin ja tasoja toisiinsa yhteen kietoen. Oheisessa kuviossa esitetyt sisäkkäiset laatikot analyysin tasoista ovat lähinnä havainnollistamassa tutkielman etenemistä yksityiskohtaisemmasta kielellisestä tarkastelusta ulospäin laajempaan yhteiskunnalliseen viitekehykseen. Jotta tekstitasolla tutkittavat sanavalinnat ja metaforat olisivat ymmärrettäviä, on niitä tulkittava suhteessa sosiokulttuuriseen kontekstiinsa. Samoin diskursiiviset käytänteet linkittyvät tekstitason havaintoihin, mutta niiden muotoutumista arvioitaessa on huomioitava sosiokulttuurisen taustan vaikutus.

2.2.1 Teksti

Fairclough'n kolmijakoisen diskurssianalyysin tekstitasolla tutkitaan aineistosta niin kielellisiä muotoja kuin merkityksiäkin. Kriittisen diskurssianalyysin näkökulmasta on merkityksellistä, mitä sanoja käytetään ja missä yhteydessä. Tekstianalyysiin kuuluu perinteisen lingvistisen analyysin muotoja, kuten sanaston, semantiikan ja virkkeiden tarkastelua sekä pohdintaa, miten teksti rakentuu kokonaisuutena. (Fairclough 1992, 74-75; Fairclough 1997, 79-81.)

Oman tutkielmani tekstitasolla tarkastelen kansanedustajien kielenkäyttöä ensinnäkin *position* käsitteen kautta. Positiolla kuvataan toimijan asemaa ja tämän aseman vaihteluita. Positioita tuotetaan diskursiivisissa ja sosiaalisissa käytänteissä. Jotkin positiot voivat olla kulttuurisesti hyvin vakiintuneita. Jokinen, Juhila ja Suoninen käyttävät esimerkkinä tällaisista vakiintuneista positioista oppilaan ja opettajan rooleja koulussa. (Jokinen ym. 1993, 35-40.) Käsitteen avulla tarkastelen, minkälaisia toimijuuksia eli positioita maahanmuuttajille annetaan kansanedustajien puheenvuoroissa.

Positioiden konstruoinnissa on usein kyse luokittelusta eli *kategorisoinnista*. Kategorisointi tarkoittaa sellaisia kielellisiä ilmaisuja, joissa jokin asia kuvataan johonkin luokkaan kuuluvaksi ja tällä luokalla on tietyt ominaisuudet. Juhilan (1999, 129-130) mukaan kategorisointi on yksi tyypillisimmistä retorisisista strategioista ja argumentaatiokamppailujen kohteista. Kategorioilla voidaan määritellä toimintoja kaksijakoisesti, jolloin toiset kuvataan normaaleina ja hyväksyttävänä, kun toiset puolestaan poikkeuksellisenä ja tuomittavana. Demleitner (2003, 276-277) on esittänyt, että maahanmuuttajat voidaan kategorisoida *maahanmuuton syiden* (työperäinen maahanmuuttaja, perhemaahanmuuttaja ja turvapaikanhakija tai pakolainen), *maahanmuuton keston* (pysyvä ja tilapäinen maahanmuutto) tai *maahanmuuton laillisuuden* (laiton ja laillinen oleskelustatus) perusteella.

Positio limittyy teoreettiselle viitekehykselleni merkitykselliseen Hallin (1999) *identiteetin* käsitteeseen. Näen, että positiot toimivat palasina identiteettien rakentamisessa ja uusintamisessa. Fairclough (1992, 237-238) määrittelee identiteetin rakentumisen diskursiivisten käytänteiden ideologiseksi seuraukseksi. Esittelen identiteetin rakentumista tarkemmin luvussa 2.3. Positioiden konstruointi on ensimmäisen tutkimuskysymykseni kannalta keskeinen, sillä toimijuuksien määrittely on osa maahanmuuttajia koskevia diskursseja. Positioilla voidaan asemoida maahanmuuttajat suhteessa kantaväestöön ja suomalaiseen yhteiskuntaan kuulumiseen.

Toinen tekstitason analyysille keskeinen käsite on *representaatio*. Kun positio kuvaa toimijan asemaa ja tämän aseman vaihteluita, representaatio tarkoittaa yleisemmin jonkin asian tai ilmiön kuvaamista jonkinlaisena. Hall (1997, 15-19) on kirjoittanut, että representaatio tarkoittaa prosessia, jossa asioille ja ilmiöille annetaan merkityksiä. Representointi merkitsee käytännössä siis niitä sanoja, tarinoita, kuvia, symboleita, luokitteluita tai käsitteitä, joita käytämme kuvaamaan asioita. Representaatio voi liittää kuvailtavan asian joihinkin tunteisiin tai arvoihin. Tällöin se, miten tulkitsemme tai ymmärrämme esitettävän asian, muuttuu. Representaation käsitteellä kysyn työssäni, minkälaisia merkityksiä kuvailtaville asioille ja ihmisille annetaan. Representaation käsite liittyy olennaisesti myös diskursiivisten käytänteiden paikantamiseen. Diskursseissa on kyse osaltaan representaatioissa luotujen merkityksien järjestämisestä tietyllä tapaa, jolloin rakennetaan tietynlaista kuvaa puheena olevasta aiheesta, siihen liittyvistä toimijoista ja heidän välisistä suhteistaan (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 55-57).

Kolmanneksi tarkastelen tekstitasolla puheenvuoroissa esiintyviä *aiheita*. Fairclough viittaa aiheen (engl. theme) käsitteellä tekstin puhujan pääasialliseen lähtökohtaan tämän puheessa. Aiheella viitataan tietoon, jota pidetään tekstin tuottajien ja tulkitsijoiden ennalta tietämänä. Fairclough'n mukaan aihevalinnat kertovat usein sekä arkipäiväisistä olettamuksista että retorisisista strategioista. Aiheita etsiessä on mahdollista tarkastella, minkälaisesta temaattisesta rakenteesta teksti koostuu tai kuinka usein tietyt aiheet toistuvat aineistossa. (Fairclough 1992, 183-184, 236.) Tässä tutkielmassa hahmotan kansanedustajien puheita lukemalla puheenvuorojen pääasialliset aihealueet ja analysoin, mitkä aiheet toistuvat aineistossa. Aihealueet määrittyvät siis aineistolähtöisesti. Tarkastelen lisäksi, minkälaiset subjektipositiot tai representaatiot esiintyvät kunkin aihealueen yhteydessä.

2.2.2 Diskursiiviset käytänteet

Analyysin toinen taso keskittyy diskursiivisiin käytänteisiin. Diskursiiviset käytänteet vaikuttavat siihen, minkälaisia tekstejä tuotetaan, jaetaan ja kulutetaan. Tekstitasolla tehdyt havainnot tukevat diskursiivisten käytänteiden tulkintaa, sillä nämä havainnot ovat eri diskurssien osia. Myös sosiokulttuuriset käytänteet vaikuttavat diskurssikäytänteisiin eli tekstin tuottamisen ja kulutuksen tapoihin. (Fairclough 1992, 72-73, 232; Fairclough 1997, 81-85.)

Diskursiivisten käytänteiden tasoa avaan Fairclough'n käsitteellä *interdiskursiivisuus*. Interdiskursiivisuus tarkoittaa sitä, miten eri diskurssityypit esiintyvät vuorovaikutuksessa keskenään ja miten ne määrittyvät suhteessa toisiinsa. Jotkin diskurssikäytänteet saattavat olla ristiriidassa keskenään ja haastaa toisiaan. Toiset taas tukevat ja vahvistavat toisiaan. Kiinnostuksen kohteena on myös se, minkälaisia hierarkioita diskurssien välille muodostuu. (Fairclough 1992, 232; Jokinen ym. 1993, 102-105; Jokinen & Juhila 1993 76.) Jokinen, Juhila ja Suoninen (1993, 28) ovat esimerkiksi esittäneet, että Suomeen saapuneista pakolaisista puhuttaessa kansainvälisyysdiskurssi voi saada sisältönsä samanlaisesti sekä kansallisen kulttuurin säilyttämiskurssin kritiikistä että ihmisten keskinäisestä yhteenkuuluvuusdiskurssista. Tällöin nämä kaksi diskurssia keskustelevat keskenään ja tukevat toisiaan.

Diskurssityypit voivat esiintyä joko normatiivisesti toistaen tai luovasti sekoittaen. Ensimmäisellä tarkoitetaan konventionaalista diskurssikäytäntöä, joka on muodoltaan ja merkitykseltään melko yhtenäinen. Luova diskurssikäytäntö taas koostuu monista erilaisista aineksista. Fairclough'n mukaan monimuotoiset diskurssikäytännöt juontuvat epävakasta ja muuttuvista sosiokulttuurisista käytänteistä. (Fairclough 1997, 82-83.)

Fairclough'n diskurssianalyysimalli pyrkii paljastamaan valtasuhteet. *Hegemonisuuden* käsite on olennainen tällaisten valtasuhteiden analyysissä. Fairclough'n käsitys hegemonisista diskursseista perustuu Gramscin hegemoniaa koskevaan teoriaan. Gramscin hegemoniassa johtavassa asemassa oleva luokka dominoi joko taloudellisia, poliittisia, kulttuurisia tai ideologisia alueita yhteiskunnassa. Hallinta voi olla osittaista tai kaikkia yhteiskunnan osa-alueita koskevaa. Hegemonia on alati epävakaa, ja hallitsevan luokan asemasta käydään kamppailua. Fairclough paikantaa kamppailun hegemonisesta asemasta kielenkäytön mekanismeihin. (Fairclough 1992, 91-96.)

Mistä sitten tunnistaa hegemonisen diskurssin? Hegemonisia diskursseja tutkittaessa analysoidaan diskursiivisen kentän moninaisuutta kahlitsevia tekijöitä. Käytännössä kiinnitetään huomiota ensinnäkin siihen, mitä useammin ja useammassa yhteydessä jokin diskurssi esiintyy. Diskurssin toisto antaa viitteitä siitä, että diskurssiin vedotaan usein ja se on volyymiltaan voimakas. Pelkkä tietynlaisten diskursiivisten käytänteiden toistaminen ei kuitenkaan itsessään tee diskurssista hegemonista. Lisäksi pitää arvioida, esitetäänkö jokin diskurssi itsestään selvänä ja vaihtoehdottomana. Hegemoninen diskurssi ei aina ilmene aineistossa lukumäärällisesti useimmin vaan sen hallitsevuus ja vahvuus liittyvät siihen, kuinka kyseenalaistamattomana diskurssi esitetään. Analyysissa onkin olennaista tarkastella *luonnollistamisen* ja *normalisaation* prosesseja. Luonnollistaminen tai normalisaatio saattavat esiintyä aineistossa esimerkiksi yksinkertaistamisena, yhteiseen konsensukseen vetoamisena tai tiedon alkuperän häivyttämisenä, jolloin sanottu alkaa vaikuttaa luonnolliselta itsestäänselvyydeltä. (Jokinen & Juhila 1993, 75-107.) Myös vaikeneminen joistain asioista saattaa olla osa hegemonista diskurssia. Tällöin luonnollistaminen tai normalisaatio on niin vahvaa, ettei sille edes osata tai haluta esittää vaihtoehtoisia selitysmalleja.

2.2.3 Sosiokulttuuriset käytänteet

Kolmannella tasolla tarkastellaan diskurssien suhdetta ideologioihin ja valtasuhteisiin, jotka luovat sosiokulttuurisia käytänteitä. Diskursiiviset käytänteet eivät ole vastakohta sosiokulttuurisille käytänteille vaan enemmänkin yksi sosiokulttuuristen käytänteiden muoto. Diskursiivisia käytänteitä ei voi ymmärtää ilman suhdetta niihin taloudellisiin, poliittisiin ja institutionaalisiin asetelmiin, joissa diskurssi syntyy. Sosiokulttuuristen käytänteiden tasolla tarkastellaan pohjimmiltaan syitä siihen, miksi diskursiiviset käytänteet ovat sellaisia kuin ovat. Analyysi voi keskittyä välittömään tilannekontekstiin, tilannetta ympäröivien käytäntöjen kontekstiin tai yhteiskunnan ja kulttuurin kokonaisuuteen. (Fairclough 1992, 71-86, 237-238; Fairclough 1997, 85.)

Sosiokulttuuristen käytänteiden tasolla tavoitteeni on linkittää aineistosta löytyneet diskursiiviset käytänteet sosiokulttuuriseen *kontekstiin*. Kontekstilla tarkoitan laajempaa kokonaisuutta kuin pelkkää konkreettista tapahtumatilannetta, jossa puheenvuorot on esitetty (Jokinen ym. 1993, 29-32). Fairclough'n mukaan sosiokulttuuristen käytänteiden tason analyysin voi toteuttaa monin vaihtoehtoisin tavoin. Hän itse kuvaa kontekstia muun muassa *diskurssin sosiaalisen matriisin* käsitteellä. Tällöin tarkastellaan niitä sosiaalisia ja hegemonisia suhteita ja rakenteita, jotka vaikuttavat tietynlaisten diskurssien

muotoutumiseen ja jatkuvuuteen. (Fairclough 1992, 237-238.) Kontekstiosuudessa katsotaan tärkeäksi esittää, miten puheet suhteutuvat pohjoismaalaiseen ja eurooppalaiseen perheenyhdistämispolitiikkaan sekä maahanmuuttopolitiittiseen tilanteeseen ylipäänsä. Ymmärrys eduskuntapuheen institutionaalisesta genrestä ja perhesidemaahanmuuttoa koskevista lakimuutoksista helpottavat niin ikään kontekstin luentaa.

Kielenkäytöllä voi olla myös yksittäiset tilanteet ylittäviä ideologisia seurauksia. Kun jostakin ilmiöstä tai asiasta puhutaan jonkin tietyn diskurssin sisällä, mahdollistaa se aiheen näkemisen diskurssin sanelemalla tavalla. Kielellä on näin vaikutuksia käytäntöön. Kilpailuvissa diskursseissa kamppailun voittava diskurssi ratkaisee sen, mitä pidetään totuutena. On hyvä huomioida, että sama diskurssi voi olla seurauksiltaan ristiriitainen. Näkökulmasta riippuen diskurssi voi tuottaa niin myönteisiä kuin kielteisiäkin seurauksia. (Hall 1999, 98-101; Jokinen ym. 1993, 43.) Kolmannella tasolla analysoinkin kontekstin lisäksi *diskurssien ideologisia ja poliittisia seurauksia*. Fairclough'n mukaan diskursseilla on vaikutuksia tieto- ja uskomusjärjestelmiin, sosiaalisiin suhteisiin ja sosiaalisiin identiteetteihin. Diskurssit voivat esimerkiksi legitimoida ja ylläpitää erilaisia yhteiskunnallisia alistussuhteita. Ne myös osallistuvat yksilöiden ja ryhmien identiteettien rakentamiseen. (Fairclough 1992, 237-238; Pietikäinen & Mäntynen 2009, 64.)

2.3 Toiseuden rajanvetoja – kansallisten identiteettien rakentaminen

Kulttuuritutkimuksen oppi-isänä tunnettu Hall (1999) on kirjoittanut *kansallisten identiteettien* syntymisestä. Kansalliset identiteetit muodostuvat ja määrittyvät uudelleen osana sosiaalista konstruktiota. Kansallisissa identiteeteissä on kyse kuvitellusta yhteisöstä, kansakunnasta, joka syntyy diskursiivisten narratiivien kautta. Kansalliset identiteetit perustuvat kertomuksiin jaetusta alkuperästä, perinteistä ja historiasta. Näitä identiteettejä käytetään perustelemaan erilaisia valtarakenteita. Hallin mukaan kansalliset identiteetit rakentuvat aina suhteessa johonkin *toiseen*. Tiedämme, mitä on olla *suomalainen* vain sen perusteella, miten suomalaisuus on esitetty tietynlaisena merkitysten joukkona eroutuksena muista. Kansallinen identiteetti on diskurssi, joka suuntaa ja järjestää toimintaamme sekä käsityksiämme itsestämme ja muista. (Hall 1999, 45-56.)

Hall kirjoittaa, kuinka kansallisia identiteettejä rakentava kaksijakoinen *me ja muut* -diskurssi esittää kuvan vastakohtaisesta maailmasta. Toinen puoli on puoleensavetävä, ystävällismielinen ja toinen luotaantyöntävä, vihamielinen. Diskurssi esittää eriytyneet eurooppalaiset kulttuurit yhtenä, homogeenisena *läntenä*, joka on erillinen muusta maailmasta. Tällainen binäärisuus on tyypillistä rodullistuneelle puhetavalle, jossa korostetaan

ihmisryhmien vastakohtaisuuksia ja hyödynnetään stereotyypppejä. Stereotypiat tyypistävät ihmiset muutamiksi yksinkertaisiksi ja olemuksellisiksi ominaispiirteiksi. (Hall 1999, 122-124, 189.)

Myös Sen (2009) on kirjoittanut identiteettien yksinkertaistamisesta. Yksinkertainen toimii siten, että ihmiset nähdään lähinnä yhden pääasiallisen kategorian, kuten uskonnon, edustajana ja tämä kategoria tyypistetään stereotyyppioiksi, jotka muokkaavat ymmärtämme eri ihmisryhmistä. Vaikka ihminen näkisi oman identiteettinsä yhtä kategoriaa moninaisempana, valtion ja yhteiskunnan valtaapitävillä on yleensä valta osoittaa tälle ihmiselle hänelle varattu kategoria. Kulttuuriseen erilaisuuteen perustuvat argumentit ovat tällaisen yksinkertaistamisen muoto. Sen käyttää esimerkkinä Ison-Britannian pääministerinä toimineen Winston Churchillin lausuntoa, jonka mukaan Bengalin vuoden 1943 nälänhätä johtui siitä, että intialaiset ”lisääntyvät kuin kanit”. Syy katastrofiin ei ollut huonossa hallinnossa vaan intialaisten kulttuurissa. (Sen 2009, 17; 28-51; 134.)

Feministisillä ja postkolonialistisilla tutkimussuuntauksilla on jalansijansa kansallisia identiteettejä tutkittaessa. Esimerkiksi Loftsdóttir ja Jensen (2012) ovat analysoineet, miten pohjoiset kansalliset identiteetit ovat saaneet vaikutteita imperialismista ja kolonialismista. Heidän mukaansa Pohjoismaat ovat olleet mukana rassististen teorioiden laatimisessa. Suomalaisessa poliittisessä diskurssissa Suomen roolia on vähätelty maan perifeerisen aseman vuoksi, ja esimerkiksi venäläisyysvastaisuus hyväksytään historiasta juontavana, luonnollisena asiana (Horsti 2005, 277-299).

Maahanmuuttotutkija Saukkonen (2013, 138-145) on kuvannut, kuinka suomalainen identiteetti kuvataan kapea-alaisena edelleen 2000-luvulla. Vaikka suomalainen lainsäädäntö huomioi eurooppalaisessa vertailussa yhteiskunnan monikulttuurisuuden ja vähemmistöryhmät keskimääräistä paremmin, käytännössä suomalaisuuden rajat ovat edelleen melko joustamattomat. Saukkosen mukaan kansallisessa identiteetissä näkyy historiallinen perinne, jonka perusteella voidaan erotella *aidot suomalaiset* epäaidoista.

Kansalliset identiteetit ovat tyypillisesti myös vahvasti sukupuolittuneita (Hall 1999, 53-54). Diskurssianalyttisessä tutkimuksessa sukupuoli nähdään sosiaalisesti ja kulttuurisesti opittuna kategoriana. Sukupuolen käsitteellä tarkoitetaan tässä henkilön sosiaalista sukupuolta (engl. gender) erotuksesta biologisesta sukupuolesta (sex). (Sunderland 2004, 16-17.) Sukupuolittuneilla diskursseilla tarkoitetaan puolestaan sellaista kielenkäyttöä, jossa luodaan oletuksia sukupuolista ja niihin liittyvistä rooleista. Sukupuolieroihin pe-

rustuva diskurssi on yksi yleisimmistä sukupuolittuneista diskursseista. Diskurssissa miehet ja maskuliinisuus nähdään eroavan olennaisesti naiseudesta ja feminiinisistä piirteistä, ja kahta ääripäätä kuvaava ero kuvataan luonnollisena esimerkiksi biologiasta juontuvana seikkana. Diskurssi kulkee usein käsikkäin heteroseksuaalisuutta oletusarvoisena pitävän heteronormatiivisen diskurssin kanssa. Sukupuolieroa luodaan esimerkiksi yksinkertais-tavalla sanonnalla ”miehet ovat Marsista, naiset Venuksesta”. (Sunderland 2004, 52-54.)

Sukupuolittunut diskurssi on mahdollinen valtasuhde, joka voi ilmetä tutkimusaineistos-sani esiintyvissä diskursseissa. Aiemmassa tutkimuksessa perheenyhdistämistä koskevan puheen on tulkittu olleen sukupuolittunutta esimerkiksi puhuttaessa siitä, miten eri suku-puolet hyödyntävät hyvinvointivaltion palveluita (Sherlock 2009, 224; Pellander 2016). Riippuen maahantuloperusteesta sukupuolittunut diskurssi saattaa muuttua. Suomalai-nessa mediassa turvapaikanhakijoista kertovissa jutuissa naiset on esitetty tyypillisesti lähtömaidensa kulttuurien avuttomina uhreina (Horsti & Pellander 2016, 168-171).

Hallin esittämät identiteetin ja toiseuden käsitteet ovat tutkimukselleni keskeiset. Fair-clough'n diskurssianalyysi keskustelelee mielestäni hyvin Hallin tyypittelyjen kanssa. On kuitenkin ymmärrettävä, etteivät *meidän* tai *muiden* -kategoriat ole pysyviä, ja niitä luodaan ja uusinnetaan jatkuvasti. Esimerkiksi aineistossani suomenruotsalaisen, keski-ikäi-sen mieskansanedustajan käsitys *meistä* voi olla hyvin erilainen kuin jonkun toisen pu-heenpitäjän. *Meidän ja muiden* -rajanvetojen dynamiikka toistuu Hallin teorian mukaan maahanmuuttopoliittisessa puheessa, vaikka identiteettien representaatiot voivat olla si-sällöiltään hyvinkin kiistanalaisia ja muuttuvia.

2.4 Perheenyhdistämisen sääntely kansallisen järjestyksen ja portinvartioimi-sen kautta

Horstin (2005) *Vierauden rajat. Monikulttuurisuus ja turvapaikanhakijat journalismissa* -väitöskirja ja muut aihepiiriä koskevat kirjoitukset toimivat työlleni esimerkkinä suo-malaisesta maahanmuuton puhetaipojen tutkimuksesta. Horsti on tutkinut väitöskirjassaan sitä, miten media käsittelee turvapaikanhakijoita kaksijakoisesti ja jopa ristiriitaisesti. Yh-täältä turvapaikanhakijat ja dokumentoimattomat siirtolaiset nähdään journalismissa uh-kana, joka vaarantaa yleisen järjestyksen, terveyden ja lain. Toisaalta heidät kuvataan so-tien, luonnonvoimien, valtioiden ja omien kulttuuriensa uhreina.

Näissä kaksijakoisissa kuvauksissa maahanmuuttajat asetetaan kategorioihin suhteessa *kansalliseen järjestykseen* (engl. national order of things). Kansallisessa järjestyksessä esitetään luonnollisena ja luontevana, että ihmiset asettuvat kansallisvaltioiden alueille

omien kansallisten identiteettiensä mukaan. Horstin mukaan suomalainen identiteetti on hyvin vahva, koska siinä yhdistyvät sekä kansallisen että kulttuurisen identiteetin elementit. Kontekstista riippuen turvapaikanhakijat esitetään *vieraina* verrattuna kansalliseen järjestykseen tehden eroa hylättyjen ja hyväksytyjen maahantulijoiden välille. Jotta ihminen voidaan suvaita ja hyväksyä Suomeen suojeltavaksi, edellyttää se tämän henkilön määrittelyä jossain määrin *meidän* kaltaiseksi – toisin sanoen yhteisöömme kuulumisen ansaitsevaksi. Hyväksynnän kohdalla tehdään siirtymä muista meihin. (Horsti 2005, 33-36, 291; Horsti 2009, 77-80.)

Horsti näkee, että yhtäältä erilaisuutta torjuva diskurssi ja toisaalta monikulttuurisuutta kannustava diskurssi toimivat usein rinnakkain. Molemmat diskurssit ovat näin saman kansallisen identiteetin rakentamisen puolia. Horsti kuitenkin esittää, että tulijoiden laittomuutta korostava uhkakehys on eurooppalaisessa ja suomalaisessa journalismissa uhrikehystä hallitsevampi. Horstin mukaan onkin tärkeää tarkastella uhkakehysten lisäksi syitä, miksi kehystä vastustavat diskurssiiviset käytänteet, kuten ihmisoikeuskehys, ovat voimattomia suomalaisessa journalismissa. (Horsti 2005, 277-299; Horsti 2009, 77.)

Omalle tutkimukselleni tärkeän mallin antaa politiikantutkija Pellanderin vuonna 2016 julkaistu väitöskirja *Gatekeepers of the Family: Regulating Family Migration to Finland*. Väitöskirjassaan Pellander on tutkinut perhesiteeseen perustuvaa maahanmuuttoa koskevia normatiivisia olettamuksia julkisissa diskursseissa, poliittisessa päätöksenteossa ja päätösten toimeenpanossa. Pellander on hyödyntänyt tutkimuksessaan maahanmuuttoviranomaisten haastatteluja, Helsingin Sanomien artikkeleita, Helsingin hallinto-oikeuden käsittelemiä oikeustapauksia sekä eduskuntakeskusteluja vuosilta 1999–2012. (Pellander 2016, 14.)

Pellander on käsitellyt osittain samoja täysistuntopuheenvuoroja, joita omassa tutkielmassani tarkastelen. Oma aikarajaukseni eduskuntakeskusteluiden osalta tulee kuitenkin lähemmäs tätä päivää, ja keskustelujen rajausta on tehty myös eri periaatteella. Pellander on valikoinut tarkastelemaansa täysistuntopuheenvuorot tiettyjä hakusanoja käyttäen, kun itse sidon aineistorajauksen nimenomaan ulkomaalaislain perhesideoleskelulupia käsitteleviin muutoksiin. Toisin sanoen oma tarkasteluni on rajattu lakimuutosten sisältöjen perusteella, kun Pellander on valinnut aineistonsa keskusteluissa esiintyvien sanojen mukaan.

Tutkimuksessaan Pellander tarkastelee perheenyhdistämistä koskevia keskusteluja ja käytänteitä diskurssiivisina kamppailuina oikeudesta kuulua. Hän näkee nämä kamppailut

eräänlaisina *portinvartioimisen* tai rajojen luomisen prosesseina. Tietynlaisissa tapauksissa perhesuhteet antavat ihmisille oikeuden kuulua suomalaiseen yhteiskuntaan, toisaalta ne jättävät toiset perheet ulkopuolisiksi ja asemoivat heidät ei-toivotuiksi. (Pellander 2016, 31.) Horstin tavoin Pellanderin havainnot korostavat inklusion ja eksklusion välistä dynamiikkaa maahanmuuttopoliittisessa puheessa.

Pellander esittää keskeisenä tutkimustuloksenaan, että perheenyhdistämiseen perustuvaa maahanmuuttoa koskeva sääntely aiheuttaa, estää ja vaatii riippuvaisuussuhteita. Yhtäältä edellytetään riippuvaisuutta perheen elättäjistä (engl. sponsor) tai puolisoista, toisaalta hyvinvointivaltiosta. Pellander argumentoi, että oletukset perheiden huoltosuhteista ovat sukupuolittuneita. Näillä oletuksilla on merkittävä vaikutus siihen, nähdäänkö henkilö kelpoiseksi oleskelulupaa hakiessaan. Väitöskirjassaan Pellander arvioi lisäksi, että maahanmuuttajaperheitä määritetään kaksijakoisen moraalisen portinvartioinnin kautta. Moraalisia perusteluja käytetään tietynlaisten perheiden hyväksymiseen tai hylkäämiseen. Moraalinen portinvartiointi ilmenee myös joidenkin perheiden kuvaamisessa uhkana suomalaisille perhearvoille. Esimerkiksi uhriuttaminen on yksi tällaisen moraalisen portinvartioinnin prosessi. Julkinen keskustelu naisiin kohdistuvasta väkivallasta ja pakkoavioliitoista rakentaa kuvaa avuttomista perherakenteiden uhreista. (Pellander 2016, 116-118.)

Intersektionaalisuus on tärkeä käsite Pellanderin tutkimuksessa. Intersektionaalisuus on laajasti muun muassa sukupuolentutkimuksessa hyödynnetty käsite, jolla tarkoitetaan, että yksilön identiteettiin ja asemoitumiseen yhteiskunnassa vaikuttavat samanaikaisesti sukupuolen lisäksi monet muutkin henkilöön liittyvät piirteet, kuten yhteiskuntaluokka, ikä ja etnisyys. Pellander analysoi aineistossa ilmenevää intersektionaalisuutta rodun, sukupuolen, luokan, seksuaalisuuden, kansallisuuden ja iän kautta. (Pellander 2016, 12-13.) Intersektionaalisuus on olennaista huomioida omassa tutkielmassani siinä, miten maahanmuuttajiin liitetyt eri piirteet kietoutuvat yhteen erilaisiksi positioinneiksi.

Horsti ja Pellander ovat kirjoittaneet lisäksi yhdessä *Mummit mediassa. Julkinen keskustelu kahdesta ”isoäititapauksesta” 2009–2010* -artikkelin, joka käsittelee kahta karkotuspäätöksen saanutta isoäitiä ja tapauksista herännyttä mediajulkisuutta perheenyhdistämisestä. Artikkelissa pohditaan siirtolaisuutta ja perhesiteitä käsittelevää julkisuutta keskittyen siihen, miten ikä, etnisyys, sukupuoli ja luokka rajaavat suomalaiseen yhteiskuntaan kuulumisen edellytyksiä. Horstin ja Pellanderin havaintojen mukaan eniten huolta

julkisessa keskustelussa aiheutti hoivaa tarvitsevien vanhempien aiheuttama rasite Suomen hyvinvointivaltiolle terveys- ja hoivakulujen muodossa. (Horsti & Pellander 2016, 162-163.)

Maahanmuuton rajoittamista perustellaan Pohjoismaissa usein hyvinvointivaltion rajallisilla resursseilla ja maahanmuuton kustannuksilla. Maahanmuuttajat kuvataan ensisijaisesti hyvinvointivaltion palveluiden hyödyntäjinä, eikä niinkään aktiivisina veronmaksajina. Keskusteluissa nostetaan usein huoli myös sosiaalisen epätasa-arvon uusiutumisesta, kun perhesiteen perusteella maahan tulleet, alikoulutetut puoliset nähdään kyvyttöminä kasvattamaan seuraavaa sukupolvea. Pellander kutsuu tällaista oikeuttamisen tapaa taloudelliseksi portinvartiointiksi. (Pellander 2016, 21-28.) Vastaavanlaisia hyvinvointivaltioon kohdistuvaan rasitteeseen vetoavia diskursiivisia käytänteitä on nähtävissä myös muissa länsimaissa käydyissä perheenyhdistämispoliittisissa keskusteluissa (Demleitner 2003; Sherlock 2009, 32).

Perheenyhdistämistä ilmiönä on mahdollista tarkastella monesta eri näkökulmasta. Oma tutkielmani keskittyy perheenyhdistämisen poliittiseen puoleen – siihen, miten laeilla säädellään ja hallitaan Suomeen kohdistuvaa maahanmuuttoa ja maahan pyrkiviä perheitä. Näkökulmani korostaa parlamentaarisen puheen eli institutionaalisten eduskuntadiskursioiden merkitystä perheenyhdistämispoliitikalle. Uskon, että poliittisten päätöksentekijöiden diskursseja tarkastelemalla voidaan avata perheenyhdistämispoliittikan legitimoimistapoja ja kansallisten identiteettien rakentumista.

2.5 Perhe ja perheenyhdistäminen tutkimuksen ydinkäsitteinä

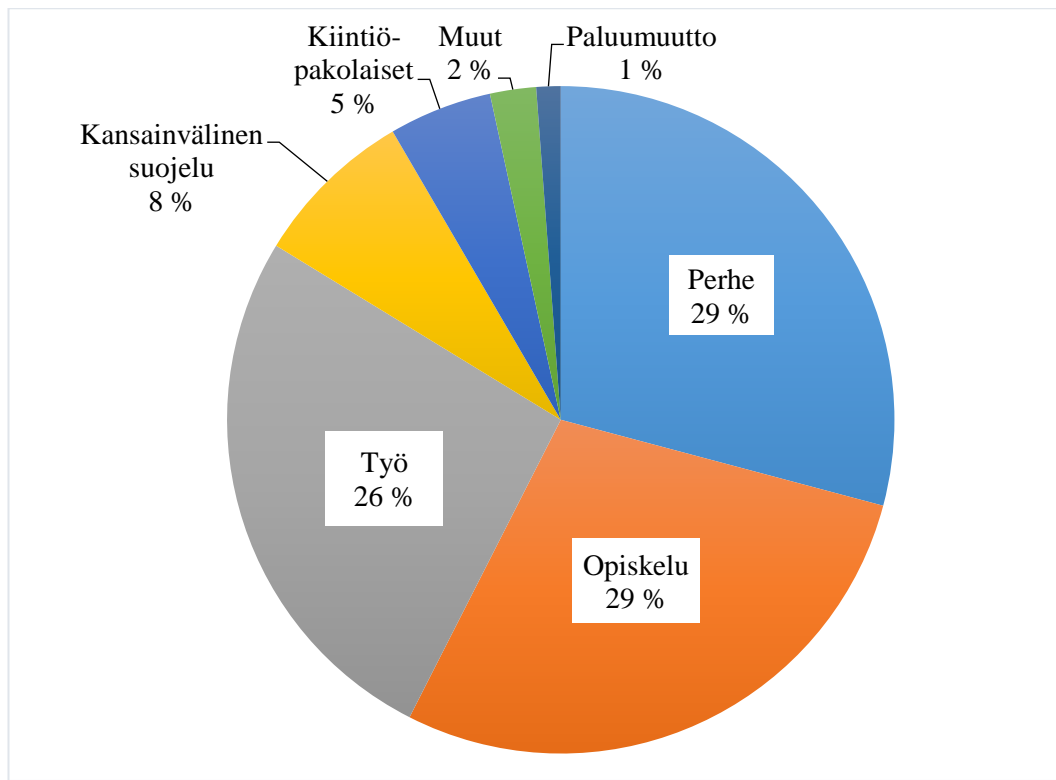
Seuraavaksi määrittelen tutkimukseni ydinkäsitteet. Tutkielmassani tärkeitä käsitteitä ovat *perheenyhdistäminen* maahantuloperusteena, *perhe*, *sukupuoli* ja *etnisyys*. Nämä ovat olennaisia käsitteitä perheenyhdistämistä koskevan poliittisen puheen ymmärtämiseksi ja jäsentävät niin ikään analyysin tekemistä.

Maahantuloperusteissa on hyödyllistä erottaa ensinnäkin maahanmuuton syyt ja perusteet käsitteellisesti toisistaan. Maahanmuuton perusteissa on kyse oleskeluluvan perusteluista lupaviranomaisille. Maahanmuuton syyt ovat usein viranomaiskäytäntöihin pohjautuvia perusteita moniselitteisempiä, ja viittaavat maahanmuuton motivaatioon (Säävälä 2013, 106-107). *Perheenyhdistämisellä* tarkoitetaan prosessia, jossa Suomessa asuva henkilö hakee oleskelulupaa Suomeen yhdelle tai useammalle perheenjäsenelleen perhesiteen pe-

rusteella (Fingerroos 2016, 66). Tässä työssä perheenyhdistämistä tarkastellaan nimenomaan maahantuloperusteena viranomaisnäkökulmasta, vaikka perheenjäsenten luokse Suomeen tuleminen toimii usein vastaavasti maahanmuuton motivaationa.

Prosessi lähtee liikkeelle hakemuksen jättämisestä. Perheenjäsenten on itse haettava perheenyhdistämistä jättämällä hakemus liitteineen lähimpään Suomen ulkomaan edustustoon. Alaikäisen lapsen hakemuksen panee vireille tämän täysi-ikäinen huoltaja. Alkuvuodesta 2012 lähtien kaikilta yli 6-vuotiailta oleskelulupaa hakevilta on otettu hakemisen yhteydessä biometriset tunnisteet eli sormenjäljet ja ne tallennetaan ulkomaalaisrekisteriin. Toukokuussa 2016 hakemuksen jättämisestä tuli lisäksi maksullista. Hakemuksen ja tähän liittyvien liitteiden jättämisen jälkeen Maahanmuuttovirasto voi pyytää lisäselvityksiä perhesiteen todistamiseksi. Lisäselvitys voi olla suullinen kuuleminen eli haastattelu, DNA-tutkimus, jolla selvitetään biologisia sukulaisuussuhteita, tai oikeuslääketieteellinen tutkimus, jolla arvioidaan alaikäisen hakijan ilmoitetun iän todenmukaisuutta. Vuonna 2015 odotettavissa oleva käsittelyaika hakemuksille oli enintään yhdeksän kuukautta, mutta Suomessa syntyneiden lasten oleskelulupahakemukset pyrittiin käsittelemään tätä nopeammalla aikataululla. Käsittelyaika vaikuttaa niin prosessin raskautteen kuin päätökseenkin, sillä esimerkiksi hakijan alaikäisyys on katsottu vuodesta 2010 lähtien päätöksentekopäivästä hakemuksen jättöpäivän sijaan. (Fingerroos 2016, 66; Maahanmuuttovirasto 9.5.2016; Maahanmuuttovirasto 2016b.)

Poliittisesti perheenyhdistämisessä on kyse perheenjäsenten oikeudesta saada tunnustus perhesuhteilleen (Horsti & Pellander 2016, 229). Päätöksenteon kannalta perheenyhdistämisessä asettuvat vastakkain yksilön oikeus perhe-elämään ja yhteiskunnan pyrkimys kontrolloida maahantuloa yleisen järjestyksen kannalta (Sirva 2009, 141). Perheenyhdistäminen on viime vuosina ollut yksi merkittävimmistä perusteista hakea oleskelulupaa Suomesta. Kuviossa 2 näkyy, kuinka vuonna 2015 yhteensä 29 prosenttia kaikista oleskelulupapäätöksistä perustui perhesiteeseen. Tämä oli yleisin peruste myöntää oleskelulupa opiskelupaikan ohella. Perheenyhdistämishakemuksia jätettiin tuona vuonna yhteensä 7 914 hakemusta, joista 6 036 oli myönteisiä. (Maahanmuuttovirasto 2016a.)

Kuvio 2. Maahanmuuttoviraston myöntämät oleskeluluvat perusteittain vuonna 2015.
(Lähde: Maahanmuuttovirasto 2016a.)

Suomessa asuvaa perheenjäsentä, jonka kanssa perhe-elämää on tarkoitus tulevaisuudessa viettää, kutsutaan *perheenkokoajaksi* (ulkomaalaislain 3 § 15 kohta). Perheenkokoaja on yleensä puoliso, vanhempi tai alaikäinen lapsi. Perheenkokoaja voi olla Suomen oleskeluluvan saanut henkilö tai kansainvälistä suojelua saanut. Hän voi olla myös suomalainen kansalaisuudeltaan tai etniseltä taustaltaan. (Fingerroos 2016, 66; Maahanmuuttovirasto 2016b.)

Perheenkokoajan oma oleskelulupa voi perustua esimerkiksi *opiskelupaikkaan* tai *työpaikkaan* Suomessa. Oleskelulupa voidaan myös myöntää suomalaisten sukujuurten tai Suomeen läheisen yhteyden perusteella. Tällainen peruste voi tarkoittaa esimerkiksi kuumista entisen Neuvostoliiton alueelta muuttaneeseen Inkerin siirtoväkeen. Perheenkokoaja on saanut oleskeluluvan *kansainvälisen suojelun* perusteella, kun hänelle on myönnetty turvapaikka turvapaikkahakemuksen perusteella tai kiintiöpakolaisena. Turvapaikkahakija on henkilö, joka on saapunut vieraaseen valtioon omin keinoin hakemaan turvaa. Kiintiöpakolaiselle on myönnetty YK:n pakolaisasiain päävaltuutetun (UNHCR) osoittama pakolaisasema, ja hän saapuu Suomeen eduskunnan vuosittain asettaman pakolaiskiintiön puitteissa. Muiden EU- ja ETA-maiden kansalaiset eivät tarvitse oleskelulupaa Suomeen, ja heidän perheenjäseniinsä sovelletaan laajempaa perheen määritelmää

kuin Suomen kansalaisiin tai EU- ja ETA-maiden ulkopuolisiin kansalaisiin. (Maahanmuuttovirasto 2016b; Pakolaisapu 2016.)

Vuonna 2015 suurimmat perheenyhdistämistä hakeneet ryhmät olivat *muun ulkomaalaisen lapsi* (3 069 hakemusta, joista myönteisen päätöksen sai 2 539) ja *muun ulkomaalaisen puoliso* (2 160, joista myönteisiä 1 601). Muulla ulkomaalaisella tarkoitetaan ulkomaan kansalaista, joka on saanut oleskeluluvan muulla perusteella kuin kansainvälisen suojelun kautta. Tämä tarkoittaa, että esimerkiksi Suomeen EU- ja ETA-maiden ulkopuolelta työskentelemään tai opiskelemaan tulleet hakevat perheenyhdistämistä puolisoilleen ja alaikäisille lapsilleen. Näiden jälkeen määrällisesti suurimpia yksittäisiä hakijaryhmiä olivat *Suomen kansalaisen puoliso* (954 hakemusta, joista myönteisiä 801) ja *kansainvälistä suojelua saaneen lapsi* (898 hakemusta, joista myönteisiä 780). (Maahanmuuttovirasto 2016a.)

Maahantulooperuste voi olla merkityksellinen siinä, minkälaisissa diskursseissa erilaisista maahanmuuttajaryhmistä puhutaan. Aiemman tutkimuksen mukaan joitakin maahanmuuton muotoja käsitellään esimerkiksi suomalaisessa mediassa kokoonsa suhteutettuna hyvin vähän tai ei laisinkaan – toiset ryhmät ovat puolestaan yliedustettuina. Välimäki (2012a, 74-75) on esittänyt, että eduskuntavaalien 2011 alla suomalaisissa tiedotusvälineissä eniten huomiota saaneet maahanmuuttajaryhmät eivät olleet yhteydessä ryhmän todelliseen kokoon Suomessa. Eniten huomiota saivat turvapaikanhakijat, pakolaiset ja Romanian romanit. Työn vuoksi Suomeen saapuneet olivat myös esillä, mutta heidän kohdallaan kiinnitettiin pääasiassa huomiota väärinkäyttöksiin, kuten veronkiertoon.

Riippuen henkilön Suomessa oleskelun perusteesta perheenyhdistämisen ehdoissa on eroja. Vuonna 2016 perheenyhdistämistä koskevaan lainsäädäntöön lisättiin *turvattun toimeentulon edellytys*. Tämä tarkoittaa, että perheenkokoajalla täytyy olla turvattu toimeentulo tietyissä tapauksissa. Edellytys koskee muun muassa EU- ja ETA-maiden ulkopuolisia kansalaisia. Turvattu toimeentulo vaaditaan myös kansainvälistä suojelua saaneelta, mikäli perheenkokoajan oleskeluluvan myöntämisestä on yli kolme kuukautta aikaa. Mikäli perhe on perustettu sen jälkeen, kun kansainvälistä suojelua saanut perheenkokoaja on tullut Suomeen, toimeentuloa edellytetään välittömästi. (UlkomaalaisL 114§; Maahanmuuttovirasto 2016b; Pakolaisneuvonta 2014; Sisäministeriö 20.5.2016.)

Toinen tutkielmani kannalta merkityksellinen käsite on *perhe*. Perhe on kulttuurisesti rakennettu konsepti. Tapa määritellä perhe on jatkuvasti muuttuva, kuviteltu ja se ylittää

kansallisvaltioiden rajat. Perheyksikön määritelmä vaikuttaa siihen, miten perheitä koskevat viranomaiskäytännöt muodostetaan. (Fingerroos ym. 2016b, 21; Sherlock 2009, 223-224.) Sherlock (2009, 224) on tulkinnut perheen määritelmän problemaattiseksi, sillä kysymyksessä on kulttuurisesti rakentunut konsepti, jolla on suuri merkitys maahanmuuton sääntelyssä. Sherlockin mukaan Eurooppa-keskeinen, kapea tulkinta perheestä saattaa vaikuttaa tuhoavasti tosiasiallisiin perheyhteyksiin. Monet valtiot ovat esimerkiksi kieltäytyneet tunnustamasta moniavioisia avioliittoja huolimatta lähtömaiden kulttuurisista käytännöistä, jolloin vain ensimmäisellä aviopuolisolla katsotaan olevan puolisolle kuuluvat oikeudet. (Demleitner 2003, 274, 279.)

Fingerroos, Tapaninen ja Tiilikainen (2016) ovat kirjoittaneet, kuinka suomalaisen perheen perustyyppinä pidetään ydinperhettä, johon kuuluvat isä, äiti ja heidän lapsensa. Suomalaisessa viranomaiskäytännössä perhe on kokonaisuus, jonka muodostavat avo- ja aviopuolisot tai rekisteröidyt parisuhdekumppanit sekä heidän alle 18-vuotiaat, naimattomat lapsensa (UlkomaalaisL 37 §). Tilastokeskuksen (2017a) mukaan myös yhdessä asuvat puoliset, joilla ei ole lapsia, muodostavat perheen. Perheen ulkopuoliset henkilöt eivät kuulu perheväestöön, vaikka kyseessä olisivat samassa taloudessa asuvat sisarukset tai serkukset. Tilastokeskus listaa perheen lähikäsitteiksi muun muassa perheellinen, siviilisääty, uusperhe, lapsiperhe, avopari ja asuntokunta.

Tämä tutkielma keskittyy ulkomaalaislain määritelmään perheestä ja kansanedustajien näkemyksiin laissa esitetyn perhemääritelmän muuttamisesta. Ulkomaalaislain 37 §:n mukaan perheenjäseneksi voidaan katsoa alle 18-vuotias kasvattilapsi, joka on huoltajansa tosiasiallisessa huollossa tai tämän tarpeessa oleskelulupahakemuksen ratkaisupäivänä. Avopuolisoaseman ehtona on, että perheenkokoaja ja puoliso ovat eläneet jatkuvasti yhteisessä taloudessa avioliitonomaisessa suhteessa vähintään kaksi vuotta. Muu omainen voi saada luvan vain poikkeustapauksessa. (UlkomaalaisL, Maahanmuuttovirasto 2016b.)

Ydinperhettä pidetään usein itsestäänselvyytenä, joka toimii ideaalina käsityksille mieheydestä, naiseudesta, lisääntymisestä ja lastenkasvatuksesta. Tapa määriteillä perheen perusmalli ydinperheenä vakiintui osaksi arkiajattelua kuitenkin vasta toisen maailmansodan jälkeen. Aiemmin Suomessa perhe oli ensisijaisesti taloudellinen yksikkö, joka viittasi taloon tai ”huusholliin”, ja käsitti ydinperhettä laajemman joukon ihmisiä. (Fingerroos ym. 2016b, 23-29.) Suomalaisen perheiden todellisuus on 2000-luvulla ydinperhettä moninaisempi, ja perheenyhdistäminen erityisesti haastaa ydinperhettä normalisoivan ajattelun. Perheenyhdistämisessä on kyse perheistä, jotka ovat asettuneet asumaan eri

valtioihin, mutta pyrkivät pitämään perheyhteyttä yllä maantieteellisestä etäisyydestä ja rajoista huolimatta. (Fingerroos ym. 2016b, 29, 38.)

Perheenyhdistämisprosessissa viranomaiset pyrkivät mittaamaan perheitä objektiivisina pidetyillä keinoilla, kuten DNA-analyysillä, lääketieteellisellä ikäarviointilla tai kotiseutua määrittävällä kieliarviointilla. Suomalainen lainsäädäntö ja viranomaiskäytäntö eivät aina vastaa ulkomaalaisten omaa käsitystä perheenjäsentensä piiristä. Ulkomaalaislain mukaan perhe muodostetaan aina nuorimmasta sukupolvesta lähtien, ja siihen kuuluu korkeintaan kaksi perättäistä sukupolvea. Lain mukaan yhdessä asuvat sisarukset tai serkkuset eivät lähtökohtaisesti muodosta perhettä. (Fingerroos 2016, 69-73; Fingerroos ym. 2016a, 13-14; Maahanmuuttovirasto 2016b.) Esimerkiksi somalialaisten perhekoot ja perheenjäsenten väliset suhteet poikkeavat usein suomalaisista viranomaiskäytännöistä. Haasteita aiheuttaa lisäksi se, ettei somalialaisilla ole välttämättä vihkitodistuksia tai lastensa syntymätodistuksia. Maahanmuuttovirasto ei myöskään usein kykene todistamaan asiakirjojen aitoutta sukulaisuussuhteita arvioidessaan. (Fingerroos 2016, 69-70; Tiilikainen ym. 2016, 43-63.)

3. Tutkimuskysymysten asettaminen

Tähän mennessä olen käsitellyt tutkielmani teoreettista viitekehystä ja metodologiaa. Nyt asetan tutkimuskysymykset.

1. Minkälaisissa diskursseissa kansanedustajat kuvaavat perheenyhdistämistä ilmiönä?

Ensimmäisellä tutkimuskysymyksellä vastaan siihen, mitä diskursseja aineistosta löytyy ja minkä sisältöisiä diskurssit ovat koskien perhesiteeseen perustuvaa maahanmuuttoa. Etsin diskursiivisia käytänteitä aineistosta Fairclough'n (1992, 62-64) diskurssianalyysimallin avulla. Kriittisen diskurssianalyysin mukaan diskurssit luovat ja uusintavat valtasuhteita. Katson, että maahanmuuttoa ja maahanmuuttajia koskevat diskurssit osaltaan konstruoivat valtarakenteita, joilla legitimoidaan Suomessa tehtyä perheenyhdistämispoliittikkaa.

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen kohdalla minua kiinnostaa erityisesti se, miten Stuart Hallin (1999) teoriaan perustuvat kansallisten identiteettien rajat asettuvat kielenkäytössä. Analysoin, toistuuko Hallin esittämä toiseuden rajanveto *meihin*, suomalaiseen yhteiskuntaan hyväksytyihin, ja *muihin*, ei-toivottuihin henkilöihin.

Tutkielmani tavoite on siis luoda katsaus tai läpileikkaus tarkasteluajanjaksoni poliittiseen keskusteluun perheenyhdistämisedösten muuttamisesta. Vaikka tutkimuskysymys koskee perheenyhdistämistä, kansanedustajat ottavat puheissaan kantaa myös muihin maahantuloperusteisiin kuin pelkästään perhesideoleskelulupiin ja rakentavat näin kuvaa kokonaisesta ilmiöstä. Laadullisessa tutkimuksessa ei lähtökohtaisesti tehdä johtopäätöksiä aineistosta yleistettävyyden näkökulmasta, mutta aineiston pohjalta voidaan saada viitteitä laajemmasta ilmiöstä (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Samoin tässäkin tutkielmassa on tarkoitus näyttää tarkasteltavat eduskuntapuheet osana suomalaisen maahanmuuttopolitiikan linjoja ja mahdollista muutostakin.

2. Minkälaiset ovat diskurssien väliset suhteet perheenyhdistämistä koskevissa eduskuntakeskusteluissa?

Toinen kysymys vastaa siihen, miten diskurssit määrittyvät suhteessa toisiinsa. Kriittisen diskurssianalyysin näkökulmasta ihmisten puheessa esiintyy jatkuvasti erilaisia diskursstyyppisiä. Jotkin diskurssit tukevat ja vahvistavat toisiaan, kun toiset ovat ristiriitaisia ja kamppailevat keskenään. (Fairclough 1992, 232.) Tällä kysymyksellä syvennän analyysini diskurssien määrittämisestä diskurssien laatuun – joko niiden voimakkuuteen tai heikkouteen suhteessa toisiinsa.

Vastaan toiseen kysymykseen Fairclough'n diskursiivisten käytänteiden tasolla *interdiskursiivisuuden* ja *hegemonian* käsitteiden avulla. Interdiskursiivisuus pureutuu siihen, mitkä diskurssit toimivat yhteistyössä ja mitkä kamppailevat keskenään jonkin ilmiön sosiaalisesta konstruktiosta. Hegemonisuutta arvioin erittelemällä, mitkä diskurssit toistuvat aineistossa ja kuinka vaihtoehdottomina tai luonnollisina ne esitetään. (Fairclough 1992, 91-96; Jokinen & Juhila 1993, 75-107.)

Pellander (2016) on esittänyt, kuinka perheenyhdistämisestä käydyissä keskusteluissa maahanmuuttajat on nähty uhkana suomalaiselle hyvinvointivaltiolle. Myös Horstin (2005) tutkimuksessa uhkaa ja sen hallinnan tarvetta korostavat diskurssit olivat muita voimakkaampia erityisesti turvapaikanhakijoita käsittelevissä teksteissä. Onkin kiinnostava tarkastella, nouseeko omassa tutkimusaineistostani vastaavanlaisia hallitsevia diskursseja.

3. Miten kansanedustajien käyttämät diskurssit suhteutuvat Suomessa vuosina 2009–2016 tehtyyn perheenyhdistämispolitiikkaan?

Kolmannella tutkimuskysymyksellä yhdistän aineistossani esiintyvät diskursiiviset käytännöt sosiokulttuuriseen kontekstiinsa. Vastaan kysymykseen kolmijakoisen diskurssi-analyysimallin sosiokulttuuristen käytänteiden tasolla. Analysoin, miten kansanedustajien käyttämällä diskursseilla oikeutetaan tai vastustetaan eduskunnassa tarkasteluajanjaksolla tehtyä perheenyhdistämispolitiikkaa. Arvioin myös, miten kansanedustajat ovat puheidensa kautta osana edustamiensa puolueiden maahanmuuttolinjojen rakentumista. Kysymys on tutkielmani kannalta olennainen, sillä se sitoo diskurssit kontekstiinsa ja kertoo, mitkä ovat olleet poliittisen päätöksenteon tulokset. Kielenkäyttö ei tapahdu tyhjiössä vaan puheella on tavoitteensa ja myös seurauksensa.

Seuraavassa luvussa käyn läpi parlamentaarisen puheen roolia poliittisessa päätöksenteossa. Vaikka eduskuntapuheenvuorot pidetään toisinaan tyhjälle salille ja äänestyspäätökset tehdään toisaalla, osallistuvat puheenvuorot diskursiiviseen prosessiin, jossa erilaiset sosiaaliset konstruktiot muodostuvat. Tämä ei tarkoita, että puheet vaikuttaisivat kansanedustajien äänestyspäätöksiin tai lakimuutosten sisältöihin, vaan kertovat enemmän tavoista legitimoida kansanedustajan kannattamaa politiikkavaihtoehtoa.

Eduskuntapuheenvuoroja tarkastellessani minua kiinnostaa, vaikuttaako puolueen kuuluminen istuvaan hallitukseen siihen, minkälaisissa diskursseissa kansanedustaja puhuu perheenyhdistämisestä. Koska hallitus on antanut eduskunnalle lakiesitykset käsiteltäväksi, on oletettavaa, että hallituspuolueiden edustajat pyrkivät myös legitimoimaan esitettyjä muutoksia. Katson myös, erottuuko jonkun puolueen rooli keskusteluissa muita aktiivisempänä tai vastavuoroisesti passiivisempänä tai korostuvatko yksittäiset kansanedustajat aineistossa riippumatta edustamiensa puolueiden maahanmuuttolinjoista.

4. Tutkimusaineiston rajaus ja konteksti

Tutkimusaineistonani toimivat eduskunnan täysistuntokeskustelut niistä ulkomaalaislain muutoksista, joiden pääasiallinen sisältö koskee perhesideperustaisia oleskelulupia vuosina 2009–2016. Ajanjakson aikana ulkomaalaislakiin tehtiin neljä lakimuutosta, jotka koskivat sisällöltään pääasiallisesti perheenyhdistämistä: UlkomaalaisL 432/2010, 549/2010, 631/2011 ja 505/2016.

Rajaan tarkasteluni ulkomaalaislain muutoksiin, sillä ulkomaalaislaki määrittää maahanmuuton keskeiset reunaehdot oleskelulupien perusteista hakemusten käsittelyprosesseihin (Maahanmuuttovirasto 2016b). Ulkomaalaislain vähittäisillä muutoksilla on pyritty vastaamaan nopeasti muuttuvaan maahanmuuttotilanteeseen ja tähän liittyviin poliittisiin paineisiin. On kuitenkin hyvä huomioida, että muutkin lait säätelevät osaltaan perhemaa-
muuttoa, kuten laki kotoutumisen edistämisestä. Ajallisesti tarkasteluni rajoittuu vuosiin 2009–2016, koska tuona aikana perheenyhdistämisen ehtoja ja käytäntöjä kiristettiin. (Pellander 2016, 25-27; Fingerroos ym. 2016b, 1-20)

Ajanjakso kytkeytyy myös vilkkaaseen maahanmuuttopoliittiseen keskusteluun. Perheenyhdistäminen nousi esille vuosina 2009 ja 2010, kun suomalainen media uutisoi näkyvästi kahden ulkomaalaisen isoäidin, egyptiläisen Eveline Fadayelin ja venäläisen Irina Antonovan, karkottamispäätöksistä. Aihetta koskevassa uutisoinnissa painotettiin isoäitien uhriasemaa ja kritisoitiin suomalaisten viranomaiskäytäntöjen yksilökeskeisyyttä. (Mäkinen 2011, 5, 70-72; Horsti & Pellander 2016, 163-164.) Samanaikaisesti suomalaisen maahanmuuttopoliittisen keskustelun on tulkittu yleisesti kärjistyneen. Maahanmuuton nousu kiistanalaiseksi aiheeksi politiikan päiväjärjestykseen on liitetty kaksiiin vaaleihin – vuoden 2008 kunnallisvaaleihin ja kesäkuun 2009 eurovaaleihin. Maahanmuuttopolitiikan ja Euroopan unionin kritiikistä tunnetuksi tulleen perussuomalaisten kannatus lähti kasvuun vuonna 2010 ja realisoitui lopulta 19 prosentin kannatukseksi eduskunta-
vaaleissa 2011. (Keskinen 2009, 33-45; Saukkonen 2013, 33-37.)

Vuonna 2011 pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelmaan (2011, 29) kirjattiin tavoite suomalaisten perheenyhdistämiskäytäntöjen yhdenmukaistamisesta muiden Pohjoismaiden kanssa. Erityistä huomiota ohjelmassa kiinnitettiin kansainvälistä suojelua saaneiden perheenjäsenten perheenyhdistämisen ehtojen kiristämiseen. Vuonna 2015 pääministeri Juha Sipilän hallituksen ohjelmassa (2015, 38) mainittiin lyhytsanaisesti, että perheenyhdistämisen kriteereitä tulisi tarkentaa EU:n perheenyhdistämisdirektiivin mukaisesti.

Toinen merkittävä käänne ajanjaksolla oli Euroopassa vuonna 2015 alkanut niin kutsuttu *pakolaiskriisi*. Turvapaikkaa hakevien määrä nousi Suomessa noin kymmenkertaiseksi verrattuna edeltäviin vuosiin, ja yksin tulleiden lasten määrä kasvoi niin ikään noin 15-kertaiseksi (Fingerroos ym. 2016a, 8-9). Samalla turvapaikanhakijoita käsittelevät aiheet hallitsivat uutisia.

Sisäministeriö odotti turvapaikanhakijoiden määrän kasvun nostavan myös painetta perheenyhdistämiseen, ja ministeriö käynnisti lainsäädäntöhankkeen, jonka tavoitteena oli vähentää Suomen vetovoimaisuutta maahanmuuton kohdemaana. Lakimuutoksen keskeisenä sisältönä oli asettaa toimeentuloedellytys kansainvälistä suojelua saaneiden perheille, ja hillitä näin perhesidehakemusten määrää EU-direktiivin asettamien reunaehtojen mukaisesti. (Fingerroos ym. 2016a, 8-9; Sisäministeriö 20.5.2016.) Hallituksen esitykseen (43/2016) kirjatuihin perusteluihin tiivistettiin muutoksen tavoitteet seuraavasti: ”Esityksen tavoitteena on hallita maahanmuuttoa, vähentää maahanmuuton kustannuksia, edistää kansainvälistä tai tilapäistä suojelua saavien perheenkokoajien kykyä vastata perheensä toimeentulosta, helpottaa perheenjäsenten yhteiskuntaan asettumista sekä varmistaa, ettei Suomi näyttäyty eriyisen houkuttelevana turvapaikanhakumaana.”

Erityisen paljon julkisuutta saivat maahanmuuttoviraston ja sosiaali- ja terveysministeriön asettamat perheenyhdistämisen ohjeelliset tulorajat, jotka nähtiin korkeina. Muun muassa Helsingin Sanomat (15.2.2016) uutisoi aiheesta otsikolla *Perheenyhdistämisen tulorajoista syntyi poliittinen myrsky – tarkista laskurilla, saisitko tuotua perheesi Suomeen*. Euromääräisiä tulorajoja ei kuitenkaan kirjattu lakiin vaan ne perustuivat viranomaiskäytäntöön.

4.1 Eduskuntapuheen genre

Lakiesityksiä koskevan eduskuntakeskustelun analysoimiseksi on ymmärrettävä parlamenttipuheen genreä määrittävät reunaehdot. Fairclough'n (1997, 77) diskurssianalyysissä diskurssijärjestykset eli diskursiivisten käytäntöjen verkostot koostuvat kahdesta kategoriasta: genreistä ja diskursseista. *Genren* käsitteellä kuvataan kielenkäytön ja sosiaalisen toiminnan muotoa, joka on vakiintunut ja käyttäjilleen tunnistettava. Sitä säätelevät normit ovat usein kirjoittamattomia. Genre voi olla esimerkiksi mielipidekirjoitus, mainos tai opintotukipäätös. Parlamentaarisen puheen genre on laadultaan erittäin instituutio-naalinen ja sitä säätelevät tarkat reunaehdot. (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 80-82.)

Eurooppalaisessa traditiossa parlamentit ovat demokratian kannalta keskeisiä poliittisia instituutioita, jotka toimivat deliberaation, lainsäätämisen ja päätöksenteon paikkoina. Retorisesta näkökulmasta parlamentaariset diskurssit voidaan luokitella kuuluvan deliberaatiiviseen genreen sisältäen myös oikeustieteellisiä ja seremoniallisia piirteitä. Parlamentaarisen puheen muodoista täysistuntopuheenvuorot edustavat perinteistä poliittista diskurssia. Täysistunto alkaa vakiintuneesti avauspuheenvuorolla, ja jokainen yksittäinen puheenvuoro osoitetaan eduskunnan puhemiehelle. Faktojen lisäksi puheen tavoitteena

on esitellä mielipiteitä tai kokemuksia joko puhujan tai tämän edustaman puolueen puolesta. (Ilie 2010, 1-25.)

Politiikassa vallitsee tyypillisesti preferenssien heterogeenisyys ja informaation asymmetria tarkoittaen, että toimijat tahtovat ja tietävät ainakin osittain eri asioita (Wiberg & Koura 1996, 197). Kansanedustajien pitämiin puheenvuoroihin vaikuttavat parlamentaarisen puheen strategiat ja reunaehdot, puolueiden valtasuhteet sekä reagointi monitasoiseen yleisöön. Yleisösuhdetta rakennetaan diskursiivisissa käytänteissä, eikä yleisö siis välttämättä tarkoita fyysisesti läsnä olevaa ihmisjoukkoa. Täysistuntopuheen yleisöksi voidaan hahmottaa muut kansanedustajat, lehtereillä istuvat kuulijat, istunnosta raportoivat toimittajat ja tv-katsojat. Kansanedustajien ensisijaisena yleisönä voidaan kuitenkin pitää oletettua äänestäjäkuntaa. Edustajat lisäksi määrittävät puheissaan itselleen erilaisia positioita. Kansanedustaja voi asemoida itsensä esimerkiksi edustamansa puolueen, valio-kuntajäsenyyden, väistyneen ministerin roolin tai siviiliammattinsa kautta. (Jokinen 1993, 192-193; Ilie 2010, 8-13.)

Deliberaation onnistunut toteutuminen edellyttää melko vapaata pääsyä keskusteluun, valmiutta kuunnella muita osallistujia ja halua sitoutua esitettyihin perusteluihin, joista parhaiden perusteella päätös lopulta tehdään. Raschin (2014) mukaan deliberaation taso on yleensä alhainen parlamentaarisisissa keskusteluissa, vaikka poikkeuksiakin on. Deliberaatiota rajoittaa parlamenttipuheen institutionaalisuus ja ehdot, kuten tiukat aikarajoitteet, spontaanien esitysten vähäisyys ja puheiden kirjoittaminen etukäteen. (Rasch 2014, 142.) Myös Pekonen (2011) on *Puhe eduskunnassa* -teoksessa analysoinut eduskunnan täysistuntopuheenvuorojen merkitystä ja alhaiseen deliberaatioon liittyvää problematiikkaa. Pekonen esittää, kuinka kansanedustajat näkevät eduskuntapuheet turhina ja täysistunnot tyhjän puhumisen paikkoina. Edustajan äänestyspäätös on usein jo ennalta lyöty lukkoon, ja puheita pidetään eduskunnan pöytäkirjaan ja omille potentiaalisille äänestäjille. (Pekonen 2011, 98-102, 218-223.)

Muusta keskustelusta poiketen poliittinen diskurssi ei nojaa yhteistyön periaatteeseen. Poliittisessa diskurssissa toimijoilla on tavoitteita, joiden toteutusta he tavoittelevat. Esimerkiksi Wiberg ja Koura (1996) ovat esittäneet, että parlamenttikysymyksien avulla kansanedustaja esittää usein kysymyksen tavoitteenaan saada huomiota omalle piiloiselle oletukselleen eli presupponoivalle väitteelleen. Kysymyksellä nostetaan kansanedustajan omaa tai tämän puolueen julkisuuskuva, ja yritetään esittää vastapuoli negatiivisessa va-

lossa. Vastauksissa puolestaan ministerin strategiana voi olla siirtää puhe toiseen aiheeseen, sanoa jotain sellaista, joka on jo yleisessä tiedossa, tai puhua ilman sisältöä. (Wiberg & Koura 1996, 197-212.)

Syynä eduskunnan heikkoon deliberatiivisuuteen Pekonen näkee eduskunnan ja hallituksen suhteissa. Hallitus–oppositio-jako on vakiintunut tärkeimmäksi jakotekijäksi eduskunnassa. Hallitusvetoisessa poliittisessa järjestelmässä eduskunnan tehtäväksi on jäänyt lähinnä hallituksen valvominen. Parlamentaarisissa järjestelmissä hallitus esittää tyypillisesti yli 90 prosenttia kaikesta lainsäädännöstä, ja erityisesti Pohjoismaissa lakiesitysten hylkäysprosentti on hyvin alhainen. Tästä syystä eduskuntaa on pyritty kuvaamaan yhä enemmän työskentelevänä parlamenttina, jossa todellinen vaikuttaminen keskittyy valiokuntatyöhön. Koska deliberaation edellytykset eivät yleensä toteudu, parlamentaarisessa puheessa on kyse kansanedustajan oman näkökulman ja pohjimmiltaan äänestyspäätöksen selittämisestä. Täysistuntopuheiden kautta kansanedustajat ilmoittavat julkisesti perusteensa ja preferenssinsä argumentoiden oman näkökulmansa puolesta ja vastakkaisia mielipiteitä vastaan. (Pekonen 2011, 220-221; Rasch 2014, 143-144.)

Oman tutkielmani kannalta edellä esitetty eduskuntapuheen genren yksinpuhuva luonne ei ole ongelma. Kansanedustajat ottavat puheissaan kantaa perhesideperustaiseen maahanmuuttoon siten, miten haluavat itsensä tai edustamansa puolueen esittää konstruoidulle yleisölle. En analysoi keskustelun kulkua tai deliberaatioprosessia, vaan sitä, minkälaisia diskursiivisia käytänteitä puheissa esiintyy ja mitkä toimijat käyttävät tietynlaisia diskursseja. Analyysini kannalta ei ole haitallista, vaikka lakiesityksiä koskevat äänestyspäätökset olisi tehty istuntosalin ulkopuolella.

Eduskuntapuhetta analysoidessa pitää ottaa huomioon kuitenkin mahdollinen yksittäisten ministerien, kansanedustajien tai pienten puolueiden ylikorostunut rooli. Esimerkiksi Rasch (2014, 141) on esittänyt, että pienet puolueet ovat usein kokoonsa suhteutettuina yliedustettuja keskusteluissa, sillä paikkamäärältään suurempien puolueiden pitää jakaa puheaikaa useamman kansanedustajan kesken taktisemmin. Täysistuntopuheenvuorot tarjoavat lisäksi diskursiivisen areenan niille, joilla ei välttämättä ole merkittävästi poliittista valtaa. Provosoivista kommentistaan ja maahanmuuttovastaisista mielipiteistään tunnettujen kansanedustajien voidaan olettaa pitävän lukuisia puheenvuoroja keskusteluissa, samoin maahanmuuttoasioista vastaavan ministerin. (Pellander 2016, 54-55.)

4.2 Puolueiden maahanmuuttopoliittiset linjat aiemmassa tutkimuksessa

Eduskuntapuolueiden maahanmuuttopoliittisia linjoja käsittelevien tutkimusten perusteella voin arvioida, ovatko aineistosta tehdyt havainnot samansuuntaisia kuin aiemmat tutkimustulokset. Entä muodostaako perheenyhdistäminen kysymyksenä puolueen aiemmista maahanmuuttopoliittisista linjoista poikkeavan kokonaisuuden? 2000-luvulta lähtien ilmestynyttä tutkimusta suomalaisten puolueiden maahanmuuttokannoista löytyy erityisesti vaalitutkimuksen piiristä (ks. esim. Maasilta 2012, Välimäki 2012b). Maahanmuutto- ja monikulttuurisuusvastaisiin poliittisiin liikkeisiin keskittynyttä tutkimusta on tehnyt esimerkiksi Hannula (2011) teoksessa *Maassa maan tavalla. Maahanmuuttokritiikin lyhyt historia*.

Aiemman tutkimuksen mukaan suuremmista puolueista keskusta on jättäytynyt syrjään maahanmuuttokeskusteluissa. Vuoden 2007 jälkeen puolueen kansanedustajat alkoivat kannattaa aktiivisemmin työperäisen maahanmuuton lisäämistä ratkaisuna Suomen väestöpoliittisiin haasteisiin. Kansainvälistä suojelua koskevaan maahanmuuttoon puolue ei ole ottanut aktiivisesti kantaa. Turvapaikanhakijoita koskien keskustalainen pääministeri Matti Vanhanen ilmoitti vuonna 2009, että hallitus selvittää, onko Suomella muista Pohjoismaista eroavia vetovoimatekijöitä. (Nykänen 2012, 17; 114-116; Välimäki 2012a, 22-24, Keskinen 2009, 37.)

Kokoomus, vihreät ja RKP ovat kannattaneet maahanmuuton lisäämistä työvoimapulaan varautumisen vuoksi koko 2000-luvun ajan. Kansainvälistä suojelua koskevaa maahanmuuttoa kokoomuksen kansanedustajat ovat halunneet rajoittaa kustannussyistä. Lisäksi puolueelle keskeinen aihe on ollut Suomeen saapuneiden Romanian romaneihin liittyvä keskustelu. Puolestaan vihreät, RKP ja vasemmistoliitto ovat painottaneet maahanmuuttopolitiikassa moraalista auttamisvelvollisuutta. Vihreät ja RKP ovat kannattaneet varauksettomimmin verrattuna muihin eduskuntapuolueisiin maahanmuuton lisäämistä maahantuloperusteista riippumatta. (Nykänen 2012, 115-119, Välimäki 2012a, 22-24.)

SDP on nähnyt suomalaisen työttömyyden ensisijaisena verrattuna työperäiseen maahanmuuttoon, ja kannattanut tällä perusteella maahanmuuton rajoittamista. Puolue ei kuitenkaan ole ollut yhtenäinen kysymyksessä. SDP on myös jakaantunut kansainväliseen suojeluun perustuvan maahanmuuton kohdalla. Myös kristillisdemokraatit ovat nähneet tärkeämpänä suomalaisten työllistymisen. Vasemmistoliitto on kommentoinut maahanmuuttajien rikastuttavan työelämää ja Suomen taloutta, mutta nähnyt samalla uhkana laitoman työvoiman kasvun ja työmarkkinoiden epävakauden. (Nykänen 2012, 18-20; 114-116; Välimäki 2012a, 68.)

Eduskuntapuolueista perussuomalaiset on vastustanut maahanmuuton lisäämistä järjestelmällisesti. Puolueen edustajat ovat systemaattisesti korostaneet maahanmuuton kustannuksia ja negatiivisia lieveilmiöitä. Välimäen (2012a, 60-76) mukaan vuoden 2011 eduskuntavaaleissa perussuomalaiset sai paljon mediahuomiota maahanmuuttopoliittisessa keskustelussa ja profiloitui julkisuudessa eduskuntapuolueista selkeimpänä vallitsevan maahanmuuttopoliittikan kriitikkona. Puolueen virallisen vaaliohjelman lisäksi 13 kansanedustajaehdokkaan ryhmä julkaisi 2010 *Nuiva vaalimanifesti* -julistuksen, jossa käsiteltiin maahanmuuton epäkohtia. Perussuomalaisten edustajien lisäksi myös muiden puolueiden edustajat kuitenkin osallistuivat maahanmuuttopoliittisen keskustelun nostamiseen politiikan päiväjärjestykseen. (Nykänen 2012, 20-24; 115; Välimäki 2012a, 60-76; Keskinen 2009, 33; Maasilta 2012, 9.)

Puolueiden perheen yhdistämislinjoista ei juurikaan löydy kootusti tutkimusta. Pakolaisneuvonta ja Suomen Pakolaisapu toteuttivat kuitenkin vuonna 2010 selvityksen, jossa haastateltiin eduskuntapuolueiden nimeämiä edustajia puolueidensa maahanmuuttopoliittisista linjoista. Edustajilta kysyttiin, pitäisikö perheen yhdistämislainsäädäntöä ja -käytäntöjä muuttaa. Vastauksia lukiessa onkin kiinnostavaa verrata, esiintyvätkö puolueiden esiin nostamat huomiot myös eduskuntakeskusteluissa eli ajaako puolueen kansanedustajat aktiivisesti vuonna 2010 ilmoitettua linjaa puheissaan.

Keskusta korosti Suomen vetovoimatekijöiden karsimista verrattuna muihin Pohjoismaihin ja EU-jäsenmaihin. Kokoomus tarttui kyselyssä siihen, ettei perheen yhdistämismatkoja pidä maksaa muille kuin pakolaisstatuksen saaneille, ja toimeentuloedellytystä tulisi laajentaa. Lisäksi puolue kannatti kasvattilasten osalta lainsäädännön tiukentamista. Perussuomalaiset näki, että vuonna 2010 perheen yhdistämistä koskeva lainsäädäntö toimi huonosti, ja käytäntöjen tulisi noudattaa suomalaista perhekäsitystä. Suurista puolueista SDP puolestaan piti jokseenkin ympäröivästä tärkeänä kokonaiskuvan saamista siitä, minkälainen lainsäädäntö muissa maissa on.

Vihreät oli tyytyväinen nykyiseen lainsäädäntöön ja katsoi sen vastaavan kansainvälisiä sopimuksia. Vasemmistoliitto piti ristiriitaisena nykyä lainsäädäntöä sen suhteessa alaikäisen perheen kokoajan perheen yhdistämisoikeuteen, mikäli hän täyttää 18 vuotta ennen päätöstä. RKP kuvaili kestävämmäksi Suomen kansalaisen heikommat oikeudet perheen yhdistämiseen verrattuna Suomessa oleskeleviin EU-kansalaisiin. Kristillisdemokraatit halusi turvata lähtömaassa asuvien isovanhempien mahdollisuuden tulla Suomen kansalaisuuden saaneen lapsensa luo.

4.3 Ulkomaalaislain perheenyhdistämistä koskevat muutokset 2009–2016

Taulukko 1. Lakimuutokset aineistossa

Laki- muutos	Halli- tuksen esitys	Äänes- tyksiä	Lakimuutoksen olennainen sisältö
UlkomaalaisL 432/2010	HE 77/2009	0	Lakimuutos koski ulkomaalaislain muuttamista Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen direktiivitulkin mukaiseksi. Ulkomaalaislaista poistettiin vaatimus siitä, että unionin kansalaisen perheenjäsenen olisi pitänyt oleskella ennen Suomeen saapumistaan toisessa jäsenvaltiossa perheenkokoajan kanssa. Vaikutuksena oli, että hieman aiempaa useampi EU-kansalaisen perheenjäsen pääsi direktiivin soveltamisalan piiriin. Muutos ei koskenut Suomen kansalaisten perheenjäseniä. Uudistus oli tarkastelujaksolla ainoa, jonka sisäministeriö arvioi helpottavan perheenyhdistämistä.
UlkomaalaisL 549/2010	HE 240/2009	1	Hallituksen esityksessä esitettiin alaikäisyyden vaatimuksia tiukennettavaksi siten, että hakijan oli oltava alle 18-vuotias edelleen hakemuksen ratkaisuhetkellä, ja oleskelulupaa hakevan tai perheenkokoajan ikä voitiin tarvittaessa selvittää oikeuslääketieteellisellä tutkimuksella. Lisäksi kasvattilapsen määritelmää tarkennettiin. Kansainvälistä tai tilapäistä suojelua saaneen ulkomaalaisen perheenyhdistäminen edellytti jatkossa riittävää toimeentuloa, mikäli perhe oli muodostettu vasta perheenkokoajan Suomeen tulon jälkeen. Muutoksella säädettiin lisäksi rangaistavaksi teoksi maahanmuuttosäännösten kiertäminen. Perheenjäsenen hakemus voitiin hylätä, jos perheenkokoaja oli antanut henkilöllisyydestään tai perhesuhteistaan vääriä tietoja, joiden perusteella hän oli saanut oman oleskelulupansa Suomeen. Muutos astui voimaan vuonna 2010.
UlkomaalaisL 631/2011	HE 104/2010	1	Muutos koski biometrinen tunnistamisen käyttöönottoa. Esityksessä ulkomaalaislakiin ehdotettiin lisättäväksi säännökset biometrinen tunnistamisen ottamisesta, käyttötarkoituksista ja -oikeuksista. Käytännössä lakimuutoksella oli suuri merkitys perheenyhdistämiselle, sillä Suomessa oleskeleva perheenkokoaja ei voi enää laittaa hakemusta vireille perheensä puolesta. Perheenjäsenten on muutoksen myötä henkilökohtaisesti jätettävä hakemus lähimpään ulkomaanlähetystöön sormenjälkien ottamiseksi. Lain tultua voimaan vuonna 2012 perheenyhdistämishakemukset putosivat 19 prosenttia verrattuna edellisvuoteen.
UlkomaalaisL 505/2016	HE 43/2016	3	Muutos koski ulkomaalaislain muuttamista siten, että kansainvälistä suojelua saavien perheenjäseniltä edellytettiin jatkossa turvattua toimeentuloa riippumatta ajankohdasta, jolloin perhe on muodostettu. Mikäli turvatun toimeentulon ehto ei täyty, ei oleskelulupaa perhesiteen perusteella myönnetä. Alkuperäisessä esityksessä toimeentulovaatimus koski myös Suomen ja Pohjoismaiden kansalaisia, mutta poliittisesta vastustuksesta johtuen hallitus jätti tämän lopullisen esityksen ulkopuolelle. Toimeentulovaatimus oli esitetty ensikertaa jo sisäministeriön julkaisemassa raportissa vuonna 2012, mutta ehdotusta ei toteutettu silloisen vaalikauden aikana. Lainmuutos tuli voimaan heinäkuussa 2016.

(Lähde: UlkomaalaisL; Fingerroos ym. 2016, 9-13; Pellander 2016, 27-29; Sisäministeriö 28.5.2009.)

Taulukossa 1 esittelen ne ulkomaalaislain muutokset, joista käytyjä eduskuntakeskusteluja käytän tämän tutkielman aineistona. Eduskunta hyväksyi kaikki esitykset. Kolmen esityksen, HE 240/2009, HE 104/2010 ja HE 43/2016, kohdalla eduskunnassa esitettiin kuitenkin muutosehdotuksia, ja eduskunta äänesti näistä muutoksista.

Hallituksen esitystä 240/2009 koskevassa käsittelyssä Unto Valpas (vas.) vaati Veijo Puhjon (vas.) kannattamana 81 § poistamista. Pykälällä pidennettiin turvapaikanhakijoiden työnteko-oikeuden karenssiaikaa kolmesta kuuteen kuukauteen. Äänestyksessä pohjaesityksenä toimivaa valiokunnan mietintöä puolsi 124 kansanedustajaa, kun Valppaan muutosesitystä kannatti 26 edustajaa. Poissa oli 48 edustajaa. Oppositioyhmät hajaantuivat kysymyksessä äänin 32—26. Vasemmistoliiton kaikki 16 kansanedustajaa olivat Valppaan muutosesityksen puolella. Kristillisdemokraattikansanedustajat jakaantuivat kysymyksessä tasan äänin 3—3, ja SDP pääosin kannatti valiokunnan mietintöä äänin 24—7.

Hallituksen esityksen 104/2010 laeiksi ulkomaalaislain, ulkomaalaisrekisteristä annetun lain ja löytötavaralain muuttamisesta kohdalla Maarit Feldt-Ranta (sd.) Raimo Piiraisen kannattamana (sd.) ehdotti, että 131 § poistetaan vastalauseen 1 mukaisesti. Sosialidemokraatit eivät hyväksyneet sormenjälkitietojen tallentamista ja rekisteröimistä koskevia viittauksia esityksessä. Äänet jakaantuivat valiokunnan mietinnön puolesta 113—58. Poissa oli 28 edustajaa. Muutosesitystä kannattivat yksimielisesti oppositioyhmistä SDP ja vasemmistoliitto. Kristillisdemokraattien äänet jakaantuivat muutosesityksen puolesta 6—1.

Hallituksen esityksestä 43/2016 laeiksi ulkomaalaislain muuttamisesta äänestettiin kolmesti. Ensimmäisessä käsittelyssä Sirpa Paatero (sd.) teki kaksi muutosesitystä Joonas Räsänen (sd.) kannattamana. Ensimmäisessä esityksessä Paatero ehdotti lakiin lisäystä, jonka mukaan turvautuneen toimeentulon edellytyksen täyttäisi ulosottokaareissa määritelty velallisen suojaosuus. Muutos olisi asettanut turvautuneen toimeentulon vaatimustason Maa- ja metsätaloustuotteiden eläkekeskuksen esittämää laskentamallia alemmaksi. Toisessa muutosesityksessä vaadittiin, ettei toimeentuloedellytystä sovelleta, mikäli kyse on yksin Suomeen tulleen alaikäisen perheen kokoajan perheenjäsenistä. Toimeentuloedellytystä ei myöskään otettaisi käyttöön, jos hakemus on jätetty yhdeksän kuukauden kuluessa hallituksen esittämän kolmen kuukauden sijaan siitä, kun perheen kokoaja on saanut turvapaikan tai pakolaisaseman Suomesta. Äänet jakaantuivat molemmissa äänestyksissä muutosesityksiä vastaan äänin 92—66. Poissa oli 41 edustajaa. Hallitusryhmien kansanedustajat äänestivät kaikki pohjaesityksen puolesta – oppositio edustajat vastaan.

Toisessa eduskuntakäsittelyssä Emma Kari (vihr.) Timo Harakan (sd.) kannattamana ehdotti, että lakiehdotus hylätään. Äänestyksessä lakiehdotuksen kumoamista vastusti 102 kansanedustajaa ja kumoamista puolsi 67. Poissa oli 30 edustajaa. Hallitusryhmistä ainoastaan yksi kansanedustaja, Maria Tolppanen (ps.), lipesi hallituksen linjasta ja äänesti kumoamisen puolesta. Äänestystä seuraavana päivänä 22.6.2016 SDP julkisti tiedotustilaisuudessaan Tolppasen siirtyvän perussuomalaisista sosialidemokraattien eduskuntaryhmään (YLE 22.6.2016). Äänestys olikin aineistossa ainoa, jossa hallituspuolueiden edustajat eivät äänestäneet kaikki hallituksen linjan mukaisesti.

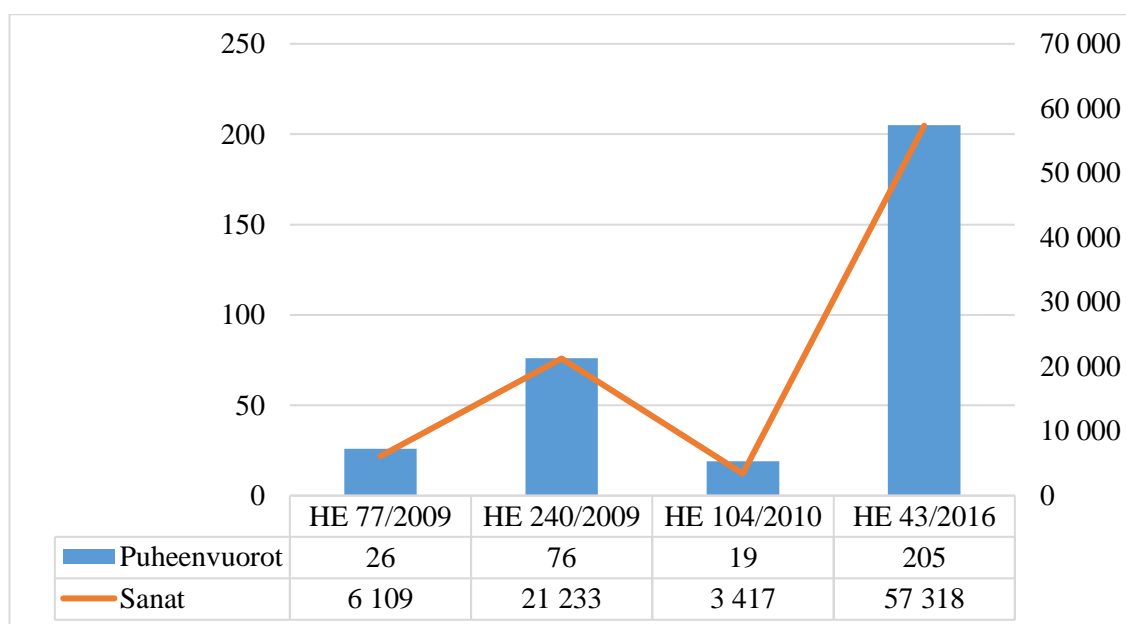
5. Tekstitaso – sisällönerittelystä sanoihin

Neljästä lakipaketista käydyissä täysistuntokeskusteluissa puheenvuoroja pidettiin yhteensä 363. Näistä puheenvuoroista 37 on eduskunnan puhemiehen tai varapuhemiehen pitämiä työjärjestyspuheenvuoroja, joten analyysin kannalta merkittäviä puheenvuoroja on nämä pois lukien 326. Keskusteluissa kuultiin yhteensä 86 kansanedustajalta puheenvuoroja, ja kaikki eduskuntapuolueet ovat aineistossa edustettuina. Suljen aineiston ulkopuolelle keskustelujen aikana kirjatut välihuudot, koska pääsääntöisesti joko näiden esittäjä on epäselvä tai sisältö epäolennainen perheenyhdistämisestä koskevan puheen arvioinnissa.

Koska aineistoni koostuu lopulta 326 erillisestä puheenvuorosta (yhteensä 88 077 sanaa), esittelen aineiston ensin määrällisen sisällönerittelyn keinoin, ja sitten siirryn yksityiskohtaisempaan tekstien tulkintaan. Määrällisellä sisällönerittelyllä tarkoitetaan aineiston kvantitatiivista analyysia, jossa aineiston sisältöä esitetään numeroiden ja tilastojen avulla. Käytännössä sisällönerittelyllä voidaan esimerkiksi laskea sanojen esiintymistiheyttä tai eri puhujien puheenvuorojen määrää. Analyysin tavoitteena on muodostaa tutkimusaineistosta tiivistetty kuvaus yhtäläisyyksiä ja eroja etsien. Sisällönerittelyn tulokset on mahdollista kytkeä tarkasteltavan ilmiön laajempaan kontekstiin. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Sisällönerittely toimii tutkimuksen työkaluna, jolla pääsen käsiksi aineistooni ja avaan oven diskurssianalyttiseen analyysiin.

Toteutan sisällönerittelyn Nvivo-tekstianalyysiohjelmalla (QSR International Pty Ltd. Version 10, 2014), jolla on mahdollista lajitella tekstejä esimerkiksi niissä esiintyvien teemojen tai sanojen perusteella. Erittelyn taustamuuttujina käytän kansanedustajan nimeä ja puoluetta, ja lisäksi luokittelen puheenvuorot sen mukaan, onko kansanedustajan

edustama puolue hallituksessa vai oppositiossa puheenpitohetkellä. Ajallisen ja esityskohtaisen arvioinnin mahdollistamiseksi merkitsen myös lakiesityksen, johon liittyen täysistuntokeskustelu käydään, ja päivämäärän, jolloin puhe on pidetty.

Kuvio 3. Kansanedustajien puheenvuorojen määrä hallituksen esityksistä.

Kiivaimmat keskustelut käytiin koskien hallituksen esityksiä 240/2009 ja 43/2016, joista ensimmäisessä esitettiin muutoksia muun muassa alaikäisen perheenjäsenen ja kasvattilapsen asemaan. Jälkimmäinen esitys koski perheenkokoajan toimeentuloedellytyksen laajentamista kansainvälistä suojelua saaneiden perheenyhdistämissiin. Kuvioista 3 näkyy, kuinka puheenvuorot jakaantuivat kokonaisuudessaan esitysten välillä pois lukien puhemiehen työjärjestyspuheenvuorot. Sanamäärältään suurimmalla volyymilla keskusteltiin ajallisesti viimeisimmästä hallituksen esityksestä 43/2016. Kansanedustajien käyttämiä diskursseja on mahdollista arvioida lyhyemmistäkin eduskuntakeskusteluista, mutta on hyvä huomioda, että analyysi painottaa esityksiä, joista on enemmän puhemateriaalia saatavilla. Näin aineisto on siis ajallisesti tarkasteltuna vinoutunut.

Täysistuntokeskusteluissa käytettyjen puheenvuorojen määrä antaa viitteitä joidenkin hallituksen esitysten politisoitumisesta eli nousemisesta poliittisesti merkittäväksi kiistakysymykseksi eri toimijoiden välillä. Esimerkiksi hallituksen esitys 104/2010 koskien biometrinen tunnistaminen käyttöönottoa oleskelulupahakemuksissa oli vaikutuksiltaan erityisen merkittävä kansainvälistä suojelua saaneiden perheenyhdistämisprosesseille, mutta siihen eduskunnan täysistunnossa kiinnitetty huomio jäi verrattain vähäiseksi. Sen sijaan tuorein lakimuutos kansainvälistä suojelua saaneiden toimeentuloedellytyksestä sai paljon mediahuomiota, ja se erottuu aineistossakin puhuttaneimpana esityksenä.

Määrällisen sisällönerittelyn sisällönmuuttujien asettamisessa hyödynnän teoreettisen viitekehysesni kahden keskeisen teoretikon käsitteistöä. Tarkastelen aineistoa sekä Fairclough'n diskurssianalyysimallin tekstitason käsitteellä *aihe* että Stuart Hallin käsitteellä *representaatio*. Aihe tarkoittaa puheenvuoron keskeistä teesiä tai teemaa. Aiheluokittelulla vastaan kysymykseen: ”Mitä kansanedustaja väittää puheenvuorossaan?” Puheenvuoroissa on paljon toistoa ja samankaltaisia argumentaatiostrategioita, joten luokittelu on kohtuullisen suoraviivaista. Puheissa aihe toimii kehyksenä, joka rajaa lakiesitysten mahdolliset seuraukset tietynlaisiin ilmiöihin, kuten työllisyyteen tai lasten oikeuksiin, liittyviksi. Puheenvuorojen luokittelulla aiheittain saadaan kokonaiskuva aineistossa esiintyneistä argumentaatiostrategioista eli siitä, minkälaisiin ilmiöihin kansanedustajat liittävät puhetekonsa. Representaatio puolestaan merkitsee puheenvuoroissa muodostettuja kuvauksia tai esityksiä puhuttavista ilmiöistä ja asioista. Yksi puheenvuoro käsittelee siis lähtökohtaisesti vain yhtä pääasiallista aihetta, mutta saattaa sisältää useita erilaisia representaatioita. (Fairclough 1992, 234-238; Hall 1997, 15-19; Jokinen ym. 1993.)

Sovellan tutkielmassa aineistolähtöistä otetta. Aiheluokkien ja representaatioiden määrittely ja luokittelu perustuvat aineiston luentaan ja luennan perusteella tekemääni tulkintaan koskien aineistosta esiin nousevia piirteitä. Näin aihe- tai representaatioluokkia ei voi asettaa etukäteen. On tärkeää myös huomioida, että määrällinen sisällönerittely on vain yksi osa tutkielmaani. Sisällönerittelyn tavoitteena on vastata *mitä*-kysymykseen, kun kriittinen diskurssianalyysi kysyy *miten* (vrt. Hiltunen 2006, 28).

5.1 Hallinnoitu maahanmuutto ja ihmisoikeudet korostuivat puheissa

Aineiston luennan perusteella aineistosta on erotettavissa viisi pääasiallista aiheluokkaa, joista kansanedustajat puhuvat. Puheet saattavat sisältää useammasta aiheluokasta piirteitä, mutta lopullinen luokittelu perustuu puheenvuoron hallitsevaan teemaan. Yksi puheenvuoro voi kuulua näin vain yhteen aiheluokkaan kerrallaan. Taulukossa 2 on eritelty perusteet, joilla jaottelen aihetyypit eri luokkiin. Analyysin kannalta relevantteja aiheluokkia on neljä, sillä viides *Muut*-luokka sisältää puhemiehen ja varapuhemiehen sisältönsä neutraalit työjärjestyspuheenvuorot sekä puheenvuorot, jotka kommentoivat jostain muuta kuin käsittelyssä ollutta politiikanlohkoa tai lakiesitystä.

Taulukko 2. Ulkomaalaislain muutoksia koskevien eduskuntapuheiden aiheet.

Puheen aihe	Selite
Puheet luokiteltiin pääasi- allisen aiheensa perus- teella yhteen seuraavista teemakategorioista.	Puheen pääasiallinen aihe käsitteli yhtä tai useampaa seuraavista aiheista.
1. Hallittu ja hallinnoitu maahanmuutto	<ul style="list-style-type: none"> - EU:n tai Pohjoismaiden yhtenäinen maahanmuuttopolitiikka - EU:n perheen yhdistämisdirektiivin oikea tulkinta - Suomen vetovoimatekijöiden turvapaikanhakijoiden ja pako- laisten näkökulmasta hallitseminen - Suomeen tulevien maahanmuuttajien määrän hallitseminen - maahanmuuttohallinnon tehostaminen ja viranomaisille annet- tavat valtuudet tai resurssit
2. Ihmisoikeudet ja kansainvälinen suojelu	<ul style="list-style-type: none"> - ihmisen perustavanlaatuinen oikeus perheeseen - lapsen perustavanlaatuinen oikeus vanhempiinsa - kansainvälisen suojelun tarve tai humanitääriset perusteet myöntää oleskelulupa - naisten ja lasten suojelun tarve - Suomen maahanmuuttopolitiikan kritisointi ihmisoikeuksien vastaisena tai epäinhimillisenä
3. Talous ja työperäinen maahanmuutto	<ul style="list-style-type: none"> - Suomen talouskasvun tai taloudellisen kantokyvyn tärkeys - suomalaisten tai maahanmuuttajien työttömyys - turvapaikanhakijoiden työnteko-oikeus - suomalaisten työehtojen noudattaminen ja työvoiman valvonta - perheen taloudellinen elatusvelvollisuus työssäkäynnillä
4. Laittomuuksien ja väärinkäytöksen torjuminen	<ul style="list-style-type: none"> - paperittomien tai laittomien maahanmuuttajien määrän vähen- täminen - ihmissalakuljetuksen, järjestäytyneen rikollisuuden, terroris- min, ihmiskaupan, väkivalta- ja seksuaalirikosten tai huumekau- pan torjuminen - suomalaisten sosiaalietuuksien väärinkäyttö - perusteettomien turvapaikkahakemusten vähentäminen - alaikäisiksi tekeytyvien perheenkokoajien todellisen iän paljas- taminen - rikollisten erottaminen syyttömistä maahanmuuttajista
5. Muut	<ul style="list-style-type: none"> - työjärjestyspuheenvuorot - muita kuin maahanmuuttoa koskevat puheenvuorot, kuten toista politiikkalohkoa koskevan lainsäädännön kommentointi

Kansanedustajat eivät kuitenkaan pitäydy puheissaan vain perhesideperustaisen maahanmuuton kommentoimisessa. Puheissa otetaan kantaa myös muihin maahantuloperusteisiin tai Suomen maahanmuuttopolitiikkaan ylipäänsä. Perheenyhdistäminen on keskusteluissa usein muiden maahanmuuton muotojen eräänlainen lieveilmiö tai seuraus, ja täysistuntopuheissa keskitytään ajoittain enemmän työperäiseen maahanmuuttoon tai turvapaikanhakijoihin perheensiteeseen perustuvan maahanmuuton sijaan. Välimäki (2012b, 270-271) on kirjoittanut, kuinka moninaisten maahanmuuttomotivaatioiden tyypistäminen vain yhteen seikkaan luo kapean kuvan maahanmuutosta ilmiönä, eikä välttämättä vastaa maahanmuuton eri perusteiden tilastoitua todellisuutta.

Hallittu ja hallinnoitu maahanmuutto -aiheisia puheenvuoroja yhdistää vaatimus maahanmuuttopolitiikan käytäntöjen ja maahanmuuttajien määrän hallinnasta. Perheenyhdistämiseen perustuvaa maahanmuuttoa ei välttämättä tulkita kielteiseksi asiaksi. Ilmiöön suhtaudutaan ennen kaikkea lainsäädännön ja viranomaiskäytäntöjen kautta hallintaa vaativana. Kyseistä aiheluokkaa edustavissa puheenvuoroissa toistuva piirre on toive Euroopan unionin tai Pohjoismaiden yhtenäisestä perheenyhdistämispolitiikasta, jotta Suomi ei näyttäyty ”poikkeuksellisen vetovoimaisena” turvapaikanhakumaana verrattuna muihin eurooppalaisiin valtioihin. Ensisijaisena vetovoimatekijänä nähdään Suomen ”löyhäksi” tai ”löysäksi” kuvailtu perheenyhdistämispolitiikka. Maahanmuuton hallinnan tarvetta korostetaan esimerkiksi kuvailemalla numeerisesti, kuinka ”kymmenet tuhannet turvapaikanhakijat” kulkevat halki Euroopan päämääränään kaukainen Pohjola tai kuinka Suomessa on ”8 000 perheenyhdistämishakemusta jonossa”. Erityisesti turvapaikanhakijamäärien hallitsemattomuutta korostetaan myös luonnonvoimiin rinnastuvilla sanavalinnoilla, kuten ”vyöryä” tai ”tulvia”.

”Arvoisa puhemies! Tämän illan keskustelu ulkomaalaislain muutosesityksen kohdalla on laajentunut koko ulkomaalaispolitiikkaa koskevaksi. Kun ajattelemme tulevaisuutta, niin sekä tämän hetken että tulevaisuuden näkökulmasta sekä turvapaikkapolitiikan että koko maahanmuuttopolitiikan ja siihen liittyvän järjestelmän on oltava meillä hallinnassa. Meidän täytyy tietää, miten se toimii. Resurssien täytyy olla oikeaan paikkaan kohdennetut, ja juuri tähän liittyy se hallintovaliokunnan edellyttämä selvitys, jotta tiedämme, missä mennään. Silloin puhutaan perheenyhdistämisestäkin oikeilla käsitteillä oikeasta tilannekuvasta lähtien, ja sen perusteella pystytään tekemään myös oikeita johdopäätöksiä.

Arvoisa puhemies! Koko turvapaikkapolitiikassa on hyvin tärkeää se, niin kuin myös ministeri totesi, että me Euroopan unionissa noudatamme yhtenäisesti yhtenäisiä säännöksiä

ja toimenpiteitä, menetelmiä, niin että mihinkään maahan ei synny tämmöistä vetovoimakeskittymää, enkä nyt väitä, että Suomessa sellainen on, mutta meidän täytyy toimia niin, että sellaista ei myöskään synny eikä ole siihen vaaraa. Omalta osaltamme silloin pystymme parhaalla tavalla myöskin huolehtimaan siitä, ettei meillä synny rasismia. Ja jatkossakin on tärkeää, että tässä maahanmuuttopolitiikassa, turvapaikkapolitiikassa, puhutaan asiallisesti. On kuitenkin kysymys ihmisistä.”

Tapani Tölli (kesk.), HE 240/2009

Kansanedustaja ja hallintovaliokunnan puheenjohtaja Tapani Töllin (kesk.) puheenvuoro on esimerkki tällaisesta maahanmuuton hallittavuutta ja hallinnollisuutta korostavasta puheenvuorosta. Puheenvuorossaan Tölli sanoo, että maahanmuuttopolitiikan ”on oltava meillä hallinnassa”. Hän myös peräänkuuluttaa, että Euroopan unionissa on noudatettava ”yhtenäisesti yhtenäisiä säännöksiä ja toimenpiteitä”, jotta Suomeen ei synny ”vetovoimakeskittymää”. Kielellisenä strategiana tämänkaltaisissa puheenvuoroissa luodaan vahva syy-seuraussuhde perheenyhdistämisen ehtojen kiristämisen ja maahanmuuton hallittavan määrän välille. Tilanne esitetään Suomen kannalta vaihtoehdottomana, sillä lainsäädännön tiukentamisen tarve nähdään riippuvan ulkoisista tekijöistä eli muiden eurooppalaisten maiden tekemistä lakimuutoksista. Puheissa konstruoidaan erilaisia uhkakuvia toteutuvaksi, kuten suomalaisen yhteiskunnan kantokyvyn pettävän tai kantaväestön rasistisen suhtautumisen kasvavan, mikäli Suomi jää tästä kehityksestä jälkeen.

Ihmisoikeudet ja kansainvälinen suojelu -aiheen puheenvuorot muodostavat aineistossa eräänlaisen vastinparin hallittua maahanmuuttoa ja uhkakuvien torjumista vaativille puheenvuoroille. Tämän luokan puheissa vaaditaan lähinnä turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten sekä heidän perheenjäsentensä pääsyä turvaan Suomeen. Aiheluokan puheenvuorot vetoavat kuulijaansa usein tunteellisilla sanavalinnoilla. Esimerkiksi perheenjäsenistä käytetään tyypillisesti sanoja ”äiti”, ”isä”, ”lähimmäinen” tai ”rakas”. Hallituksen esittämää politiikkaa puolestaan kritisoidaan sanavalinnoilla ”julma”, ”epäinhimillinen” tai ”sydämetön”. Kansanedustaja Ozan Yanarin (vihr.) pitämässä puheessa tämänkaltaisen retoriikka näkyy vahvasti, kun Yanar asettaa kansanedustajat turvapaikanhakijan asemaan. Yanar haastaa kuulijoita rinnastuksella, jossa hän vaatii nähdä sen kansanedustajan, jonka ”mielestä on ihan ok”, että tämän ”perhe pakotettaisiin jäämään sodan keskelle”. Tällaiseen retoriseen kysymykseen on rakennettu sisään oletettu vastaus siitä, ettei kukaan haluaisi jättää perhettään sotatilan keskelle. Aineiston ihmisoikeuksia ja kansain-

välisen suojelun tarvetta edustavissa puheenvuoroissa pääpaino on useimmiten hallituksen toimien kritisoinnissa, eikä vaihtoehtoisia toimintamalleja pääsääntöisesti esitetty lakimuutoksen hylkäämisen lisäksi.

”Arvoisa rouva puhemies! Pakko sanoa ministerille heti kättelyssä, että tämä on surkea ja epäinhimillinen esitys ja ihmisiltä evätään oikeus perheeseen. Tästä on kyse, ei mistään muusta ole kyse. Minä haluaisin nähdä sen kansanedustajan, jonka mielestä on ihan ok, että hän matkustaa ja hän muuttaa toiselle puolelle maailmaa eikä hänelle anneta oikeutta omaan perheeseen, ja jonka perhe pakotettaisiin jäämään sodan keskelle ja joka olisi todella tyytyväinen asian kanssa. Ja minä haluaisin nähdä myös sen kansanedustajan, joka muuttaisi toiselle puolelle maailmaa ja alkaisi tienaamaan saman tien enemmän kuin suurin osa valtaväestöstä, ja tähän otetaan myös alaikäiset lapset mukaan. Millaista politiikkaa tämä nyt on? On uskomatonta nähdä, kuinka julmaksi sivistysvaltio voi muuttua, ja te olette vielä selvittämässä myöskin suomalaisten perheenyhdistämistä. Aivan käsittämätöntä.”

Ozan Yanar (vihr.), HE 43/2016

Talous ja työperäinen maahanmuutto -aiheluokka kokoaa yhteen puheenvuorot, joiden sisältö keskittyy talousargumentteihin. Aiheluokan puheissa esiintyy kaksijakoista suhtautumista maahanmuuttoon. Kansanedustaja Päivi Lipposen (sd.) puhe edustaa tämän aiheluokan myönteisesti työperäiseen maahanmuuttoon suhtautuvia puheita. Siinä työperäinen maahanmuutto nähdään Suomen talouskasvun ja väestön ikääntymisen kannalta myönteisenä kehityksenä. Erityisesti kansanedustajien positiivinen suhtautuminen koski työperäistä maahanmuuttoa sellaisilla aloilla tai alueilla, jotka eivät uhkaa suomalaisten työllistymistä. Toisaalta taloutta ja työperäistä maahanmuuttoa käsittelevissä puheenvuoroissa kuvataan kielteisenä ulkomaalaisen työvoiman hyväksikäyttö työmarkkinoilla, ja vaaditaan suomalaisten työehtojen noudattamista. Perhesiteeseen perustuvan maahanmuuton kannalta keskeisin aihe on perheenkokoajan velvollisuus elättää perheensä taloudellisesti.

”Arvoisa puhemies! On ihan pakko nousta seisomaan ja kommentoida ed. Petri Salolle äskeistä heittoa meidän ryhmäpuheenjohtajaamme kohtaan. Voisin vaikka lyödä vetoa, että te ette ole lukenut tätä Hufvudstadsbladetia, jossa kyseinen haastattelu on, koska niin virheellinen tämä teidän näkemyksenne tästä asiasta on.

Suomessa on tällä hetkellä 300 000 työtöntä. He ovat suomalaisia, he ovat maahanmuuttajia. Kysymys oli siitä, että eikö olisi tärkeätä, että nyt yritettäisiin saada näille ihmisille työtä. Nyt te sekoitate hyvin monet asiat tässä maahanmuuttokeskustelussa, ja juuri sen takia on hyvin vaikea puhua näistä maahanmuuttoasioista ja selvittää niitä kansalaisille.

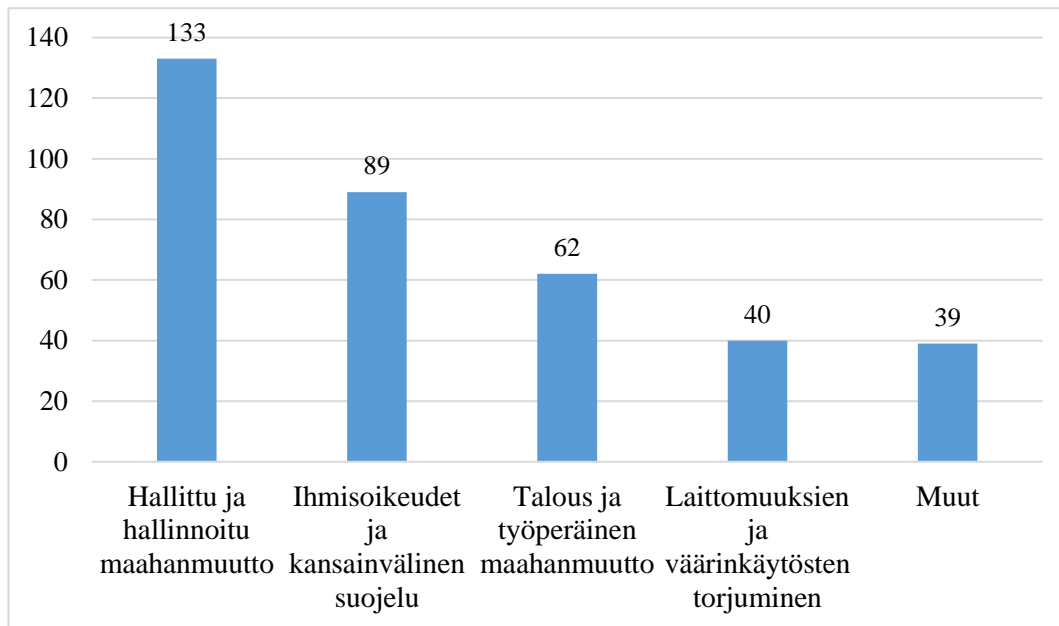
Olen aivan samaa mieltä teidän kanssanne siitä, että kun me katsomme tulevaisuuteen, me katsomme tähän globaaliin maailmaan, maailmantalouden kehitykseen, niin monikulttuurisuus tulee olemaan se suuri voimavara, joka tuottaa meille ne innovaatiot, joilla me saamme Suomen talouden kasvuun. (Puhemies: Minuutti on nyt kulunut!) Nyt toivoisin, että olisitte asiallisia tämän suhteen ja lukisitte vaikka ihan iltapuhteella tämän kyseisen haastattelun ja sitten kommentoisitte.”

Päivi Lipponen (sd.), HE 77/2009

Laittomuuksien ja väärinkäytöksen torjuminen -aiheiset puheet esittävät maahanmuuton ja sen seuraukset kielteisimminkin aihealueista. Puheissa korostetaan uhkakuvia, kuten järjestäytyneitä rikollisuutta ja ihmiskauppaa. Kielellisenä strategiana kansanedustajat asettavat vastakkain ”viattomat”, ”aidot” tai ”oikein perustein” Suomeen tulevat maahanmuuttajat ja ”laittoman maahanmuuton” tai erilaiset rikollisuuden muodot. Esimerkiksi biometristen tunnisteiden käyttöönottoa kansanedustajat perustelevat tarpeellisenä rikollisten saamiseksi kiinni, ja maahanmuuttajien, joilla on ”puhtaat sormet”, ei tarvitse olla uudistuksesta huolissaan. Myös rikoksen uhrin näkökulman käyttäminen on yksi tapa rakentaa maahanmuuton uhkakuvia. Puheissa käytetään rajujakin vertauskuvia uhreista, kuten ”murhattu ja raiskattu alaikäinen nainen”. Kansanedustaja Lauri Oinonen (kesk.) sanoo puheenvuorossaan, että uhka on siinä, että ”rikolliset saavat etumatkaa, rikollisia ei saada kiinni” ja toisaalta, että rikoksen uhrin ei saa ansaitsemaansa hyvitystä.

”Arvoisa puhemies! Olen täysin samaa mieltä, mitä muun muassa ed. Esko Ahonen äsken sanoi. Kaikki ne keinot, joilla rikollisuutta voidaan ennalta ehkäistä, selvittää rikoksiin syyllisiä, pitää ihmeessä voida käyttää lain kunnioittamisen vuoksi ja niiden ihmisten vuoksi, jotka ovat rikoksista kärsineet. Kyllä Suomen viranomaisilla täytyy olla kaikki mahdolliset keinot rikosten selvittämiseen, ja siihen myös nämä sormenjäljet kuuluvat. Minä haluan luottaa siihen, että yhteiskunta säilyy kansanvaltaisena ja demokraattisena, että näitä keinoja ei sillä tavalla tulvaisi käyttämään kuin aikoinaan ilmeisesti täällä mainitussa DDR:ssä tai joissakin muissa vastaavissa maissa mahdollisesti on käytetty tai tulvaisiin käyttämään. Haluan luottaa suomalaisen demokratian ja kansanvallan säilymiseen, enkä usko, että tällä tavalla nyt uhka on väärinkäytöstä. Mutta uhka on siitä, että rikolliset saavat etumatkaa, rikollisia ei saada kiinni, ei saada vastuuseen teoistaan ja rikoksen uhrin ei saa myöskään saada sitä hyvitystä, mitä heille tulisi antaa.”

Lauri Oinonen (kesk.), HE 104/2010

Kuvio 4. Maahanmuuttoa koskevien aiheiden esiintyminen aineistossa.

Aineistossa toistuvivat useimmiten teemat *hallittu ja hallinnoitu maahanmuutto* ja *ihmisoikeudet ja kansainvälinen suojelu* (kuvio 4). Nämä kaksi aihealuetta muodostivat yhteensä noin 61 prosenttia kaikista puheenvuoroista. *Muut*-aiheen lisäksi vähiten aineistossa esiintyi *laittomuuksien ja väärinkäytösten torjuminen* -aihe.

Horsti (2005, 277-299) on esittänyt, että suomalaisessa mediassa turvapaikanhakijoista, dokumentoimattomista siirtolaisista ja pakolaisista kertovissa jutuissa ihmisoikeusnäkökulma on usein hiljainen tai puuttuu kokonaan. Media keskittyy sen sijaan kertomaan maahanmuuton luomista uhkakuvista. Kansanedustajien puheissa kuitenkin ihmisoikeudet ja kansainvälisen suojelun tarve korostuu erityisesti tarkasteluajanjakson viimeisen lakiesityksen 43/2016 kohdalla.

Talousargumenttien näkyminen yhtenä aihealueena aineistossa saa puolestaan tukea aiemmasta tutkimuksesta. Saukkonen (2013, 5) on kirjoittanut, että vuodesta 2003 lähtien suomalaisessa maahanmuuttopolitiikassa on alettu vaatia aktiivista työperäisen maahanmuuton edistämistä. Työperäinen maahanmuutto on nähty ratkaisuna yhteiskunnan huoltosuhteeseen. Toisaalta esimerkiksi Mäkinen (2011, 70-72) on kuvannut, kuinka isoäitien perheenyhdistämistä koskevissa julkisissa keskusteluissa taloudellisia argumentteja käytetään maahanmuuton rajoittamisen vaatimiseksi. Perusteena on, etteivät maahanmuuttajat ole osallistuneet hyvinvointivaltion rahoittamiseen. Maahanmuuttajiksi ollaan valmiita hyväksymään vain taloudellisessa mielessä tuottavat maahanmuuttajat. Molemmat argumentaatiomallit näkyvät *talous ja työperäinen maahanmuutto* -aihealueen puheissa.

Puheenvuorojen luokittelussa aiheittain on riski yksinkertaistavasta otteesta, ja aihe-
luokittelua pitääkin lukea tutkijan tulkintana aineistosta. Määrällisen sisällönerittelyn ta-
voitteena on toimia avaimena aineiston luentaan ja esitellä aineistoa tiivistetysti. Ohei-
sessa puheenvuoro-otteessa Kari Rajamäki (sd.) ottaa kantaa työperäiseen maahanmuut-
toon, suojelua tarvitseviin ihmisiin, oleskelulupahakemusten käsittelyaikojen lyhentämi-
seen ja käsittelyajoista seuranneisiin kustannuksiin sekä signaaleihin, joita Suomen halli-
tus antaa kolmansiin maihin. Pelkästään tässä kappaleessa on näin piirteitä *talous ja työ-
peräinen maahanmuutto, ihmisoikeudet ja kansainvälinen suojelu* sekä *hallittu ja hallin-
noitu maahanmuutto* -aiheluokista. Kun tarkastelen puhetta kokonaisuutena, sen hallit-
seva teesi keskittyy kuitenkin Suomeen kohdistuvan maahanmuuton vetovoimatekijöiden
hallitsemiseen ja edustaa näin hallitun maahanmuuton aihealuokkaa.

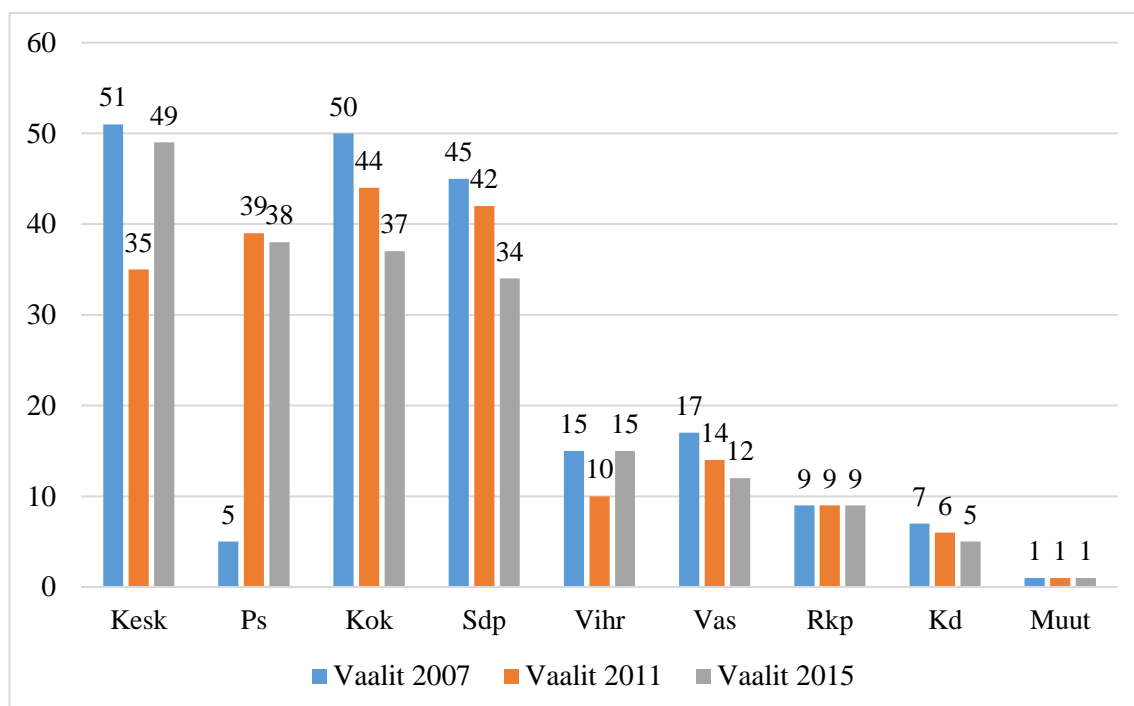
”On muistettava, että meidän tarvitsema työperäisen maahanmuuton hyväksyttävyyys on
myös siitä kiinni, että kansalaiset voivat luottaa siihen, että turvapaikkajärjestelmä toimii
hyvin ja ettei sitä voida käyttää väärin. Se on myöskin suojelua tarvitsevien ihmisten kan-
nalta erittäin tärkeätä, että ratkaisut tehdään nopeasti ja että perusteltu suoja saadaan sitä
tarvitseville. Tältä osin on ollut liian pitkä tämä käsittelyaika, kun se on venähtänyt edel-
lisen hallituksen 3-4 kuukauden ajasta jopa kahteen vuoteen. Tämä on maksanut 70 mil-
joonaa euroa jo tälle vuodelle lisäarviossa ja ensi vuodelle lähes 80 miljoonaa euroa. Sa-
malla se synnyttää ja pahentaa nyt niitä signaaleja, joita hallituksen taholta annetaan -
kolmansiin maihin ja ulos.”

Kari Rajamäki (sd.), HE 240/2009

Tästä esimerkistä on huomattavissa aihealuokkien alisteisuus toisilleen. Erityisesti *hallittu
ja hallinnoitu maahanmuutto* -aiheinen puheenvuoro saattaa sisältää joko työperäiseen
maahanmuuttoon, kansainväliseen suojeluun tai laittomuuksien torjuntaan liittyviä
osuuksia. Kuitenkin puheen pääasiallinen teesi käsittelee ylemmällä tasolla yhteisen eu-
rooppalaisen tai pohjoismaalaisen perheen yhdistämispolitiikan tarvetta tai viranomaisre-
surssien lisäämistä. Koska *hallittu ja hallinnoitu maahanmuutto* on abstraktimpi kuin *ta-
lous ja työperäinen maahanmuutto* ja *littomuuksien ja väärinkäytösten torjuminen*, on
ymmärrettävää, että se esiintyy aineistossa yleisemmin sisältäen viitteitä muista aiheista.
Myös *ihmisoikeudet ja kansainvälinen suojelu* -aiheiset puheet sisältävät abstraktimpia
teesejä, kuten vaatimuksia lapsen oikeuksien kunnioittamisesta. Sen sijaan erityisesti työ-
peräistä maahanmuuttoa ja väärinkäytösten torjumista koskevat puheet käsittelevät ver-
rattain yksityiskohtaisempia politiikkaehdotuksia.

5.2 Puolueiden aktiivisuus eduskuntakeskusteluissa

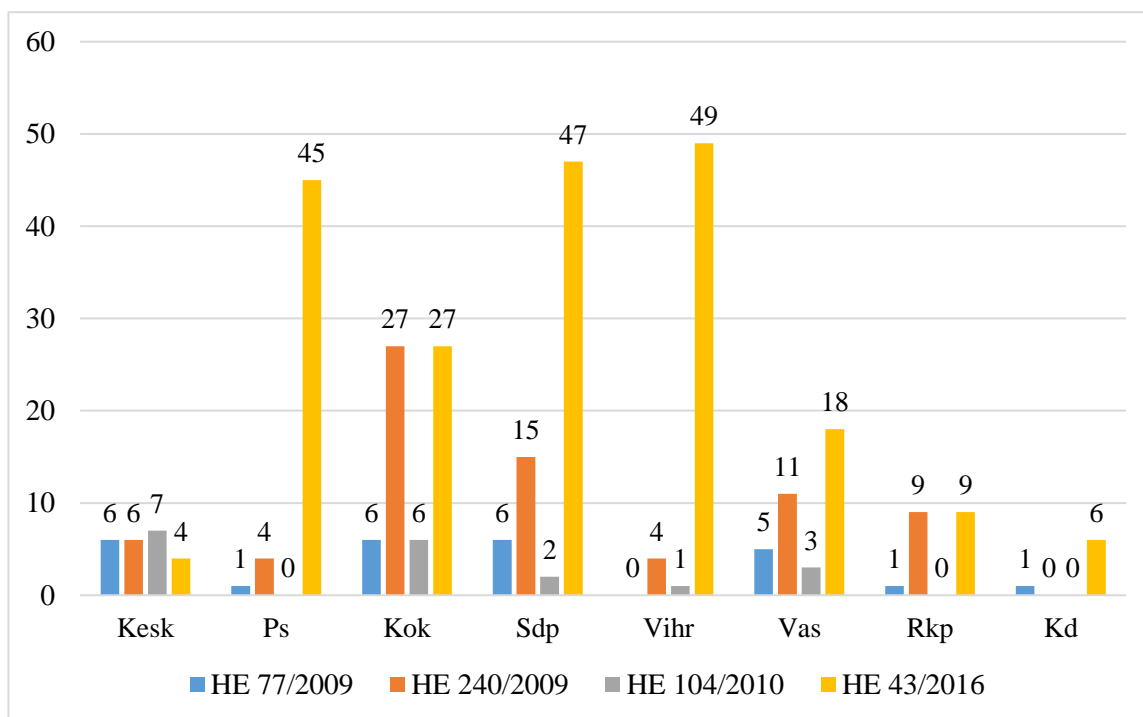
Tarkasteluajanjaksolla toimi kolme eri hallitusta. Kahdessa ensimmäisessä, pääministeri Matti Vanhasen II hallituksessa ja pääministeri Mari Kiviniemen vuoden toimineessa hallituksessa, istuivat samat puolueet: keskusta, kokoomus, RKP ja vihreät. Aineiston viimeistä lakiesitystä 43/2016 koskeneet täysistuntokeskustelut sijoittuvat pääministeri Juha Sipilän kolmen puolueen, keskustan, kokoomuksen ja perussuomalaisen, hallituksen ajalle. Oppositiopuolueiden edustajat erottuvat aineistossa hieman hallituspuolueiden kansanedustajia aktiivisempina, sillä oppositio pitää noin 54 prosenttia puheenvuoroista hallituspuolueiden edustajien pitäessä 46 prosenttia.

Kuvio 5. Puolueiden saamat edustajapaikat eduskuntavaaleissa 2007–2015.

(Lähde: Suomen virallinen tilasto 2015.)

Kaikista puolueista aktiivisimmin puheita pitävät SDP:n (yhteensä 70 puheenvuoroa), kokoomuksen (66), vihreiden (54) ja perussuomalaisen (50) kansanedustajat. Suhteutettuna kunkin puolueen yhteen laskettuun paikkamäärään kolmen vaalikauden aikana aktiivisin puolue on vihreät. Tämän jälkeen eniten ääntä pitävät vasemmistoliitto, RKP ja perussuomalaiset. Suurina puolueina SDP ja kokoomus sijoittuvat vertailussa keskikastiin. Suhteutettuna paikkamäärään hiljaisimmat eduskuntaryhmät ovat keskusta ja kristillisdemokraatit.

Kuvio 6. Eduskuntapuolueiden pitämien puheenvuorojen määrä.

Huomionarvoista on, että kokoomuksen kansanedustajien kaikista puheenvuoroista peräti 48 prosenttia pitää yksi henkilö, Ben Zyskowicz (32 puheenvuoroa). Muiden puolueiden kohdalla puheaika jakaantuu tasaisemmin usean edustajan välillä. Zyskowiczin jälkeen aineistossa eniten äänessä ovat Joonas Räsänen (sd.) 18 puheenvuorollaan ja Ville Niinistö (vihr.) 15 puheenvuorollaan. Yhden kansanedustajan roolin korostuessa, voidaan pohtia, toimiiko hän puolueen äänenkannattajana vai nostaako esimerkiksi omaa profiiliaan maahanmuuttopoliittisissa kysymyksissä.

Myös sanomattomuus merkitsee. Keskusta on pääministeripuolue jokaisen tarkasteluajanjaksolla käydyn eduskuntakeskustelun aikana. Tästä huolimatta keskustalaiset kansanedustajat pitävät keskimäärin kuusi puheenvuoroa yhtä lakimuutosta kohden eli yhteensä 23 puheenvuoroa. Puolueen hiljaisuus täysistuntosalissa voi johtua monesta syystä. Voi olla, että keskustan kansanedustajat eivät koe tarpeelliseksi korostaa omaa näkökulmaansa, koska puoltavat hallituksen esitystä tai puolueen puheenvuorot hallituksen esityksistä on koordinoitu muutamalle edustajalle. Lisäksi verrattuna muihin hallituspuolueisiin keskusta ei välttämättä halua leimautua aktiivisena perheenyhdistämispoliittisissa asioissa, tai puolueella ei ole ehdotonta linjaa kysymykseen ja se myötäilee muiden hallituspuolueiden tahtoa.

Kiinnostavaa on myös, että lähes kaikki vihreiden puheenvuorot pidetään vasta, kun puolue on siirtynyt hallituksesta oppositioasemaan. Vihreät ovat profiloituneet yleisesti maahanmuuton varauksettomina kannattajina verrattuna muihin eduskuntapuolueisiin (Nykänen 212, 119). Tämä antaakin viitteitä siitä, että vihreät ovat aktivoituneet vasta oppositioasemassa perheenyhdistämisten käytäntöjen kiristämisen vastustamiseen. Hallituksessa toimiessaan vihreät ovat vetäytyneet keskustelusta, koska hallituksen perheenyhdistämistä pääosin kiristäneet esitykset eivät ole sopineet puolueen linjaan.

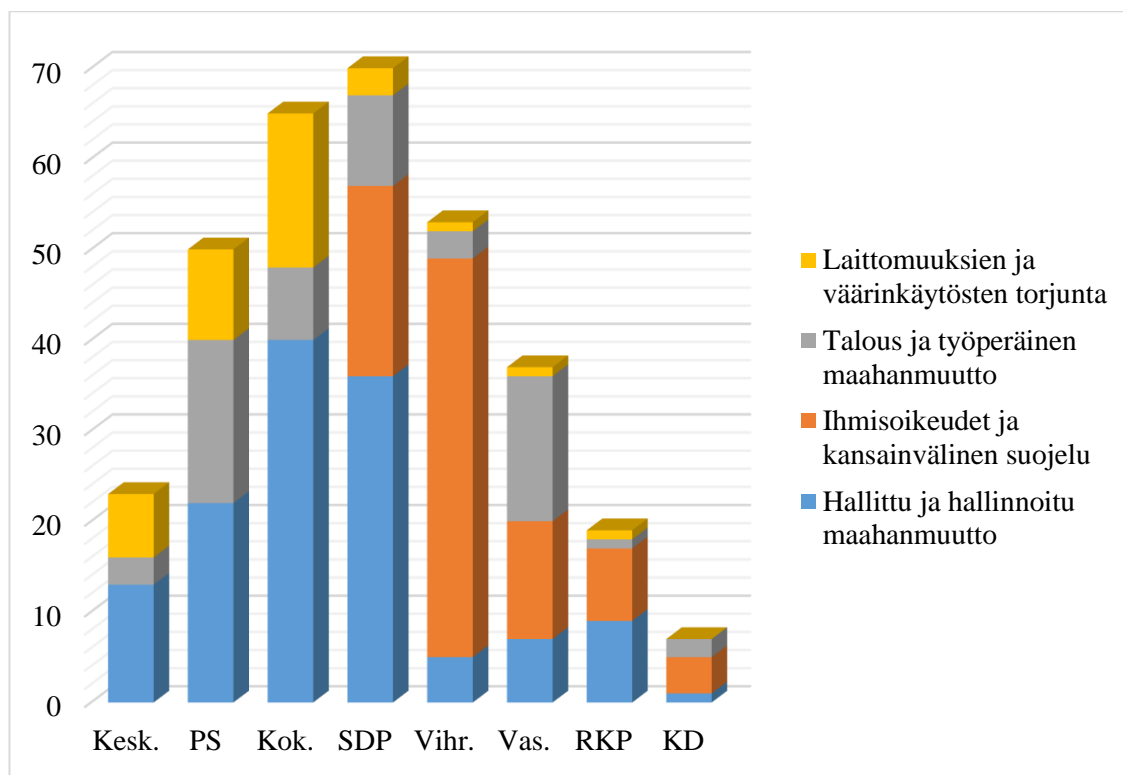
Myös perussuomalaiset kansanedustajat aktivoituivat aineiston viimeisen lakimuutoksen kohdalla. Perussuomalaiset puolestaan tulivat vaaleissa 2008 ja 2009 tunnetuiksi juuri maahanmuuttopolitiikan kritiikistään, joten puolueelle on linjakasta olla aktiivinen myös istuntosalissa (Keskinen 2009, 33-45). Perussuomalaisten aktivoituminen selittyy osaltaan myös puolueen huomattavalla paikkamäärän kasvulla vaaleissa 2011 (kuvio 5).

Taulukko 3. Puheiden jakaantuminen hallituksen ja opposition välillä aiheittain.

Aiheet	Hallitus	Oppositio	Kaikki
Hallittu ja hallinnoitu maahanmuutto	85	48	133
Laittomuuksien ja väärinkäytösten torjunta	33	7	40
Talous ja työperäinen maahanmuutto	29	33	62
Ihmisoikeudet ja kansainvälinen suojelu	0	89	89
Muut (ei sisällä puhemiehen puheenvuoroja)	2	0	2
Yhteensä	149	177	326

Hallitus–oppositio -jaolla näyttää olevan merkitystä myös perheenyhdistämistä koskevissa eduskuntakeskusteluissa. Hallituspuolueet korostavat yleensä aineistossa hallittua maahanmuuttoa ja laittomuuksien torjuntaa verrattuna oppositioon (taulukko 3). Huomattavaa on, että hallituspuolueiden kansanedustajat eivät käytä yhtäkään ihmisoikeuksia ja kansainvälistä suojelua edustavaa puheenvuoroa aineistossa. Oppositio puolestaan argumentoi eniten talous- ja ihmisoikeusnäkökulmilla. Muut teemat esiintyvät aineistossa tasaisesti kaikissa keskusteluissa, mutta ihmisoikeudet ja kansainvälisen suojelun tarve esiintyy aihealueena vain viimeisessä keskustelussa. Kärjistettynä hallituksen strategiana

on siis korostaa kiristysten tarpeellisuutta hallinnallisten ja rikollisuutta ehkäisevien aiheiden kautta. Opositio puolestaan vetoaa maahanmuuton hyötyihin, kuten taloudellisiin etuihin, tai inhimilliseen tarpeeseen.

Kuvio 7. Aihealueet puolueittain.

Kuten kuviossa 7 on esitetty, keskustan kansanedustajat puhuvat useimmiten hallitusta ja hallinnoidusta maahanmuutosta (13 puheenvuoroa) ja laittomuusien ja väärinkäytösten torjunnasta (7). Perussuomalaisten yleisimmät aiheet ovat hallittu ja hallinnoitu maahanmuutto (22), talous ja työperäinen maahanmuutto (18) sekä laittomuusien torjuminen (10). Kokoomus pitää niin ikään eniten hallintaa korostavia puheenvuoroja (40) ja seuraavana aihealueena puheenvuoroissa toistuu laittomuusien torjunta (17).

Sosialidemokraattikansanedustajat puhuvat useimmiten hallitusta maahanmuutosta (36 puheenvuoroa), mutta puheissa toistuvat myös ihmisoikeudet ja kansainvälinen suojelu (21) sekä talous ja työperäinen maahanmuutto (10). Vasemmistoliitolla puheenvuorot jakaantuvat talousnäkökulmien (16) ja ihmisoikeuksien (13) välillä. Talousargumentit ovat erityisen tärkeitä vasemmistopuolueille ja perussuomalaisille. Vihreiden ylivoimaisesti hallitsevin aihealue on ihmisoikeudet ja kansainvälinen suojelu (44).

RKP:n puheenvuoroissa korostuvat hallittu maahanmuutto (9 puheenvuoroa) sekä ihmisoikeuksien korostaminen (8). RKP:n puheenvuoroista lähes puolet pitää maahanmuutto-

ja eurooppaministerinä vuosina 2007–2011 toiminut Astrid Thors, jonka puhetyyli edustaa pääsääntöisesti ensimmäistä aihealuetta. RKP esiintyykin puolueena kiinnostavassa kaksijakoisessa roolissa. Ensimmäisessä kolmessa lakiesityksessä se toimii hallituksessa ja puolueen edustaja Thors lakiesitysten esittelijänä. Toisaalta RKP on tyypillisesti edustanut maahanmuuttoa liberaalisti suhtautuvaa arvomaailmaa (Nykänen 2011, 199).

Eduskunnan pienin puolue kristillisdemokraatit pitää yhteensä vain seitsemän puheenvuoroa, joista neljä koskettaa ihmisoikeuksien ja kansainvälisen suojelun aihealuetta. Kristillisdemokraattien puheenvuoroissa käsitellään puolueelle tärkeitä perhearvoja tuomalla esiin esimerkiksi ihmisen universaali oikeus perheeseen ja perhe-elämän tärkeys.

Aiheluokkien jakoa voidaan problematisoida, mutta päälinjana näyttää kuitenkin olevan, että puolueista kokoomus, perussuomalaiset ja keskusta eivät puhuneet aineistossa *ihmisoikeudet ja kansainvälinen suojele* -teeman sisällä. Vaikka jako voi vaikuttaa karkealta, kyseisten puolueiden puhettavat eivät täyttäneet kategorian edellytyksiä. Kansanedustajien puheissa saatetaan kuitenkin vedota esimerkiksi ihmisoikeuksiin, lapsen etuun tai kansainvälisen suojelun tarpeeseen toisen aihealueen sisällä. Esimerkiksi Arto Satonen (kok.) esittää puheenvuoro-otteessaan, ettei ole lasten edun mukaista tukea ihmissalakuljetusta. Luokittelen puheen kuitenkin kokonaisuutena laittomuuksien ja väärinkäytösten torjumista koskevaan aihealueeseen, sillä puheen keskeinen teesi on tulkintani mukaan rikollisen toiminnan estäminen.

”Tämä ankkurilapsikysymys on sellainen, että täytyy hyvin perusteellisesti valiokuntakäsittelyssä harkita, mikä siihen on oikea linja. Missään nimessä ei ole viisasta, että Suomi tukee sellaista rikollista toimintaa, joka tähtää näiden lasten kuljettamiseen. Se ei missään suhteessa ole kannatettavaa. Se ei ole myöskään lasten etu. Siinä puhutaan jo ihmisoikeuksien loukkaamisestakin, jos me kannustamme lähettämään näitä henkilöitä.”

Arto Satonen (kok.), HE 240/2009

Samalla tavalla Kimmo Sasin (kok.) puheessa kuvataan ”epäinhimillisistä olosuhteista” paenneita henkilöitä. Kuitenkin puheenvuoron pääasiallinen vaatimus koskee yhdenmukaisia turvapaikkaprosesseja Euroopan unionissa.

”Täytyy sanoa, että Tukholman-ohjelmahan asettaa tältä osin hyvät lähtökohdat ja tavoitteet eli että mentäisiin yhdenmukaisiin prosesseihin ja - - siihen, että olisi yhteinen turvapaikkajärjestelmä. Sillä tavalla kaikki kansalaiset tulevat yhdenmukaisesti kohdelluiksi, jotka joutuvat tulemaan Euroopan unionin alueelle paetessaan epäinhimillisiä olosuhteita omassa maassaan.”

Kimmo Sasi (kok.), HE 240/2009

5.3 Perheenjäsenten positiointi sukupuolen ja iän kautta

Kansanedustajat positioivat eli asemoivat puheen kohteena olevia maahanmuuttajia ja ulkomaalaisia näiden maahantuloperusteen perusteella. Positiot ryhmitellään perhesiteeseen perustuvan oleskelun lisäksi *työperäisen maahanmuuton, turvapaikanhaun, pakolaisstatuksen, laittoman tai dokumentoimattoman maahanmuuton ja toisesta EU-maasta saapuneiden* kategorioihin. Näiden kategorioiden sisällä on lisäksi erilaisia asemointeja. Esimerkiksi EU-maasta saapuneiden toimijuudet ja näihin liitetyt ominaisuudet esitetään erilaisina riippuen siitä, onko kyseessä Romanian ja Bulgarian romanit vai muiden EU-maiden kansalaiset.

Kansanedustajat positioivat turvapaikanhakijat ja pakolaiset kahtena merkitsevästi erilaisena ryhmänä. Arto Satosen (kok.) puheenvuorossa on esimerkki tällaisesta erilaisten maahantuloperusteiden positioinnin vaihteluista. Satonen sanoo, ettei halua puuttua pakolaisstatuksen saaneiden perheenyhdistämiseen. Sen sijaan Satosen mielestä humanitäärisen suojelun perusteella oleskeluluvan saaneen perheenyhdistäminen tulee rinnastaa työperäisten maahanmuuttajien perhesidehakemuksiin. Näin pakolaiset asemoidaan ominaisuuksiltaan erilaisena ryhmänä kuin turvapaikanhakijat, vaikka maahanmuuton motiivit ovat usein samankaltaisia. Pakolaisten erityisaseman perusteena saattaa olla pakolaisten hallittavuus, kun Suomen hallitus asettaa vuosittaisen pakolaiskiintiön. Satosen kommentti enteilee vuonna 2016 annettua lakimuutosta, jossa toimeentuloedellytys ulotettiin koskemaan myös kansainvälistä suojelua saaneita henkilöitä.

”Sen ymmärrän, että niillä henkilöillä, joille on myönnetty pakolaisstatus, on oikeus perheenyhdistämiseen. Siihen en halua puuttua. Mutta sitten on jo aivan eri asia, jos ollaan humanitäärisen suojelun perusteella. Minun oikeustajuuni on vaikea mennä sen, että jos täällä on filippiiniläinen lähihoitaja tai kiinalainen metallimies, niin häneltä vaaditaan hyvin korkeaa toimeentuloedellytystä, että hän voi tuoda tänne puolisonsa ja yhden lapsensa. Mutta sen sijaan henkilö, joka on humanitäärisen suojelun perusteella täällä, voi laajalti tuoda tänne omaa perhettään, ja se on tähän asti johtanut erittäin suuriin perheenyhdistämissiin.”

Arto Satonen (kok.), HE 240/2009

Perheenyhdistämiseen perustuvan maahanmuuton toimijoita kansanedustajat asemoivat aineistossa sukupuolen ja iän kautta. Perhettä ja perheenyhdistämistä koskevassa puheessa on nähtävissä sukupuoleen liittyviä oletuksia, mutta toimija-asetat eli positiot vaihtelevat myös riippuen kuvatus henkilön iästä.

Perheenyhdistämisen kautta naisia saapuu Suomeen verrattain enemmän kuin miehiä. Vuonna 2015 myönteisistä perhesidepäätöksistä 58 prosenttia annettiin naisille ja 42 prosenttia miehille (Maahanmuuttovirasto 2016a). Sukupuoleen liittyvät arvot ja odotukset vaihtelevat kulttuurista ja ajasta toiseen. Länsimaisessa yhteiskunnassa miehiin ja poikiin liitetään oletuksia maskuliinisena pidetystä käyttäytymisestä. Maskuliinisuus on perinteisesti tarkoittanut sellaisia luonteenpiirteitä, kuten aggressiivisuus, aktiivisuus, kilpailullisuus, pragmaattisuus ja loogisuus. Puolestaan naisten ja tyttöjen on odotettu olevan piirteiltään passiivisia, lempeitä, hoivaavia ja tunteellisia. (Sunderland 2004, 16-17; Baker 2008, 3-7.) Kansanedustajien puheissa näkyikin erityisesti tällaista sukupuolieroon perustuvaa positiointia, jossa maahanmuuttajien toimijuus ja siihen liitetyt piirteet kuvataan perusteiltaan erilaisina riippuen siitä, onko kyseessä mies vai nainen.

Yleisesti perheenyhdistämistä koskevan eduskuntapuheen sanasto on sukupuolittunutta. Perhesiteeseen perustuvan maahanmuuton toimijoita kuvataan samanaikaisesti sekä perhesidettä että sukupuolta osoittavilla sanavalinnoilla. Aineistossa toistuvat esimerkiksi määreet ”isä”, ”äiti”, ”vaimo”, ”veli”, ”poika”, ”äidit lapsineen” ja ”pienten lasten kanssa liikkuvat naiset”. Sukupuolesta riippuen näiden toimijoiden positiot kuitenkin konstruoidaan hyvin eri tavoin.

Kansanedustajat asemoivat aineistossa *miehet* aktiivisiksi toimijoiksi. Miehet kuvataan eri maahanmuuttomuotojen, kuten turvapaikanhaun, määrätietoisina osapuolina, jotka tavoitteellisesti hakeutuvat Suomeen. Miehet ovat myös perhesidemaahanmuuton aktiivisia osapuolia. Miesten kuvataan tuovan ”perässään” passiivisina kuvatut naiset ja lapset. Miehet siis toimivat eräänlaisena yhdyslinkkinä naisten ja lasten maahantulolle.

Miehiin liitetyt tarkentavat määritelmät ovat ”nuori” ja ”yksinäinen”, ”perheetön” tai ”poikamies”. Nämä yksinäiset nuoret miehet kuvataan saapuvan Suomeen maleksimaan toimettomina pitkin katuja tai ostoskeskuksia. Keskeinen vasta-argumentti hallituksen esittämiin kiristyksiin on, etteivät miehet sopeudu suomalaisen yhteiskuntaan ilman perhettä. Heikosta integraatiosta seuraisi edelleen lisää yhteiskunnallisia ongelmia, kuten radikalisaatiota. Kuva yleistä järjestystä uhkaavista, turhautuneista nuorista miehistä toistuikin kautta linjan riippumatta kansanedustajan suhtautumisesta lakiesityksiin.

”Ei ole kauan aikaa, kun Ilta-Sanomissa oli uutinen, että ’Nämä taistelevat Isisiä vastaan’. Ja keitä he olivat? Naisia. Samaan aikaan oli tänne tulossa yli 30 000 miestä. Ketkä olivat heikommassa asemassa olevia, nämäkö miehet? Meillä viimeksi kun oli sota Suomessa, miehet menivät rintamalle, naiset jäivät kotirintamalle ja lapset lähtivät Ruotsiin pakoon.

Tämä on järjestys, jos todellisesta sodasta on kysymys, eikä naisia jätetä sinne. Siksi sanon tätä turvapaikkaturismiksi, koska nämä miehet kuuluisivat sinne perheitään puolustamaan eivätkä tänne sosiaaliturvalla elämään.”

Teuvo Hakkarainen (ps.), HE 43/2016

Teuvo Hakkaraisen (ps.) puheenvuorosta käy ilmi, kuinka turvapaikanhakijoina Suomeen saapuvien miesten kansainvälisen suojelun tarvetta ei pidetä yhtä todellisena kuin naisten ja lasten. Poikkeuksen positiolle muodostaa aineistossa ainoastaan tilanne, jossa mies on alaikäinen ja häntä odottaa pakkovärväys armeijaan tai puolisotilaallisiin joukkoihin. Tässäkin alaikäisyys on merkittävä miestoimijaa heikentävä tekijä, jolla suojelun tarvetta perustellaan.

Horstin ja Pellanderin (2016, 168-171) havainto *naisten* esittämisestä tyypillisesti uhreina suomalaisessa mediassa näyttää toistuvan kansanedustajien puheissa. Naiset ja lapset asemoidaan ”heikommassa” tai ”haavoittuvammassa” asemassa oleviksi – eräänlaiseksi miesten vastinpariksi. Perheenyhdistämisen ehtojen kiristämistä vastustavissa puheissa kansanedustajat kuvailevat perhesidemaahanmuuton nimenomaan kansainvälistä suojelua tarvitsevien naisten ja lasten turvalliseksi reitiksi Suomeen. Emma Karin (vihr.) puheessa naiset ja lapset positioidaan toiminnan kohteiksi erillisinä miehistä. Karin mukaan hallitus voisi auttaa naisia ja lapsia, mutta on päättänytkin ”pamauttaa oven kiinni heidän nenänsä edestä”.

”Läpi viime vuoden Suomessa puhuttiin siitä, että miksi nyt autetaan vain miehiä, miksi ei auteta naisia, miksi ei auteta lapsia. Nyt kun meillä on vihdoin mahdollisuus auttaa näitä naisia ja lapsia, hallitus pamauttaa oven kiinni heidän nenänsä edestä.”

Emma Kari (vihr.), HE 43/2016

Kaksijakoista sukupuolten binäärimallia korostaa se, että kansanedustajat eivät kertaakaan kuvaa naisia perheettöminä tai yksin Suomeen saapuvina. Naiset näyttäytyvät aineistossa ennen kaikkea perhesiteidensä kautta ja heidät kuvataan tyypillisesti lapsiaan hoivaavina. Matti Semin (vas.) puheotteessa paikannetaan naisten heikompi asema kouluttamattomuuteen, ja rinnastetaan naiset toiseen ”erityisen haavoittuvaan ryhmään, kuten vammaisiin”.

”Toimeentuloedellytysten kiristäminen laittaa erityisesti naiset entistä hankalampaan asemaan. Pakolaisnaisissa on esimerkiksi paljon luku- ja kirjoitustaidottomia, joten turvaton

toimeentulon saavuttaminen nopeasti voi olla erittäin hankalaa. Ihmisoikeuksien toteuttamisen kannalta on huolestuttavaa, että perheenyhdistämisen ehtojen kiristäminen kohtaa myös moneen muuhun erityisen haavoittuvaan ryhmään, kuten vammaisiin.”

Matti Semi (vas.), HE 43/2016

Myös *ikä* vaikuttaa perheenyhdistämisestä tehtyihin tulkintoihin. Aiemman tutkimuksen mukaan kahden isoäidin maastakarkoituspäätöksissä vuosina 2009 ja 2010 erityiseksi nousi juuri naisten isoäitiys. Sanat ”isoäiti” ja ”mummo” ymmärretään nostalgisuuteen ja perinteisiin viittaavina. Naisten maasta karkottamisen nähdään sotivan näitä arvoja vastaan. Isoäidit kuvataan suomalaisessa yhteiskunnassa sekä hoivaajina että hoivattavina helpommin kuin isoisät. (Horsti & Pellander 2016, 166-167.) Paljon mediahuomiota herättäneistä isoäitien karkotustapauksista huolimatta kansanedustajien puheissa isovanhemmat eivät nouse merkittäväksi aiheeksi. Sana ”isoäiti” toistuu aineistossa vain kahdesti, ”mummo” tai ”mummi” ei kertaakaan. Näissäkin kahdessa yhteydessä isoäidit kuvataan maahanmuuttajien laajan suvun jatkeena, eikä heihin liitetty nostalgisuuteen viitattavia positiointeja.

Sen sijaan kysymys *alaikäisistä* perheenkokoajista tai perheenjäsenistä on hyvin keskeinen kautta aineiston. Vuonna 1989 lapsen oikeudet kirjattiin YK:n lapsen oikeuksien sopimukseksi. Sopimuksen yhdeksännessä artiklassa sopimusvaltiot takaavat, ettei lasta eroteta vanhemmistaan, paitsi jos tämä on lapsen edun mukaista. Sopimukseen on erikseen kirjattu, että lakeja on säädettävä ja tulkittava lähtökohtaisesti lapsen etua korostaen. (Sherlock 2009, 230-231.) Horstin ja Pellanderin (2016, 173-175) mukaan lapset erottuvat usein omana kategorianaan myös maahanmuuttopoliittisessa keskustelussa. Negatiivinen termi *ankkurilapsi* on otettu osaksi eduskuntakeskusteluista ja Helsingin Sanomien pääkirjoituksia 2000-luvulla. Ankkurilapsella tarkoitetaan maahan yksin tulleita alaikäisiä turvapaikanhakijoita, joiden tarkoituksena on sittemmin hakea perheenjäsenilleen perheenyhdistämistä.

Kansanedustajat esittävät lapset kahden erilaisen position kautta. Toinen positio esittää alaikäiset niin kutsuttuina ankkurilapsina tai kasvattilapsina kielteisten piirteiden kautta. Ankkurilapsien ja kasvattilapsien kohdalla kyseenalaisiksi asetetaan joko henkilön alaikäisyys, perhesuhteiden aitous tai maahan saapumisen motiivit. Tämä tehdään usein rinnastamalla Suomeen yksin tulleet alaikäiset tai alaikäiseksi itseään väittävät henkilöt. Yhteensä termiä ”ankkurilapsi” käytetään aineistossa 33 kertaa. Ankkurilapset ja kasvatti-

lapset kuvataan aktiivisina toimijoina, joiden tavoitteena on yhdistää laaja perheensä Suomeen. Ankkurilapset kuvataan myös perheensä tai sukunsa uhreina, jolloin perhe on päättänyt lähettää lapsen hengenvaaralliselle matkalle. Ratkaisuna tähän nähdään lapsen lähettäminen takaisin lähtömaahansa.

”Minun mielestäni tämä [hallituksen esitys] on välttämätön, koska en ole ainakaan usein havainnut, että meidän rippikoulupojilla olisi sellainen karhea parransänki, kuten näyttäisi usein ainakin joissakin tilanteissa näillä ankkurilapsilla olevan, jotka väittävät itseään alaikäisiksi - -.”

Raimo Vistbacka (ps.), HE 240/2009

Ankkurilasten ja kasvattilasten position kanssa kilpaileva positiointi korostaa lapsen etua ja oikeuksia. Tämä asemointi korostaa ”sodan kauhuja” paenneiden lasten kohtaloa, ja lasten oikeutta perheeseensä. Uhrinäkökulmaa korostava alaikäisten positiointi toimii samalla tavalla naisten heikomman aseman konstruoinnin kanssa, mutta toistuu naispositioita useammin. Outi Alanko-Kahiluodon (vihr.) puheenvuoro edustaa tällaista positiointia, jossa lapsia kuvataan toiminnan kohteena.

”Olemme huolissamme myös siitä, että Suomi ei kunnioita lasten oikeuksia. Lapsiasiavaltuutetun mukaan Suomi ei ota perheenyhdistämispäätöksissä riittävästi huomioon lapsen etua. Lapsen oikeuksien sopimus edellyttäisi, että lasta ei eroteta vanhemmistaan kuin aivan poikkeustapauksissa, perustelluissa tapauksissa.”

Outi Alanko-Kahiluoto (vihr.), HE 43/2016

5.4 Ydinperheestä heimoon – perheen representaatiot aineistossa

Representaatio tarkoittaa puhetekoja, joissa puheena olevalle ilmiölle annetaan merkityksiä esimerkiksi erilaisilla käsitteillä ja luokitteluilla (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 55-57). Kansanedustajien keskusteluissa perheenyhdistämisestä tapa representoida perhettä on kiistanalainen. Aineistossa perhettä kuvaavat representaatiot voidaan karkeasti jakaa kahteen kilpailevaan tapaan. Toinen perherepresentaatio korostaa muulta tulleiden perheiden kulttuurisia eroja verrattuna suomalaiseen perhekäsitykseen – toinen representaatio puolestaan häivyttää näitä eroja.

Perhekäsitysten eroja korostavat kansanedustajat ovat pääsääntöisesti huolissaan perheenyhdistämisen vaikutuksista suomalaiselle yhteiskunnalle. Muualta tulleet perheet representoidaan erilaisina kuin suomalaiset perheet. Suomalaisen perheen malliksi aset-

taan ydinperhe, joka koostuu vanhemmista eli toisin sanoen isästä ja äidistä sekä alaikäisistä lapsista. Tuulikki Ukkolan (kok.) ja Astrid Thorsin (r.) puheenvuoro-otteissa eroa tehdään *me–muut* -rakenteella. *Me*-pronominia käyttämällä luodaan kuva suomalaisen kantaväestön joukosta, joka jakaa yhteisen perhekäsityksen. Thors kuvaa tätä perhekäsitystä ”suppeammaksi” kuin muualla. Ukkolan puheenvuorossa isovanhemmat suljetaan pois suomalaisesta perhekäsityksestä.

”Sitäkin voisi valiokunta harkita, mikä on se perhekäsitys. Sehän on Suomessa erilainen kuin Somaliassa, missä isoäidit ja ehkä monet muutkin, joita me emme kutsu perheenjäseniksi, kuuluvat tähän joukkoon. En tiedä, onko mahdollista säätää, että me noudatamme suomalaista perhekäsitystä.”

Tuulikki Ukkola (kok.), HE 240/2009

”Mitä tuulee edelleen perheen käsitteeseen, niin me tiedämme kaikki, että se on suppeampi esimerkiksi meillä kuin muualla.”

Astrid Thors (r.), HE 240/2009

Samalla kun suomalaiset perheet kuvataan ydinperheinä, toiset perheet esitetään representaatiomallissa suurina. Perhekoon poikkeavuutta ilmaisemaan kansanedustajat toistavat muun muassa määritelmiä ”hyvin laaja perhe” ja ”monilapsinen perhe”. Esimerkiksi liittyen hallituksen esitykseen 240/2009 edustaja Ukkola (kok.) kuvaa niin ikään, että ankkurilapsen myötä oleskeluluvan saattaa saada ”viisitoista ihmistä, isoäiti ja vanhemmat ja lapset ja vielä kasvattilapset”. Myös Teuvo Hakkaraisen (ps.) alla olevassa puheessa muualta tulevat perheet kuvataan laajoina sanavalinnalla ”heimo- ja kylätolkulla”. Samassa otteessa Hakkarainen sulkee suomalaisen ydinperheen ulkopuolelle esimerkiksi sisarukset ja serkut. Perheet nähdään myös kulttuuriselta taustaltaan erilaisina, ja erityisesti koulutustaso toistuu tällaisena kulttuurisena erona. Osa kansanedustajista kuvaa Suomeen pyrkivät perheenjäsenet pääosin lukutaidottomina. Tähän liittyy myös hallituksen esitykseen 43/2016 täysistuntokeskusteluissa esitetty lisäysvaatimus kielikokeesta oleskeluluvan myöntämisen perusteena.

”Ja sitten, mitä opposition mielestä on perhe? Onko se ydinperhe, jossa on sisko, veljen perhe, serkkujen perheet ja niin poispäin? Meillä on tähän asti ollut niin väljiä tulkin-toja perheenyhdistämisestä, että jos samaa rataa jatketaan niin heimo- ja kylätolkulla tulee näitä turisteja tänne lisää.”

Teuvo Hakkarainen (ps.), 43/2016

Toinen tapa representoida perhe häivyttää eroa suomalaisen ydinperhemallin ja muualta tulleiden perheiden välillä. Myös tässä representaatiossa suomalainen perhe perustuu ideaaliin kahden vanhemman ja alaikäisten lasten ydinperheestä, mutta eroa perheenyhdistämisen kautta Suomeen tulleisiin perheisiin ei tehdä merkittäväksi. Lisäksi representatiomalliin kuuluu perheyksikön tärkeyden korostaminen yhteiskunnan tukipilarina. Tytti Tuppurainen (sd.) esittää tällä tavoin perheenyhdistämisen kautta Suomeen tulevat perheet ”meille tuttuina ydinperheinä”. Tuppurainen myös näkee suomalaisen kulttuurin eli ”oman kulttuurimme” peruseriaatteena perheen kunnioittamisen ja kuvaa perheen yhteiskunnan perusyksikkönä. Myös Krista Mikkonen (vihr.) esittää esimerkissä perheen yhteiskunnan koossapitävänä voimana.

”On myös syytä palauttaa mieleen, mistä perheenyhdistämisessä on kysymys. Kysymys on meille tutusta ydinperheestä – puolisoista, lapsista, pienistä alaikäisistä lapsista – ei laajennetuista perheistä, ei suvuista. - - Meidän pitää noudattaa oman kulttuurimme peruseriaatteita, kunnioittaa perhettä. - - Perhe on yhteiskunnan perusyksikkö. Perhe kiinnittää ihmisen arkeen ja yhteiskuntaan ja tuo vastuuntunnetta. Emme halua yksinäisiä, syrjäytyneitä maahanmuuttajia. Haluamme oikeutta ja inhimillisyyttä.”

Tytti Tuppurainen (sd.), HE 43/2016

”Perhe pitää yhteiskunnan koossa, myös pakolaisen perhe.”

Krista Mikkonen (vihr.), HE 43/2016

Oleskelulupaa hakevien perheiden samankaltaisuutta suomalaisen ydinperhemallin kanssa luodaan myös samaistamalla kuulijoita puheen kohteeseen. Tämä tehdään esimerkiksi kuvaamalla, kuinka ”jokainen isä” tai ”jokainen äiti” haluaa päästä vain lastensa luokse. Emma Karin (vihr.) puheessa uusinnetaan tällä retoriikalla representaatiota muualta tulleiden perheiden ydinperhemallin mukaisuudesta. Perheenyhdistämistä hakevien perheiden tilannetta myös inhimillistetään käyttämällä esimerkkinä yksittäistapauksia, kuten Helsingin Sanomien 5. kesäkuuta 2016 uutisoimaa irakilaisperheen karkotuspäätöstä. Tapauksessa kritisoitiin Maahanmuuttoviraston päätöstä evätä perhesiteeseen perustuva oleskelulupa irakilaisperheen äidiltä ja 3-vuotiaalta lapselta. Perheen isä ja vastasyntynyt lapsi saivat jäädä Suomeen.

”On aivan käsittämätöntä, että tässä nyt hallitus pelaa salakuljettajien pussiin siinä vaiheessa, kun me kaikki tiedämme, että jokainen isä, jokainen äiti tekee kaikkensa päästäkseen lapsensa luokse.”

Emma Kari (vihr.), HE 43/2016

Kulttuurisia eroja korostavia tai häivyttäviä puheenvuoroja tulkittaessa kulttuuristen erojen lisäksi etnisyyden käsite on keskeinen. Etnisyys nähdään yhteiskuntatieteissä tavaksi jäsentää ryhmien välisiä suhteita ja luokitella ihmisiä. Etnisyudessa on kyse sosiaalisesta identiteetistä, joka voi perustua kulttuuriin tapoihin, kuten kieleen, uskontoon tai tässä tutkimuksessa keskeiseen perhekäsitykseen. Etnisyyteen kuuluu eräänlainen kuviteltu sukulaisuus jonkin ryhmän kesken. Eriksen on kirjoittanut, kuinka etnisyydessä on aina lähtökohtaisesti kysymys *meidän* ja *muiden* -kategorioiden rajapinnasta. Etnisyyden rajat ovat kuitenkin joustavia, joten niitä ei voi sitoa yhteen esimerkiksi kansalaisuuden määritelmän kanssa. Etnisyyden representaatioihin voi liittyä myös useita kulttuurisia stereotyyppiä jonkin ryhmän piirteistä. (Eriksen 2002, 4-19; Horsti 2005, 18-19, 32.)

Molemmissa perherepresentaatioissa on yksinkertaistavia elementtejä. ”Meille tutusta ydinperheestä” puhuminen tyypistää sekä suomalaisten perheiden moninaisuuden että perheenyhdistämistä hakevien tilanteet. Lukutaidottomuuden korostaminen saattaa antaa ilmiöstä myös harhaanjohtavan kuvan. Esimerkiksi opetus- ja kulttuuriministeriön (2016) teettämän selvityksen mukaan turvapaikanhakijoista arviolta seitsemän prosenttia on luku- ja kirjoitustaidottomia. Noin 70 prosenttia turvapaikanhakijoista sen sijaan tarvitsee eriasteista harjoitusta latinalaisella kirjaimistolla, mutta ministeriön arvion mukaan enemmistölle riittänee lyhyempi luku- ja kirjoitustaitoa tukeva koulutus.

Aineistossa etnisyydestä puhutaan usein limittäin tai päällekkäin kansalaisuuden kanssa. Monissa maissa kansalaisuusasema on määritelty perustuslaissa, ja siihen liittyy kansalaisoikeuksia, kuten äänioikeus (Dummett 2002, 79). Suomen kansalaisuuden voi saada kolmella tavalla. Kansalaisuuden voi ensinnäkin periä vanhemmalta, joka on Suomen kansalainen. Kansalaisuuden voi saada hakemuksella tai ilmoituksella. Lisäksi kansalaisuuden voi saada syntymällä Suomessa, mikäli lapsi ei saisi vanhemmiltaan minkään muun valtion kansalaisuutta. (KansalaisuusL, Maahanmuuttovirasto 2016c.) Muuttoliikkeet asettuvat kansalaisuuden piirin ulkopuolelle. Muuttoliikkeissä onkin vaatimuksena päästä sisälle yhteisöön. (Rigo 2009, 47.)

Vuonna 2015 perhesiteen perusteella myönnettyistä oleskeluluvista viisi suurinta kansalaisuusryhmää olivat *venäläiset* (1 133 myönnettyä oleskelulupaa), *intialaiset* (707), *somalialaiset* (643), *irakilaiset* (399) ja *kiinalaiset* (374). Näistä viidestä Venäjä, Kiina ja Intia olivat ylipäättään lähtömaiden kärkijoukossa katsottaessa kaikkia myönnettyjä oleskelulupaperusteita. Somalian ja Irakin kohdalla suurin osa hakijoista oli kansainvälistä suojelua saaneen perheenjäseniä. (Maahanmuuttovirasto 2015.)

Aineistossa kansanedustajat mainitsevat eksplisiittisesti kansalaisuusryhmistä useimpien irakilaiset ja somalialaiset, jotka edustavat kansanedustajien puheissa merkittävimpiä turvapaikanhakijaryhmiä. Tämän lisäksi hallituksen esityksien 77/2009 ja 240/2009 kohdalla käydyissä keskusteluissa nostetaan kolmantena ryhmänä EU-maiden kansalaiset, jotka hakevat Suomesta turvapaikkaa. Tällä viitataan erityisesti Bulgarian ja Romanian romaneihin, joiden kuvataan tulevan Suomeen turvapaikkahakemuksen varjolla keräämään. Muissa yhteyksissä EU-maiden kansalaiset rinnastetaan työperäiseen maahanmuuttoon. Keskusteluissa viitataan myös usein tiettyihin maanosiin tai pakolaisleireihin tarkentamatta, mistä kansalaisuuksista oli kyse. Kuitenkin puhuttaessa esimerkiksi Afrikan sarven alueesta tai Itä-Afrikasta tulevista turvapaikanhakijoista voi kontekstista päätellä tarkoitettavan somalialaisia turvapaikanhakijoita. Näin ollen aineistossa esiintyneet kansalaisuudet ovat osittain linjassa vuoden 2015 tilastotietojen kanssa, mutta kertovat myös, että vain osaa kansalaisuuksista halutaan korostaa poliittisessa keskustelussa ja toiset jätetään mainitsematta. Irakilaisten ja somalialaisten turvapaikanhakijoiden sekä Itä-Euroopan romanivähemmistöjen esille nostaminen liittyy vahvasti maahanmuuton kustannuksia tai ongelmia korostavaan näkökulmaan.

Yksi perhekäsitykseen liittyvä representaatio koskee ihmisen oikeutta perheeseen. Osa kansanedustajista rinnastaa ihmisen oikeuden perheeseen universaaleihin ihmisoikeuksiin. Tämä representaatio esiintyy nimenomaan *ihmisoikeudet ja kansainvälinen suojelu* -aiheisissa puheissa. Erityisesti oppositiopuolueet kokevat aineistossa kohtuuttomaksi perheenyhdistämislle esitetyn toimeentulo vaatimuksen. Tällöin maahanmuuttajien perheet rinnastetaan suomalaisiin perheisiin, joista esimerkkinä käytetään erityisesti kahden aikuisen ja kahden alaikäisen lapsen ydinperhettä. Esimerkissä todetaan, että suomalaisella työssäkäyvällä olisi vaikea saavuttaa Maahanmuuttoviraston asettamat tulorajat. Puolestaan erityisesti hallituspuolueiden puheissa toistuu taloudellinen elatusvelvollisuus edellytyksenä perheeseen. Tässä representointitavassa oikeus perheeseen perustuu ihmisen kykyyn elättää perheensä, tarjota asunto ja helpottaa perheenjäsentensä asettumista yhteiskuntaan. Seuraavina mahdollisina kiristyksinä lainsäädäntöön ehdotetaankin asumisedellytystä ja perheenkokoajan tai perheenjäsenten kielikoetta perheenyhdistämislle.

”Hallitus rakentaa tällä esityksellä kovaa maailmaa – maailmaa, jossa oikeus omaan lapseen on kiinni lompakon paksuudesta. Hallituksen maailmassa lähihoitajan, lastentarhaopettajan tai bussinkuljettajan työtä tekevällä ihmisellä ei ole oikeutta saada omaa puo-

lisoaan ja omia lapsiaan tähän maahan turvaan. Kun samaa tulorajaa esitettiin suomalaisille, kaikki tässä salissa olivat raivoissaan, koska jokainen ymmärtää, ettei tässä maassa oikeus perheeseen kuulu vain rikkaille.”

Emma Kari (vihr.), HE 43/2016

”Uudistamisen tavoitteena on hallita maahanmuuttoa, vähentää maahanmuuton kustannuksia, edistää kansainvälistä tai tilapäistä suojelua saavien perheenkokoajien kykyä vastata perheensä toimeentulosta, helpottaa perheenjäsenten yhteiskuntaan asettumista sekä saada perheen yhdistämisedellytykset vastaamaan muiden Pohjoismaiden ja EU-maiden vaatimuksia näiden tiukentaessa omia järjestelmiään.”

Pirkko Mattila (ps.), HE 43/2016

Perheellä nähdään olevan myös välineellistä hyötyä. Yksi kiinnostava argumentaatiostrategia aineistossa on, että nuorten turvapaikanhakijamiesten integraatiota edistää paremmin suomalaisen kumppanin löytäminen kuin muualta tulevan perheen tuominen Suomeen. Esimerkiksi Juho Eerola (ps.) kommentoi hallituksen esitystä 43/2016 suositellen turvapaikanhakijamiehille ”kotimaista suomalaista vaihtoehtoa puoliseksi”, jotta kotoutuminen sujuisi paremmin.

6. Diskursiiviset käytänteet

Diskursiivisissa käytänteissä on kyse siitä, miten kansanedustajat tekevät ymmärrettäväksi perheenyhdistämispolitiikan vaihtoehdot. Diskursseilla luodaan ja uusinnetaan rajanvetoa siitä, kenellä on oikeus tulla Suomeen ja kuulua suomalaiseen yhteiskuntaan. Tekstitasolla löytyneet aiheuokat, positiot ja representaatiot ovat osa diskurssien merkitysjärjestelmien kokonaisuutta. Tekstitasolla tehdyt havainnot tukevat näin diskursiivisten käytänteiden tulkintaa.

Aineistossa perheenyhdistäminen esitetään useilla rinnakkaisilla tavoilla. Se on maahanmuuttajien onnistuneen kotoutumisen edellytys sekä naisten ja lasten turvallinen, laillinen reitti Suomeen. Perheenyhdistämisestä myös kiistellään, muodostaako se erityisen vetovoimatekijän turvapaikanhakijoille hakeutua Suomeen verrattuna muihin maihin. Suomen näyttäytyminen vetovoimaisena turvapaikanhakumaana esitetään kielteisenä ilmiönä. Kiistanalaista on erityisesti viimeisen lakimuutoksen 43/2016 kohdalla, onko Suomen perheenyhdistämispoliittinen linja liian löyhä vaiko liian kireä.

Aineistossa esiintyy neljä rinnakkaista diskurssia koskien perheenyhdistämistä maahanmuuton muotona: *kansallista etua korostava diskurssi*, *kulttuurisia eroja toteuttava diskurssi*, *kulttuurisia eroja häivyttävä diskurssi* ja *sukupuolittunut uhridiskurssi*. Hallin (1999) teoriaan pohjautuva ajatus kansalliseen identiteettiin kuulumisen rakentuvan rajanvedoista *meidän ja muiden* välillä on sisäänrakennettuna lähes kaikissa diskurssityypeissä. Ainoastaan kulttuurisia eroja häivyttävä diskurssi perustuu maahanmuuttajien siirtymään ulkopuolisesta suomalaisuuden sisälle, mutta tässäkin diskurssissa ajatus *meistä* on olemassa, vaikkakin sisällöltään laajempaan. Pellanderin (2016) esittämät portinvartioimisen prosessit näkyvät niin ikään kaikissa diskursseissa, kun kansanedustajat perustelevat, miksi tietyt perheet voidaan päästää Suomeen.

Vaikuttaakin siltä, että aineistossa esiintyviä koherentteja diskursiivisia käytänteitä eli diskurssityyppejä on mahdollista jakaa myös sen perusteella, esiintyvätkö ne perheenyhdistämisen ehtojen kiristämiseen myönteisesti vai kielteisesti suhtautuvien edustajien puheissa. Yleisin, kansallista etua korostava diskurssi esiintyy kansanedustajien puheissa riippumatta siitä, kannattavatko edustajat käsillä olevaa esitystä. Kulttuurista eroa toteuttava diskurssi esiintyy usein puheissa, joissa perhesideperustainen maahanmuutto nähtiin ainakin osittain kustannuksena Suomelle. Diskurssia hyödyntävät kuitenkin myös oppositiopuolueiden edustajat. Kulttuurisia eroja häivyttävän diskurssin ja sukupuolittuneen uhridiskurssin kielellisiä käytänteitä kansanedustajat hyödyntävät puolestaan erityisesti perustellessaan, miksi tietyt perheet pitäisi päästää Suomeen ja perheenyhdistäminen näiltä osin sallia. Näin ollen kulttuurisia eroja häivyttävä diskurssi ja sen rinnalla toimiva sukupuolittunut uhridiskurssi asettuvat aineistossa kiristävän lainsäädännön vasta-argumenteiksi.

Jaottelu kiristävän politiikan mukaisiin ja vastaisiin kantoihin antaa helposti aineistosta liian yksinkertaisen kuvan. Esimerkiksi kulttuurisia eroja häivyttävä diskurssi esiintyy myös hallituspuolueiden edustajien puheissa, jolloin kommentoidaan työtätekevien maahanmuuttajien olevan tervetulleita Suomeen perheineen. Näin olleen kyky elättää perheensä on kriteeri ylittää kulttuurinen raja muista tai toisista suomalaisen yhteiskuntaan hyväksytyiksi. Käsittelen tätä kansallisen identiteetin dynamiikkaa tarkemmin seuraavissa alaluvuissa.

6.1 Kansallista etua korostava diskurssi

Aineistossa esiintyy vahvasti kansallista etua korostava diskurssityyppi. Diskurssissa perheenyhdistäminen esitetään ennen kaikkea Suomeen ja suomalaiseen yhteiskuntaan koh-

distuvien vaikutusten kautta. Diskurssissa argumentaatio perustuu ensisijaisesti kansallisen edun toteuttamiseen. Diskurssi ei huomioi maahanmuuttajanäkökulmaa, vaan esimerkiksi maahanmuuttajien tehokas kotoutuminen esitetään tärkeänä nimenomaan suomalaisen yhteiskunnan kannalta yksilön tai tämän perheen sijaan. Tekstitasolla esitetyistä aihealueista vahvimpana kansallista etua korostava diskurssi toistuu *hallittu ja hallinnoitu maahanmuutto* -aiheisissa puheenvuoroissa, mutta diskurssi esiintyy myös kaikissa muissa aihealueissa. Erityisesti täysistuntokeskusteluissa esiin nostettu huoli Suomen vetovoimatekijöistä korostaa kansallista näkökulmaa.

Kansallista etua korostava diskurssi näkyy usein *meidän* kategorian konstruoinneissa. Hallin teoriasta poiketen diskurssissa ei esitetä vastinpariksi suoraan *muut*-kategoriaa vaan *meistä* erottuvat *toiset* ovat diskurssissa toissijaisia. Oheisissa Erkki Pulliainen (vihr.) ja Ben Zyskowiczin (kok.) puheenvuoroissa käytetään me-pronominia kuvaamaan Suomea perheenyhdistämispolitiikan toimijana. Pulliainen kuvaa kansallisia rajoja metaforalla ”portilla odottamassa”, ja Zyskowicz näkee perheenyhdistämisen kasvavan määrän kaatuvan ”sylimme”. Meistä erottuvat muut ovat esitetty vain numeerisena joukkona. Näkökulma keskittyy näin vain Suomeen kohdistuvaan vaikutukseen. Diskurssille onkin tyypillistä esittää normaalina ja kyseenalaistamattomana, että eduskunta asettaa rajoja yksilön perhesuhteille yleisen edun nimissä.

”Mielestäni yhteenveto tästä koko hommasta on se, että hommat pitää hoitaa sillä tavalla, että jos siellä 8 000 on portilla odottamassa, niin meillä pitää olla niin rautainen mekanismi ja database, että kerta kaikkiaan ministerin ei tarvitse vastata - -, ettei ole olemassa niitä tietoja tähän annettavissa, koska vain hallinnan kautta tämä homma tulee.”

Erkki Pulliainen (vihr.), HE 240/2009

”Hallituksen tulee ottaa tämä perheenyhdistämisasiä vakavasti. Meillä on 8 000 henkeä tällä hetkellä käsittelyssä Maahanmuuttovirastossa. Hakemuksia jätetään lisää joka viikko, ja paljon. Jos ei tälle asialle jotain tehdä, se tavalla tai toisella tulee meidän sylimme kaatumaan erittäin ikävällä tavalla.”

Ben Zyskowicz (kok.), HE 240/2009

Kun on kyse kulttuurisista identiteeteistä ja kansallisesta edusta diskursseissa, on nationalismi hyödyllinen käsite. Nationalismi voidaan luokitella ideologiaksi, jonka mukaan kansakunnan tulisi hallita omaa kansallisvaltiotansa. Nationalismin voi ymmärtää myös uskomuksena kuviteltuun poliittiseen yhteisöön, joka on synnystään rajallinen ja suvereeni. (Eriksen 2002, 98-101.) Puhuttaessa kulttuurisista identiteeteistä nationalistisen

diskurssin vastavoimana toimii usein monikulttuurisuus- tai multikulturalismi-diskurssi. Monikulttuurisuus on kuvaileva termi, joka merkitsee yhteiskunnassa vallitsevaa kulttuurista ja etnistä monimuotoisuutta. Käsite on lisäksi poliittinen ja ideologinen, sillä siihen sisältyy vaatimus etnisen ja kulttuurisen moninaisuuden tunnustamisesta yhteiskunnassa. (Saukkonen 2013, 115.)

Kansallista etua korostava diskurssi on nimenomaan nationalistinen diskurssityyppi. Hallin (1999) mukaisesti kansallisia identiteettejä rakentavat diskurssit esittävät eurooppalaiset kulttuurit yhtenäisenä läntenä. Eduskunnassa tällaisena läntenä toimii ennen kaikkea Euroopan unioni. Suomen verrokkimaat ovat eritoten muut Pohjoismaat sekä joissakin esimerkeissä Saksa. Esimerkiksi Sampo Terhon (ps.) puheessa Suomen vertailukohdana ja rinnakkaisina poliittisina toimijoina ovat muut EU-jäsenmaat. Terhon puheessa kansallisen etua korostavaa diskurssia rakennetaan esittämällä, että perheenyhdistämisen toimeentuloedellytys on oikeudenmukaisuuskysymys suomalaista veronmaksajaa kohtaan. Euroopan unioni on suomalaisessa viitekehysessä nationalistisia jakoja legitimoiva rakenne.

”On erittäin tärkeää, että Suomikin tekee EU-direktiivien sallimat tiukennukset perheenyhdistämiskäytäntöihin, ensin tämän toimeentuloedellytyksen - - ja sitten muut selvityksessä olevat kiristykset. Kysymys on tietysti paitsi kohtuullisuudesta myös oikeudenmukaisuudesta suomalaista veronmaksajaa kohtaan mutta tietysti vetotekijöiden poistosta, kuten olemme puhuneet. Meillä ei ole varaa erottua EU-tasolla muista jäsenmaista ja jotenkin hyväuskoisesti kantaa suurempaa taakkaa kuin muut, vaan noudatamme samoja sääntöjä, kuin muutkin.”

Sampo Terho (ps.), HE 43/2016

Myös huoli perheenyhdistämisen aiheuttamasta rasitteesta hyvinvointivaltion palveluille esiintyy kansallista etua korostavassa diskurssissa. Maahanmuuttajia, erityisesti turvapaikanhakijoita, arvioidaan erityisesti hyvinvointivaltioon kohdistuvana rasitteena, eikä niinkään aktiivisina veronmaksajina. Myös perheenyhdistämisen kiristämistä vastustavissa puheenvuoroissa kyseenalaistetaan perheenjäsenten mahdollisuus työllistyä ja katkaa perheen kulut.

6.2 Kulttuurista eroa toteuttava diskurssi

Kulttuurista eroa toteuttavassa diskurssissa Suomi esitettiin länsimaisena liberaalina yhteiskuntana tai sivistysvaltiona, jolle hallitsematon maahanmuutto luo uhkakuvia. Tässä diskurssissa uusinnetaan verrattuna voimakkaimmin kansallisten identiteettien rajoja luo-

malla *meidän* eli suomalaisten kategorialla ja tekemällä eroa muihin kulttuureihin. Diskurssissa maahanmuuttajat kuvataan kulttuuriselta taustaltaan suomalaisista poikkeavina. Tämä näkyy esimerkiksi perheiden representaatioissa, joissa puhutaan erilaisista perhe-käsityksistä. Suomalaiset puolestaan kuvataan suppeamman ydinperhemallin edustajina.

Diskurssissa suomalaiset esitetään rehtinä ja työtä tekevänä kansana, jolle on kunnia-asia elättää perheensä. Perhesideperustainen maahanmuutto nähdään suomalaisuuden normaali- suhteessa poikkeavana, sillä perhesiteen perusteella Suomeen tulleiden maahanmuuttajien esitetään turvautuvan ensisijaisesti suomalaisen yhteiskunnan tukijärjestelmiin. Maahanmuuttajia verrataan myös esimerkiksi sotaveteraaneihin tai vähempiosaisiin suomalaisiin, jolloin nähdään epäoikeudenmukaisena maahanmuuttajille myönnetty sosaalietuudet. Kulttuurista eroa toteuttava diskurssi toimii usein rinnakkain kansallista etua korostavan diskurssin kanssa, kuten Ben Zyskowitzin (kok.) puheotteessa. Siinä Zyskowitz positiivisesti maahanmuuttajat nuoriksi syrjäytyneiksi, kielitaidottomiksi ja lukutaidottomiksi – irrallisiksi suomalaisesta yhteiskunnasta.

”Minun vastaukseni on se, että parempi ottaa vähemmän turvapaikanhakijoita ja heidän perheitään ja antaa heille kunnolliset elämän eväät Suomessa kuin ottaa paljon ja nähdä muutamien vuosien kuluttua kaikki ne ongelmat myös Suomessa, joita nyt nähdään esimerkiksi Ruotsissa, Tanskassa ja eräissä muissakin maissa: syrjäytyneitä nuoria ihmisiä, kielitaidottomia, lukutaidottomia maahanmuuttajia, jotka ovat täysin syrjäytyneet suomalaisesta yhteiskunnasta. Sellaista tulevaisuutta emme - - kukaan tänne maahan toivo.”

Ben Zyskowitz (kok.), HE 240/2009

Samoin edustaja Satosen (kok.) puheenvuorossa tuotetaan kulttuurista eroa perheenyhdistämistä hakevien ulkomaalaisten ja suomalaisten välille. Satonen puhuu yhtäältä ”meistä” ja toisaalta käyttää sanavalintoja, kuten ”sieltä väkeä” ja ”siellä paikan päällä”. Puheesta syntyy kuva kaukana Suomesta olevista ongelmista, joihin on puututtava Suomen ulkopuolella. Vaikka kyse ei ole suoraan kulttuurisiin eroihin vetoavasta puheesta, tällaiset sanavalinnat tukevat eroa tuottavaa diskursiivista käytäntöä.

”[O]n valitettavasti niin, että me emme voi ratkaista Somalian emmekä Afganistanin ongelmia sillä, että meidän perheenyhdistämiskäytäntömme on täällä hyvin laaja. Se ei ole se asia, joka sen ratkaisee, vaan muilla tavoin meidän on autettava, koska me emme kuitenkaan voi missään nimessä ottaa niin paljon sieltä väkeä, että sillä olisi mitään merkitystä siellä paikan päällä - -.”

Arto Satonen (kok.), HE 240/2009

Kulttuurista eroa tuottavassa diskurssissa on kiinnostavaa, kuinka ylitsepääsemättömänä ero esitetään. Esimerkiksi tekstitasolla havaituissa, yksin saapuneita alaikäisiä koskevissa positioinneissa kansanedustajat esittävät usein lapsen kannalta parhaaksi vaihtoehdoksi palauttamisen oman perheen luokse, omaan kulttuuriinsa. Tällainen näkökulma korostaa nationalistista ideologiaa. Toisaalta kulttuurisista eroista huolimatta saattaa hyväksyntä yhteiskuntaan olla tietyin ehdoin mahdollista. Kasvattilasten määritelmää tiukentamalla saattavat tällaiset ydinperheestä poikkeavat perheet olla hyväksyttäviä Suomeen, kunhan suomalainen viranomaisjärjestelmä todentaa perhesuhteet ensin aidoiksi.

6.3 Kulttuurista eroa häivyttävä diskurssi

Kulttuurista eroa häivyttävä diskurssi toimii eroa toteuttavan diskurssin vastinparina. Siinä korostetaan perheenyhdistämistä hakevien henkilöiden samankaltaisuutta suomalaisten kanssa. Tämä tehdään esimerkiksi esittämällä perheet suomalaisen ydinperhemallin kaltaisina, kahdesta vanhemmasta ja kahdesta alaikäisestä lapsesta koostuvana. Kulttuurista eroa häivyttävässä diskurssissa myös asetetaan suomalaiset perheet tai jopa kansanedustajat henkilökohtaisesti perheenyhdistämistä hakevien ulkomaalaisten asemaan. Tällä tavalla korostetaan toimijoiden samankaltaisuutta. Esimerkiksi edustaja Sanna Marin (sd.) rinnastaa itsensä turvapaikanhakijan tilanteeseen oheisessa puheessa.

”Ajatellaan tilanne, joka olisi toistepäin meidän näkökulmastamme. Otetaan nyt kuviteltu tilanne, että Suomi olisi sotatilassa - -. Tampere pommitettaisiin, minun kotikaupunkini pommitettaisiin, talo pommitettaisiin. Siitä olisi vain savuavat rauniot enää jäljellä. Minun mieheni loukkaantuisi tuossa iskussa ja muu perhe kuolisi. Lähtisin itse, olisin vielä siinä kunnossa, että pääsisin lähtemään, pakenemaan kotimaastani, kotikaupungistani, omasta kodistani. - - Mutta mieheni jäisi jälkeen, hän ei pääsisi matkalle, koska olisi loukkaantunut eikä pääsisi liikkumaan.”

Sanna Marin (sd.), HE 43/2016

Kulttuurista eroa häivyttävässä diskurssissa toteutuu Horstin (2009, 77-80) esittämä meidän kaltaiseksi tekemisen toimintamalli. Jotta ihminen voidaan suvaita Suomeen suojeltavaksi, edellyttää tämä henkilön määrittelyä meidän kaltaiseksemme. Näin siirtymä muista meihin tulee mahdolliseksi. Tämän diskurssin sisällä maahanmuuttajalla on kaksi mahdollisuutta kulttuurisen eron häivyttämiseen ja hyväksyttäväksi tekemiseen. Joko Suomeen pyrkivä pitää asemoida lähtökohtaisesti ”meidän kaltaiseksemme” tai kulttuuristen erojen pitää hälventyä henkilön integroitua suomalaisen yhteiskuntaan.

”Kaikki me toivomme sitä, että kotoutuminen olisi mahdollisimman onnistunut prosessi, jonka loppupäässä on hyvin kotoutuneita uusia suomalaisia, jotka ovat myöskin työelämässä kiinni - - osaavat kielen ja ovat hyvin integroituja.”

Elsi Katainen (kesk.), HE 43/2016

Onnistuneen integraation indikaattoreina toimivat työnteko, asunto ja kielitaito. Univeraalien perheoikeuden mallin rinnalla toimii siis toinen kotoutumiseen ja etenkin taloudelliseen huoltosuhteeseen perustuva perhesuhde. Elsi Kataisen (kesk.) puheessa tehdään tällainen siirtymä ulkomaalaisesta tai maahanmuuttajasta ”uudeksi suomalaiseksi”. Suomalaisuuden ehto onkin kiinnostavalla tavalla riippumattomuus suomalaisesta sosiaaliturvasta ja kulttuuristen erojen häivyttäminen esimerkiksi suomen kielen osaamisen kautta.

6.4 Sukupuolittunut uhriskurssi

Neljäs diskurssi esittää perheenyhdistämistä hakevat lähtömaidensa kriisien tai vaarallisen matkan aikana kohtaamiensa salakuljettajien tai ihmiskauppaajien uhreina. Uhriskurssia esiintyy eniten *ihmisoikeudet ja kansainvälinen suojelu* -aiheisissa puheenvuoroissa. Tekstitasolla arvioidut sukupuolittuneet perheenjäsenten representaatiot antavat viitteitä tällaisesta diskurssityypistä. Kansanedustajat esittävät perheenyhdistäminen sukupuolittuneena ilmiönä – naisten ja lasten turvallisena väylänä Suomeen miesten luokse. Uhriskurssi koskeekin nimenomaan naisia ja alaikäisiä lapsia. Vastaavanlaisesta sukupuolittuneesta uhriskurssista ovat kirjoittaneet esimerkiksi Horsti ja Pellander (2016, 168-171). Heistä poiketen uhriasema ei aineistossa yleisesti perustu kulttuuriseen taustaan, kuten sortaviin perherakenteisiin, vaan esimerkiksi vuoden 2015 pakolaiskriisin syihin yleisemmin.

Johanna Karimäen (vihr.) puheenvuorossa uhriksi asetetaan lapset ja naiset, jotka lähtevät vaarallisille reiteille. Sukupuolittunut uhriskurssi osoittaa hyvin intersektionaalisuuden esiintymisen aineistossa. Esimerkiksi Karimäen puheenvuorossa ilmaisu ”palvelualoilla ahkeroiva turvapaikanhakija” yhdistää sosioekonomisen aseman ja maahantuloperusteen. Maahantuloperusteena turvapaikanhakijan puheenvuorossa hyväksyttäväksi tekee työnteko, sukupuoli tai ikä.

”Hallituksen esitys on epähuumani, sillä käytännössä se estää turvapaikanhakijoita saamasta omaa perhettään, rakkaitaan ja läheisiään Suomeen. Edustaja Terho edellä sanoi, että tämä kannustaisi työhön ja auttamaan kotoutumaan, mutta voin kertoa hänelle, että

monilla palvelualoilla ahkeroiva turvapaikanhakija ei voi saada puolisoaan ja kahta lastaan Suomeen näiden tulorajojen vuoksi. Ihmettelitte myös sitä, että täällä salissa on sanottu tämän lisäävän vaarallisten reittien käyttöä - - ja salakuljettajien bisnestä. Onhan se päivänselvää, että jos ei ole mahdollista perheenyhdistämisen kautta saada lapsia ja naisia Suomeen, niin he lähtevät näille vaarallisille reiteille - -.”

Johanna Karimäki (vihr.), HE 43/2016

Sukupuolittuneen uhridiskurssin kanssa toimii rinnakkain aineistossa myös uhkadiskurssiin liittyviä rakenteita. Tällainen uhkakonstruktiio näkyy eritoten hallituksen esityksestä 104/2010 käydyssä keskustelussa, jossa asetetaan vastakkain ”oikein perustein” Suomeen saapuneet ja rikoksiin liitetyt maahanmuuttajat. Muissa keskusteluissa uhkakuvina kuvataan muun muassa laitton työvoima, suomalaisten sosiaalietuuksien väärinkäyttö, ihmisalakuljetus tai järjestäytynyt rikollisuus. *Laittomuuksien ja väärinkäytösten torjunta* -aiheluokka kokoaa tällaisia uhkakuvia luovat puheenvuorot. Uhkadiskurssi ei kuitenkaan ole merkittävä perheenyhdistämistä koskevissa diskursiivisissa käytänteissä. Sen sijaan perheenyhdistäminen konstruoidaan uhridiskurssin kautta nimenomaan naisten ja lasten laillisena keinona päästä Suomeen erotuksena uhkakuvista. Sukupuolittuneen uhridiskurssin voidaan nähdä olevan kuitenkin tällä tavalla poissulkeva, jolloin ulkopuolelle suljetut ihmisryhmät, kuten täysi-ikäiset miehet, jäävät mainitsematta tai kategorisoidaan uhkadiskurssin kautta.

6.5 Erot puolueiden käyttämissä diskursseissa

Kokoomuksen edustajat puhuvat järjestelmällisesti kansallista etua korostavassa diskursissa perheenyhdistämisestä. Kokoomus esittää uudistukset välttämättöminä ja vaihtoehtottomina. Tätä diskurssia hegemonisoivaa ilmaisua käyttää esimerkiksi sisäministeri Petteri Orpo (kok.) sanomalla, että ”on välttämätöntä tehdä nyt tämä muutos”. Välttämättömyys kumpuaa perheenyhdistämisen väitetystä hallitsemattomasta kasvusta. Orpon puheenvuorossa toistuu kansallisen edun diskurssille tyypillinen ”meidän” asemoiminen suhteessa verrokkimaihin.

”Maahanmuuttovirasto arvioi, että tänä vuonna tullaan tekemään ja jättämään noin 17 000:ta perheenjäsentä koskevat perheenyhdistämishakemukset ja ensi vuonna näillä määrillä, joissa olemme nyt, jopa 28 000 perheenyhdistämishakemusta. Siksi on välttämätöntä tehdä nyt tämä muutos. Haluan vielä korostaa sitä, että me olemme tässä myöskin pohjoismaisen vertailun mukaisesti samalla tasolla, mitä pidän itse hyvin tärkeänä.”
Sisäministeri Petteri Orpo (kok.), HE 43/2016

Sekä välttämättömyyden että pohjoismaisen vertailun käyttäminen perusteluina siirtävät vastuuta päätöksenteosta toisaalle ja keskittävät huomion Suomeen kohdistuviin vaikutuksiin. Tapa normalisoida kansallisen edun diskurssia näkyy kiinnostavasti siinä, miten kokoomuslaiset esittävät aineistossa lakiuudistukset epämiellyttävinä mutta vaihtoehtotomina. Kyseessä on eräänlainen ”vastuunkannon” argumentaatiostrategia, jossa puolue esittää toteuttavansa osin epäsuosittuakin politiikkaa Suomen todellisen edun vuoksi. Ulkomaalaisiin, jotka pyrkivät maahan perhesiteen perusteella, kohdistuvat negatiiviset seuraukset ovat perusteltuja tai toissijaisia yleisen suomalaisen edun nimissä. On kuitenkin kiinnostavaa, että Pakolaisneuvonnan ja Suomen Pakolaisavun (2010) tekemässä kyselyssä kokoomuksen edustajana Arto Satonen toteaa jo vuonna 2010, että toimeentuloedellytystä perheenyhdistämisissä pitäisi laajentaa. Uudistus, joka toteutettiin vuonna 2016, oli siis kokoomuksen julkilausutun linjan mukainen, vaikka puolueen edustajat kommentoivatkin sittemmin sen olevan kansainvälisen tilanteen takia välttämätön.

Kokoomuksen kansanedustajien kielenkäytössä kansallista diskurssia vahvistaa myös argumentti, jonka mukaan maahanmuuttajien määrää tulee rajoittaa, jotta Suomeen pääsevät voidaan kotouttaa onnistuneesti. Kokoomukselle rajanylitys suomalaiseen kulttuuriin tapahtuu työn kautta. Arto Satonen (kok.) tiivistää ajatuksen sanomalla hallituksen esityksestä 43/2016, että ”kun pystyy itse itsensä täällä elättämään ja perheensä elättämään, niin pitää olla oikeus perheenyhdistämiseen”. Puhetavassa on näin myös piirteitä kulttuurista eroa häivyttävästä diskurssista, mutta se on rajoittunut työtä tekeviin maahanmuuttajiin. Kokoomuksen kulttuurista eroa toteuttavassa diskurssissa on kyse vastavuoroisesti etenkin turvapaikanhakijoista. Esimerkiksi Ben Zyskowicz (kok.) kommentoi oheisessa puheenvuorossa, kuinka ”sieltä Somaliasta” yhdistetään ”hyvin laaja perhe” Suomeen. Nationalistisen puhettavan mukaisesti lapsen etuna Zyskowicz konstruoi lapsen palauttamisen takaisin lähtömaahansa.

”Esimerkiksi, jos Somaliasta kannattaa lapsi antaa ihmissalakuljettajille, jotka tuovat hänet Suomeen, ja sen jälkeen kun lapsi on täällä Suomessa, häntä ei palautetakaan hänen äitinsä ja isänsä ja sukunsa hoiviin sinne Somaliaan vaan se perhe ja hyvin laaja perhe pääseekin sieltä Somaliasta tulemaan Suomeen ja perhe yhdistetään tänne Suomeen, niin ei siinä mikään raha eikä käsittelyaikojen lyhentäminen tätä asiaa korjaa, vaan tässä asiaa korjaa se, että säädökset muutetaan sellaisiksi, että tämä lapsi palautetaan Somaliaan perheensä luokse, ja se on varmasti lasten etu, koska sen jälkeen niitä ei enää myydä näille ihmissalakuljettajille Suomeen tuotavaksi.”

Ben Zyskowicz (kok.), HE 240/2009

Myös keskustan edustajat uusintavat kansallista etua korostavaa diskurssia vaihtoehtotomana. Keskustalainen kansanedustaja Markus Lohi esimerkiksi kommentoi puheotteessaan, kuinka ”me olemme silti tämän olosuhteen vankina”. Edustaja Lohi jatkaa täysistuntokeskustelussa, että ymmärtää ”inhimillisetkin näkökulmat, mutta meidän on pakko hakea sopivaa tasapainoa auttamisen ja meidän yhteiskunnan rakenteiden ja kestävyysnäkökulmasta”. Puolueen edustajien puheita leimaa tasapainoilu eurooppalaisessa viitekehyksessä ja ulkoisista syistä johtuvien olosuhteiden armoilla. Maahanmuutto on puheissa eritoten kustannuskysymys suomalaisille viranomaisresursseille. Uhkakuvana nähdään Suomeen mahdollisesti syntyvä ”vetovoimakeskittymä”, joka on linjassa myös puolueen vuonna 2010 antamalla vastaukselle (Pakolaisapu & Suomen Pakolaisneuvonta 2010).

”Meidän on pakko seurata sitä samaa linjaa kuin mitä muut Euroopan maat tekevät. - - [O]n kyllä tunnustettava, että se, että perhettä ei voida yhdistää, kyllä mielestäni vaikeuttaa sitä kotoutumista. Mutta tästä huolimatta me olemme silti tämän olosuhteen vankina, ja kun katsoo näitä määriä, mitä meillä on täällä odotettavissa näitä perheenyhdistämishakemuksia ja -päätöksiä, niin minusta tämä hallituksen esitys on varsin perusteltu näissä olosuhteissa.”

Markus Lohi (kesk.), HE 43/2016

Vuonna 2016 hallituksessa toiminut perussuomalaiset puhuu kansallisen edun ja kulttuurisen eron diskursseissa. Puolueen mukaan lainsäädännössä on edelleen kiristämisen varaa ja puheissa kehoitetaan seuraamaan verrokkimaita, kuten Ruotsia ja Tanskaa. Mika Niikko (ps.) kommentoi koskien hallituksen esitystä 43/2016 kansallista etua korostaen: ”Ei meillä kestä talous tai kantokyky pelastaa koko maailmaa.” Tällaisella puhetavalla asetetaan vastakkain Suomi ja *muut*. Kulttuurista eroa perussuomalaiset luo erityisesti asettamalla vastakkain esimerkiksi suomalaiset veronmaksajat tai suomalaiset työttömät ja maahanmuuttoon liitetyt väärinkäytökset, kuten ihmissalakuljetuksen ja sosiaalietuuksien perusteettoman hyödyntämisen. Oheisessa Simon Elon (ps.) puheessa uusinnetaan kulttuurista eroa tuottavaa rakennetta kuvaamalla, että moni Suomeen tulijoista hakee vain parempaa elintasoja ilman todellista suojelun tarvetta. Näin maahan pyrkivät henkilöt asetetaan suomalaisesta yhteiskunnasta poissuljettujen kategoriaan.

”On totta kai tunnustettava, että esimerkiksi vihreiden ja perussuomalaisten välillä on tässä varmasti maailmankuvaeroakin. Te puhutte turvapaikanhakijoista jokaisesta pakolaisena, annatte ymmärtää, että jokaisella, ennen kuin edes pakolaisstatusta on, on perusteltu syy tulla Eurooppaan, kun taas moni tutkimus osoittaa, että moni näistä tulijoista hakee vain parempaa elintasoja eikä ole perusteltua vainoa tai muuta vastaavaa syytä. - -

Tässä täytyy meidän olla tarkkana ja pitää se linja, mikä on yhteispohjoismainen linja. Ja yhteispohjoismaista linjaa luo tällä hetkellä esimerkiksi Ruotsi, missä on otettu käyttöön muun muassa ikäraja avio- ja avopuolisolle sekä perheenkokoajalle.”

Simon Elo (ps.), HE 43/2016

RKP siirtyi tarkasteluaikana hallituksesta ja maahanmuuttoministerin paikalta oppositioon. Puolueen kansanedustajien käyttämissä diskursseissa siirtymä on nähtävissä. Ensin hallituksen esitystä 240/2009 koskien esimerkiksi Mats Nylund (r.) kieltää puolueensa noudattavan liberaalia maahanmuuttopolitiikkaa, ja hän pitää esitettyjä tiukennuksia kannatettavina. Puolue puhuu ennen kaikkea kansallisen edun diskurssissa hallinnollisia näkökulmia ja uudistusten välttämättömyyttä korostaen. Diskurssiiviset käytännöt kuitenkin muuttuvat oppositioasemassa, kun hallituksen esityksestä 43/2016 käydyssä keskustelussa Thomas Blomqvist (r.) toteaa ryhmänsä vastustavan hallituksen politiikkaa epäinhimillisenä. Aineiston viimeisissä puheenvuoroissa puolueen kansanedustajat puhuvatkin nyt kansallista eroa häivyttävässä diskurssissa. Tulkintaa tukee tekstitasolla tehty puheiden aiheuokittelu, jossa ensimmäiset puheenvuorot edustavat pääosin *hallittu ja hallinnoitu maahanmuutto* -aihetta, kun puolestaan viimeisestä lakiesityksestä esitetyt puheenvuorot *ihmisoikeudet ja kansainvälinen suojele* -aihetta.

”Samaten kuin kollegat, olen sitä mieltä, tämä on tervetullut ja hyvä lakiesitys. Se selkeyttää meidän nykyistä lainsäädäntöämme ja myös tiukentaa sitä, ja mainitsen nyt erityisesti perheenyhdistämiskykälät. - - Viimeksi mainitsen, että ed. Rajamäki on useita kertoja nostanut esille, että Rkp ja vihreät ajavat löysää tai liberaalia maahanmuuttopolitiikkaa. Huomautan vaan siitä, että nykyisen ulkomaalaislain perheenyhdistämiskykälät ovat tällä hetkellä nimenomaan samat kuin edellisellä hallituskaudella - -.”

Mats Nylund (r.), HE 240/2009

”Nyt esitettävät muutokset yhdistettyinä jo aiemmin tehtyihin tiukennuksiin tulevat tosiasiallisesti estämään sen, että monien kansainvälistä suojele saavien perheenyhdistämisoikeus toteutuisi. Onko tämä fiksumaa saati inhimillistä politiikkaa? Ei ole meidän ryhmämme mielestä. Pitää selkeästi sanoa ääneen, että hallitus tällä muutosesityksellä haluaa viestittää Suomesta sellaista kuvaa, että tämä ei olisi houkutteleva maa maahanmuuttajille. Ihmisoikeuskysymykset ja kotouttamisen edistäminen – ne asiat ovat täysin unohduneet.”

Thomas Blomqvist (r.), HE 43/2016

Koko tarkasteluajan oppositiossa toiminut SDP puhuu niin ikään kansallisen edun diskurssissa perheenyhdistämisestä. Erityisesti sosialidemokraatit korostavat kansallista

etua kommentoidessaan perheenyhdistämisestä hyvinvointivaltioon ja työmarkkinoihin koituvia vaikutuksia. Perheenyhdistäminen esitetään tässä yhteydessä kysymyksenä Suomen houkuttelevuudesta turvapaikanhakumaana sekä viranomaisresursseille maahanmuuttajista aiheutuvien kustannusten ja halpatyövoiman tai harmaan talouden kautta. SDP on aineistossa osittain saman mielinen hallituksen kanssa, mutta puolueen edustajien esittämissä linjoissa on myös hajontaa. Diskursiiviset käytännöt erosivat myös hieman edustajien linjaeroista riippuen. Esimerkiksi hallituksen esityksestä 43/2016 käydyssä eduskuntakeskustelussa Tytti Tuppurainen (sd.) vertaa hallituksen perheenyhdistämislinjoja kujanjuoksuksi ihmisyyden rappioon, kun Antti Lindtman (sd.) puolestaan pitää samaa hallituksen esitystä pääosin kannatettavana vedoten Suomen etuun.

”Järkeily sillä, että tässä on kysymys yhteisestä eurooppalaisesta linjasta tai pohjoismaisesta linjasta, kyllä kumisee onttouttaan. Tässä on meneillään tietynlainen kujanjuoksu, ”race to the bottom”, niin kuin sanotaan, jonka päässä hämöttää kyllä ihmisyyden rappio. Suomen pitää nyt löytää oma tie, oma linja, meidän näkemyksemme tämän kysymyksen hoitamiseksi.”

Tytti Tuppurainen, HE 43/2016

"On kuitenkin syytä huomata, että Euroopassa on menossa kehitys, jossa kaikki maat tiukentavat perheenyhdistämiskäytäntöjä. Voi esittää kysymyksen: voiko Suomi jäädä tästä ulos? Ja vastaus on, että ei. Kyllä Suomenkin pitää tarkastella ja tiukentaa perheenyhdistämiskäytäntöjä."

Antti Lindtman (sd.), HE 43/2016

SDP:n edustajille kansallisen eron toteuttamisen ja häivyttämisen välisen rajan ylittäminen edellyttää aidoiksi todistettuja perhesuhteita. Krista Kiurun (sd.) puheessa perheenyhdistämistä kannatetaan tällä edellytyksellä. Sosiaalidemokraattien käyttämässä kulttuurista eroa häivyttävässä diskurssissa merkittäviä ovat myös lapsen asema ja perheen taloudellinen tilanne. Kulttuurista eroa puolueen kansanedustajat häivyttävät sellaisten perheiden osalta, joissa perheenjäsenet tekevät matalapalkkaista työtä. Lisäksi osa käyttää sukupuolittunut uhridiskurssia. Tällaisia edustajia olivat esimerkiksi Sanna Marin (sd.), Nasima Razmyar (sd.) ja Tytti Tuppurainen (sd.).

”On tärkeää siis, että voimme varmistaa tehokkain eväin, että kasvattilapsen asemassa Suomeen tulevat lapset ovat tosiasiallisesti tämän muodostuvan perheen jäseniä. Näin ollen tätä perheenyhdistämistä voi pitää perusteellisena ja näin ollen myöskin kannatettavana.”

Krista Kiuru (sd.), HE 240/2009

Vasemmistoliiton kansanedustajat puhuvat tyypillisesti sosioekonomiseen yhteiskuntaluokkaan ja taloudellisiin argumentteihin vedoten. Puolueen edustajien kannoissa on hajontaa siinä, suhtaudutaanko perheenyhdistämiseen kustannuksena vai hyötynä. Kulttuurista eroa häivyttävä diskurssi liittyy puolueen kansanedustajien puheissa ensisijaisesti pienituloisten perheiden hyväksyttäväksi tekemiseen. Esimerkiksi Anna Kontula (vas.) kommentoi, että hallituksen esityksellä 43/2016 ”köyhiltä viedään oikeus perheeseen”. Myös onnistunut kotoutuminen tapahtuu ensisijaisesti työnteon kautta, mikä näkyy puolueen tavoitteissa poistaa turvapaikanhakijoiden työllistymisen lainsäädännöllisiä esteitä. Puolestaan maahanmuuton kustannuksina vasemmistoliiton kansanedustajat esittävät erityisesti pimeät työmarkkinat. Toinen hyväksyttäväksi tekemisen tapa on puhua erityisesti naisia ja lapsia koskevassa sukupuolittuneessa uhridiskurssissa. Silvia Modig (vas.) käyttää puheessaan ilmaisua ”jokainen meistä”, jolla konstruoidaan ”meidän suomalaisten” kategorialla. Kuitenkin eroa meidän ja muiden välillä tehdään pienemmäksi esittämällä samaistuttavia tilanteita. Modigin puheenvuorossa perheenyhdistäminen merkitsee siirtymää laittomasta lailliseen ja hallittuun.

”Perheen yhteen pääseminen on olennainen osa kotoutumista ja integroitumista uuteen yhteiskuntaan. Jokainen meistä voi kuvitella, miten vaikeaa olisi rakentaa omaa elämänsä, jos perhe ja läheiset ovat jatkuvassa vaarassa maailman toisella puolella.

Esitystä on perusteltu sillä, että hallitsematon maahanmuutto on saatava hallintaan. Perheenyhdistäminen on keskeinen, laillinen ja turvallinen reitti usein haavoittuvassa asemassa olevien perheenjäsenten, kuten naisten ja lasten, pääsyssä kansainvälisen suojelun piiriin ja perheensä luo. Eli käytännössä ainoasta laillisesta, hallitusta tavasta tehdään mahdoton.”

Silvia Modig (vas.), HE 43/2016

Vihreiden kansanedustajien puheita leimaa homogeenisemmat diskursiiviset käytänteet verrattuna muihin puolueisiin, joissa on enemmän hajontaa edustajien kesken. Analyysin tekstitasolla havaitsin, että vihreiden kansanedustajien puheista *ihmisoikeudet ja kansainvälinen suojelu* -aiheluokkaan sijoittuu 44 puheenvuoroa kaiken kaikkiaan 54 puheenvuorosta. Näin ollen 81 prosenttia kaikista puolueen puheista esittää yhtä näkökulmaa. Vihreille tyypillistä on representoida perhe universaalina yhteiskunnan perusyksikkönä sekä perustella perheenyhdistämispoliittikkaa lapsen oikeuksien tai sodan ja kärsimyksen keskeltä pakenevien ihmisten auttamisen kautta. Vihreät ovat kuitenkin aktiivisia vain aineiston viimeisestä lakiesityksestä käydyissä keskusteluissa. Aiemmissa täysistunto-keskusteluissa esiintyy puolueesta vain Erkki Pulliainen (vihr.), joka pitää yhteensä viisi

puhetta. Pulliainen puhuu lähinnä kansallisen edun diskurssissa vedoten Euroopan valtioiden yhteisiin pelisääntöihin.

Viimeisissä keskusteluissa vihreät kansanedustajat toteuttavat lisäksi kulttuurista eroa häivyttävää diskurssia ja sukupuolittunutta uhridiskurssia käsitellessään perhesideperustaista maahanmuuttoa. Vasemmistopuolueiden tavoin yhteiskuntaluokkaan vetoaminen näkyy esimerkiksi Emma Karin (vihr.) puheissa. Kun Karin puhetta tarkastellaan diskursiivisten rajanylitysten näkökulmasta, huomataan, kuinka hyväksyttävänä esitetään matalapalkkaista työtä tekevät maahanmuuttajat, kuten lähihoitajat, lastentarhaopettajat ja bussikuljettajat. Ilmaisulla ”omaa puolisoaan ja omia lapsiaan” häivytetään niin ikään kulttuurista eroa osoittamalla, että ihmisellä on oikeus perheenjäseniinsä. Ilmaisuu uusintaa myös ydinperhemallia jättämällä pois laajat perheet ja rajaamalla hyväksyttävän perheen kahteen vanhempaan ja näiden biologisiin lapsiin.

”Hallitus rakentaa tällä esityksellä kovaa maailmaa – maailmaa, jossa oikeus omaan lapseen on kiinni lompakon paksuudesta. Hallituksen maailmassa lähihoitajan, lastentarhaopettajan tai bussinkuljettajan työtä tekevällä ihmisellä ei ole oikeutta saada omaa puolisoaan ja omia lapsiaan tähän maahan turvaan. Kun samaa tulorajaa esitettiin suomalaisille, kaikki tässä salissa olivat raivoissaan, koska jokainen ymmärtää, ettei tässä maassa oikeus perheeseen kuulu vain rikkaille.”

Emma Kari (vihr.), HE 43/2016

Kristillisdemokraattien kansanedustajien käyttämistä diskursseista voidaan tehdä vain rajallisia tulkintoja. Puheita on aineistossa yhteensä seitsemän, ja edustaja Antero Laukkanen (kd.) pitää näistä neljä. Kyseisissä puheissa kristillisdemokraatit kuitenkin puhuvat kansallisen edun diskurssissa, sukupuolittuneessa uhkadiskurssissa ja kansallista eroa häivyttävässä diskurssissa. Puolue seuraa diskursiivisissa käytänteissään muita oppositio-
puolueita, mutta eroaa retoriikallaan vetoamalla kristillisiin arvoihin, kuten lähimmäisen rakkauteen. Oikeus perheeseen on puolueelle keskeinen kysymys lakiesityksissä. Esimerkiksi Peter Östman (kd.) kommentoi hallituksen esitystä 43/2016 sanoen: ”Kristillisdemokraatit pitävät tärkeänä, että jokaisella lapsella tulee olla oikeus äitiin ja isään, mutta tämän lakimuutoksen myötä tämä mahdollisuus käytännössä vietäisiin hyvin suurelta osalta.” Antero Laukkasen (kd.) puheessa puolestaan peilataan Suomen kansainvälistä asemaa kansallisen edun diskurssissa.

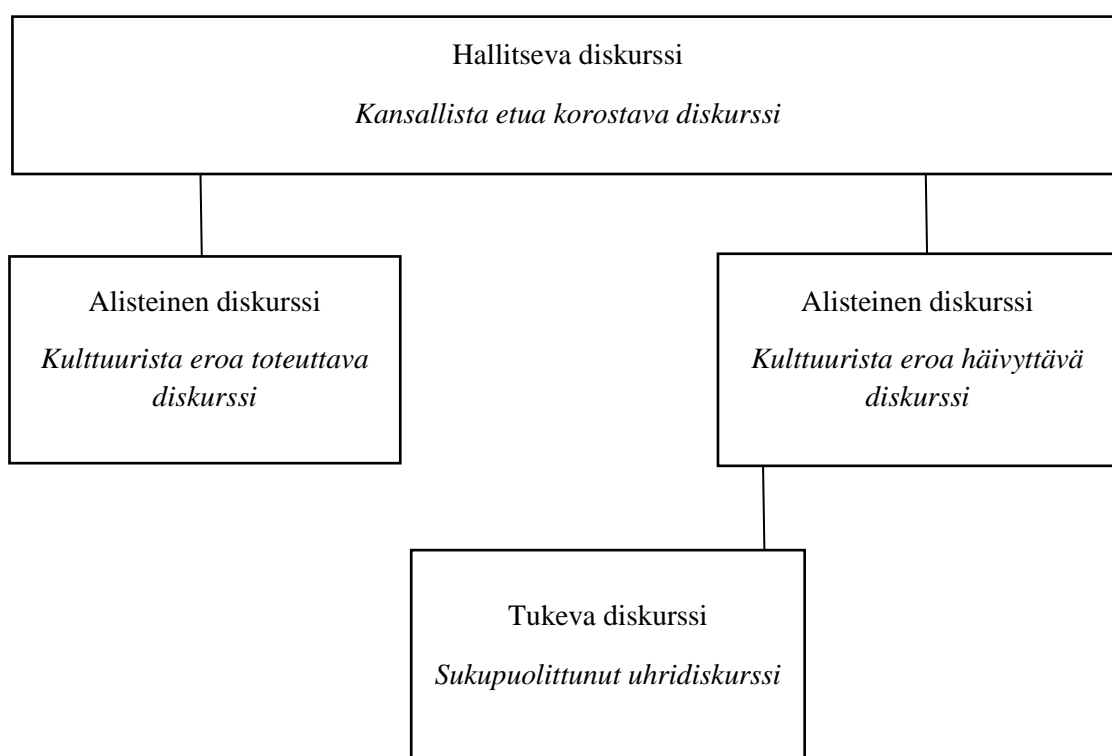
”On surullista, että Suomea viedään nyt perussuomalaisten johdolla maahanmuuttopolitiikassa Unkarin ja Itävallan suuntaan. Suomi, joka on kuuluisa kansainvälinen toimija

ihmisoikeuksien ja ihmisarvon maana, on nyt kääntymässä sisäänpäin itsekkääksi ja rajat hädässä olevilta sulkevaksi maaksi.”

Antero Laukkanen (kd.), HE 43/2016

6.6 Interdiskursiivisuus ja hegemoniset diskurssit

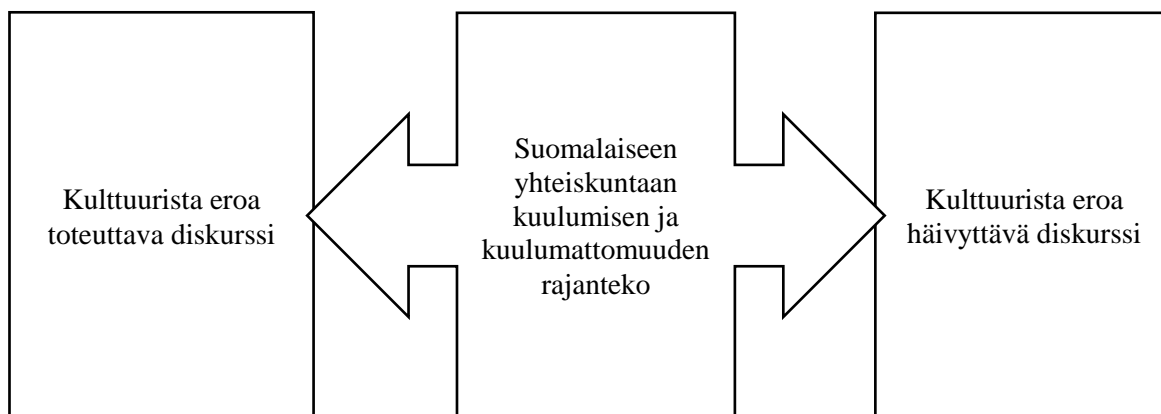
Interdiskursiivisuuden analyysissä tarkastellaan, minkälaiset ovat aineistossa esiintyvien diskurssien väliset vuorovaikutussuhteet. Interdiskursiivisuuden pohtiminen on tärkeää, kun arvioidaan diskurssien heijastamia valtasuhteita, sillä kaikki diskurssit eivät ole saman vahvuisia. Kuvio 8 kuvaa diskurssien välisiä vuorovaikutussuhteita aineistossa.

Kuvio 8. Diskurssien interdiskursiivisuus.

Edellä esitetyistä neljästä diskurssityypistä aineistossa hallitsevana esiintyy kansallista etua korostava diskurssi. Diskurssi ei pelkästään toistu aineistossa useimmiten, vaan se esitetään luonnollisena ja vaihtoehdottomana. Puoluekannasta riippumatta kansanedustajat puhuvat kansallista etua korostavassa diskurssissa tuoden esille suomalaisen yhteiskunnan etuja tai perhemaahanmuuton vaikutuksia yhteiskunnalle. Huomattavaa on, että myös kotouttamistoimia perustellaan nimenomaan kansallisen edun näkökulmasta. Diskurssissa maahanmuuttajien perheenyhdistäminen integraatiota edistävänä asiana on perusteltua nimenomaan Suomen kannalta yksilölähtöisen näkökulman sijaan. Diskurssityypille ominainen *me*-kategorian käyttäminen toistuu kansallisen yksikön konstruoinneissa kautta aineiston. Kansallisen edun diskurssi esiintyy aineistossa hegemonisena, koska muut diskurssit eivät haasta sitä vaan toimivat diskurssityypille alisteisina.

Kulttuurista eroa tuottava diskurssi ja eroa häivyttävä diskurssi toimivat näin alisteisina kansallisen edun diskurssille. Nämä diskurssit tuovat Hallin teorian mukaisen *meistä* eroavan, toiseuttavan *muut*-kategorian keskusteluun. Alisteisissa diskursseissa maahanmuuttajanäkökulma huomioidaan vastakkaisilla tavoilla. Kulttuurista eroa korostava diskurssi luo kuvaa perusteiltaan erilaisista *muista*, joiden hyväksyminen suomalaiseen yhteiskuntaan ei ole kansallisen edun mukaista. Kulttuurista eroa häivyttävässä diskurssissa *muut* tehdään myös tosiasiallisiksi, mutta siirtymää suomalaiseen yhteiskuntaan hyväksyttäväksi legitimoidaan korostamalla samankaltaisuutta *meidän* kanssa. Kulttuurista etua korostavaa diskurssia tukee aineistossa sukupuolittunut uhridiskurssi. Uhridiskurssi voidaan nähdä yhtenä tapana tehdä hyväksyttäväksi perhemaahanmuuttoa Suomessa. Uhridiskurssi kokoakin tavallaan kulttuurista eroa häivyttävää diskurssia oikeuttavia kielellisiä strategioita, kuten Suomen velvollisuutta auttaa hädässä olevia ja naisten ja lasten uhripositiota.

Kuvio 9. Suomalaiseen yhteiskuntaan kuulumisen diskursiivinen rajanveto.

Vaikka kulttuurista eroa toteuttava diskurssi ja kulttuurista eroa häivyttävä diskurssi kamppailevat keskenään, eivät ne ole täysin vastakkaisia. Kuvio 9 kuvaa tätä suomalaisen yhteiskuntaan kuulumisen ja kuulumattomuuden rajantekoa, jota kaksi diskurssia rakentavat. Samassa puheessa saatetaan esittää sekä kulttuurista eroa toteuttavia että häivyttäviä elementtejä. Kiinnostavaa on erityisesti se, minkälaisia poissulkevia elementtejä on kulttuurista eroa häivyttävässä diskurssissa ja sukupuolittuneessa uhridiskurssissa, sillä näitä käytetään aineistossa nimenomaan perheenyhdistämisen edellytysten lieventämisen perustelemisessa.

Esimerkiksi kun uhridiskurssissa keskitytään naisten ja lasten tarpeeseen päästä Suomeen turvaan, miehet jätetään mainitsematta tai heidät esitetään eri perustein maahan tulevina.

Samanlaisia piirteitä on esimerkiksi työperäisen maahanmuuton kautta syntyvän perheen yhdistämisen esittämisessä hyväksyttävänä, jolloin esimerkiksi turvapaikanhakijat suljetaan Suomeen hyväksyttävien ulkopuolelle. Näin ollen molemmissa diskurssityypeissä, kulttuurista eroa toteuttavassa ja eroa häivyttävässä diskurssissa, on poissulkevia elementtejä, joilla tehdään tietynlaiset perhesideperustaisen maahanmuuton muodot ja maahanmuuttajat hyväksyttäväksi, kun toiset suljetaan pois. Usein onkin mielekästä arvioida, mitä jätetään sanomatta silloin, kun annetaan yhdelle ihmisryhmälle oikeus kuulua.

7. Sosiokulttuuriset käytänteet diskurssien taustalla

Fairclough'n diskurssianalyysimallin mukaisesti kolmannella, sosiokulttuuristen käytänteiden tasolla arvioin edellisessä luvussa esitettyjä diskursseja osana laajempaa kontekstia. On selvää, etteivät diskurssit synny tyhjiössä tai puhehetkellä eduskunnan istuntosalissa, vaan ne linkittyvät osaksi laajempaa yhteiskunnallista keskustelua. Mahdollisia tulkintoja on useita siitä, miksi kansanedustajat puhuvat niin kuin puhuvat, ja mitä seurauksia heidän käyttämillään diskursseilla on. Kuten aiemmin esitin, pohdintani keskittyy puhe-tilannetta ympäröivien käytäntöjen kontekstiin.

Ensin arvioin kuitenkin lyhyesti puhe-tilanteen merkitystä käytetyille diskursseille. Eduskuntapuolueiden välinen kielenkäyttö eroaa toisistaan sekä tekstitasolla että osittain myös diskursiivisten käytänteiden tasolla. Näen, ettei kyse ole pelkästään puolueiden linjaroista, vaan myös eduskuntapuheen genreen kuuluvasta deliberaation puutteesta, josta esimerkiksi Rasch (2014, 142) ja Pekonen (2011, 218-223) ovat kirjoittaneet. Aineiston eduskuntakeskustelut ovat aitojen keskustelujen sijaan peräkkäisiä puheenvuoroja ja usein ennakkoon kirjoitettuja. Kuitenkin Raschin ja Pekosen esittämän mukaisesti hallitus-oppositio -jako toteutuu myös tässä aineistossa pääasiallisena jakotekijänä puolueiden välillä. Jako näkyy puheiden lisäksi edustajien äänestyskäyttäytymisessä. Aineistossa on vain yksi äänestys, jossa hallituspuolueen edustaja äänestää ryhmänsä linjan vastaisesti, ja kyse on perussuomalaisten kansanedustaja Maria Tolppasen loikkausta SDP:n ryhmään edeltänyt äänestys 21.6.2016.

Suomalaisessa maahanmuuttotutkimuksessa on tulkittu maahanmuuton politisoituneen aiheena kuntavaaleissa 2008 ja Euroopan parlamentin vaaleissa 2009, minkä vuoksi maahanmuuttovastaiset äänenpainot pääsivät näyttävästi julkisuuteen suomalaisissa medioissa. Maahanmuuttoon ja monikulttuurisuuteen liittyvien asenteiden tiukentuminen ei ole kuitenkaan pelkästään suomalainen ilmiö. Vastaavaa kehitystä on tapahtunut 1990-

luvun lopulta lähtien monissa Euroopan maissa, ja kehityskulku on liitetty erityisesti vuoden 2001 terrori-iskuihin Yhdysvalloissa ja sitä seuranneisiin pommi-iskuihin muun muassa Lontoossa ja Madridissa. (Keskinen 2009, 33-45; Saukkonen 2013, 33-37; Maasilta 2012, 12.)

Tämän tutkielman aineisto sijoittuu tässä mielessä maahanmuuttopuheen luonteen muuttumisen jälkimaininkeihin, eikä diskursiivisten käytänteiden ajallista muutosta olekaan mielekäästä arvioida näin lyhyellä ajanjaksolla. Olisi kuitenkin harhaanjohtavaa sanoa kiristyneen perheenyhdistämispolitiikan Suomessa johtuneen maahanmuuttovastaisten poliitikkojen suosion noususta 2010-luvun taitteessa tai perussuomalaisista puolueena. Kansallisen edun kannalta kiristävien lakien säätämistä kannattivat kaikki hallituspuolueet ja osa oppositiopuolueista, ja vastaavanlaista lainsäädännöllistä kehitystä nähtiin myös muissa Euroopan valtioissa samanaikaisesti. Tämän tutkielman aineiston pohjalta ei voida myöskään arvioida, missä määrin muut puolueet ovat omaksuneet kielellisiä strategioita perussuomalaisilta tai mukauttaneet maahanmuuttopoliittisia linjojaan vastauksena perussuomalaisten nousuun ja pelkoon äänestäjien menettämisestä.

Aineistossa esiintyy kuitenkin muutamia erityisiä aiheita, jotka linkittyvät selvästi ajankohtaiseen tilanteeseen. Ensimmäisissä keskusteluissa hallituksen esityksistä 77/2009 ja 240/2009 kansanedustajat kommentoivat erityisesti muista EU-maista saapuneiden romanien tilannetta. Vuonna 2007 Romanian ja Bulgarian liityttyä Euroopan unioniin, maiden romanivähemmistöjen EU:n sisäinen siirtolaisuus on kiihtynyt. Julkinen keskustelu Suomeen saapuneista romaneista on keskittynyt erityisesti turvallisuuteen ja yleiseen järjestykseen, sekä siihen, miten suomalainen yhteiskunta tarjoaa sosiaaliturvaa ja terveystalvueluita näille henkilöille, joiden oleskelu maassa on usein tilapäistä. (Suomen ulkoasiainministeriö 2014.) Kysymys ei liity suoranaisesti perheenyhdistämiseen perustuvaan maahanmuuttoon, mutta tukee aineistossa esiin nousutta tapaa kuvata perhesidemuutto muiden maahanmuuton muotojen lieveilmionä tai seurauksena. Viimeisessä keskustelussa hallituksen esityksestä 43/2016 näkyy pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden tilanteen kärjistyminen Euroopassa vuodesta 2015 lähtien. Keskustelussa edustajien huomio kiinnittyy erityisesti pakolaisiin ja turvapaikanhakijoihin sekä kansainvälistä suojelua saaneiden perheenyhdistämiseen.

Huomattavaa on, ettei tutkimuksen motivoinnin lähtökohtana toiminut julkinen keskustelu kahden isoäidin karkotuspäätöksestä näkynyt eduskuntakeskusteluissa lainkaan. Sen sijaan sukupuolittunut uhridiskurssi positioi uhrin asemaan naiset ja lapset. Isoäitikeskus-

telujen tapaan suomalaisia viranomaiskäytäntöjä kommentoitiin julmiksi ja epäinhimilliseksi, mutta kohteena olivat nyt erityisesti pienituloiset perheenkokoajat ja ydinperhemallin mukaiset lapsiperheet. Toisaalta kansallista eroa häivyttävän diskurssin toimintalogiikassa näkyy viitteitä yhtenäisen kulttuurin tavoittelusta, sillä perheen malli on keskusteluissa suppea silloin, kun puhutaan Suomeen hyväksyttävistä perheenyhdistämisistä. Horstin (2005; 2009) esittämä meidän kaltaiseksi tekeminen kosketti näin niitä perheenjäseniä, joiden kohdalla nähtiin Suomella olevan velvollisuus myöntää kansainvälistä suojelua.

Kansallista etua korostavan diskurssin sosiokulttuuriset käytänteet liittyvät Suomen kansainvälisen aseman hakemiseen maahanmuuttopolitiikan linjoissa. Diskurssissa Suomi toimii Euroopan unionin viitekehyksessä, ja Suomen tärkeimmät verokkimaat ovat joko Pohjoismaat tai Euroopan unioni kokonaisuutena. Kantava ajatus diskurssissa on se, ettei Suomi voi jäädä maahanmuuttoliittisesta kehityksestä jälkeen. Pohjoismaiseen esimerkkiin nojaamista tukee myös aiempi tutkimus. Esimerkiksi Söderling (2004, 47-50) on kommentoinut, kuinka Suomen maahanmuuttopolitiikka on verrattain nuorta, ja Suomi on omaksunut monia piirteitä Ruotsin maahanmuutto- ja kotouttamispolitiikasta.

Kansallista etua korostava diskurssi on erityisen kiinnostava arvioitaessa viimeaikaista maahanmuuttoliittistä tilannetta Euroopassa. Vuonna 2016 monet EU-maat palauttivat nopealla aikataululla rajavalvonnan myös Schengen-alueen sisällä, arvioivat uudelleen lähtömaiden turvallisuustilanteen ja suunnittelivat perheenyhdistämisen kriteerien tiukentamista (Fingerroos ym. 2016c, 205-206). Tämä paine näkyy myös kansallisen edun diskurssissa, sillä päätökset esitetään välttämättöminä Suomen kansainvälisen aseman kannalta pyrkimyksenä vartioida omaa tilannetta verrattuna muihin valtioihin. Toisaalta esimerkiksi kristillisdemokraattien muutamissa puheenvuoroissa vedottiin nimenomaan Suomen kansainvälisen maineen vaarantumiseen maan kiristäessä perheenyhdistämislinjojaan.

Toisaalta voidaan pohtia, missä määrin vetoaminen EU-alueeseen kohdistuvaan paineeseen ja yhteisen sääntelyn tarpeeseen toimii keppihevosenä poliittiselle argumentoinnille. Tässä tutkielmassa olen osoittanut, kuinka Suomen perheenyhdistämispoliittista linjaa on järjestelmällisesti kiristetty vuosina 2009-2016. Vuoden 2015 pakolaiskriisi on saattanut vauhdittaa lakimuutoksien valmistelua, mutta vuonna 2016 käsiteltyä toimeentulovaltiemuksen laajentamista oli suunniteltu jo aiemmin.

Sosiokulttuuristen käytänteiden kohdalla on kiinnostavaa myös miettiä, mitä ei sanota aineistossa. Perheenyhdistämispolitiikkaa ei esimerkiksi liitetä aineistossa Suomen väestönkasvuun tai ikääntyvään väestöön, vaikka Tilastokeskuksen (2017b) mukaan Suomen väestönkasvu jatkuu vain nettomaahanmuuton ansiosta. Lisäksi Suomen ulkomaalaislain tavoin eduskunnan tapa esittää ulkomaalaiset oli enimmäkseen hallinnollinen (Söderling 2004, 47). Maahanmuuttajat nähdään objektina – ei väestöressurssina tai taloudellisesti tuottavina henkilöinä. Aineistossa merkittävimmät perusteet perheenyhdistämisen kriteerien lieventämiselle olivat kuitenkin humanitaariset perusteet, kuten lasten suojeleminen sodalta ja perheiden positiivinen vaikutus jo maassa oleskelevien maahanmuuttajien koutoutumiselle.

Kun tarkastellaan aineistossa esiintyvien diskurssien poliittisia ja ideologisia seurauksia, nousee esille kansallisen identiteetin rakentaminen eduskunnassa. Kansallisen identiteetin jatkuva määrittely ja uudelleen muotoilu sosiaalisen konstruktion kautta näkyy niin kansallisen edun hahmottamisessa kuin suomalaisen yhteiskuntaan hyväksytyksi tekemisen prosesseissakin. Kuten tutkielman teoreettisessa viitekehyksessä Hall (1999) ja Sen (2009) esittivät, myös aineistossa esiintyi me ja muut -rakenne, joka loi kuvaa vastakohtaisesta maailmasta. Toisella puolella olivat suomalaisen yhteiskuntaan hyväksyttävät ja toisella henkilöt, jotka eivät ansaitse kansainvälistä suojelua tai sopeudu suomalaisen yhteiskunnan normeihin esimerkiksi tekemällä töitä. Suomalaisuuden muotoja löydettiin työntekemisen lisäksi esimerkiksi perhearvojen tärkeydestä.

Näyttääkin siltä, että nationalistinen Suomen kansallisen edun toteutumista korostava näkökulma toimii eduskunnan tekemän perheenyhdistämispolitiikan lähtökohtana. Toisaalta kulttuurista eroa häivyttävässä diskurssissa on edustettuna myös liberalismia vapaan liikkuvuuden muodossa ja monikulttuurisuutta edustavia ideologisia suuntauksia. Diskurssia hyödyntäneistä puolueista vihreät, RKP ja vasemmistoliitto painottavat perheenyhdistämispolitiikassaan Suomen moraalista auttamisvelvollisuutta, mikä on linjassa aiemman maahanmuuttopolitiikan tutkimuksen kanssa (Nykänen 2012, 115-119, Välimäki 2012a, 22-24).

8. Lopuksi

Tässä tutkielmassa olen tarkastellut, minkälaista perheenyhdistämispolitiikkaa eduskunnassa on tehty vuosina 2009–2016 ja miten kansanedustajat ovat keskustelleet esitetyistä ulkomaalaislain muutoksista. Näin lopuksi on hyvä palata tutkielman lähtökohtiin – tutkimuskysymyksiin.

Ensimmäinen tutkimuskysymykseni koski sitä, minkälaisissa diskursseissa kansanedustajat kuvaavat perheenyhdistämistä ilmiönä. Fairclough'n kolmitasoisen kriittisen diskurssianalyysimallin mukaisesti olen hahmottanut täysistuntopöytäkirjoihin kirjatusta eduskuntakeskusteluista neljä perheenyhdistämistä koskevaa diskurssia: *kansallista etua korostava diskurssi*, *kulttuurisia eroja toteuttava diskurssi*, *kulttuurisia eroja häivyttävä diskurssi* ja *sukupuolittunut uhridiskurssi*. Vastauksena toiseen tutkimuskysymykseeni siitä, minkälaisia ovat aineistossa esiintyvien diskurssien väliset suhteet, esitän kansallisen edun diskurssin olevan aineistossa hegemoninen verrattuna muihin diskurssityyppeihin. Kulttuurisia eroja toteuttava diskurssi ja kulttuurisia eroja häivyttävä diskurssi esiintyvät aineistossa rinnakkaisina ja osittain kilpailevina, kun puolestaan sukupuolittunut uhridiskurssi tukee kulttuurisien erojen häivyttämistä.

Viimeinen tutkimuskysymykseni käsitteli sitä, miten kansanedustajien käyttämät diskurssit suhteutuvat Suomessa vuosina 2009–2016 tehtyyn perheenyhdistämispolitiikkaan. Käsittämäni neljä lakimuutosta ovat kiristäneet perheenyhdistämisen ehtoja yhtä lukuun ottamatta, jonka on arvioitu helpottavan EU-kansalaisten perheenjäsenten oleskelulupien saamista. Tutkielmani keskittyy siis pitkälti perheenyhdistämissäädösten tiukentuvaan trendiin, jota perustellaan aineistossa erityisesti kansallista etua korostavan diskurssin ja kulttuurisia eroja toteuttavan diskurssin kautta. Kiristäviä lakiesityksiä vastaan asetuvat sen sijaan kulttuurisia eroja häivyttävä diskurssi ja sukupuolittunut uhridiskurssi, joissa tehdään siirtymää *muista meihin* eli maahan pyrkivistä ulkomaalaisista osaksi suomalaisen yhteiskuntaan hyväksytyjä. Nämä diskurssit vetoavat erityisesti työtä tekeviin tai muutoin itsensä elättämään pystyviin perheisiin, joiden ei tarvitse tukeutua suomalaisen yhteiskunnan tukijärjestelmiin. Humanitaariset argumentit keskittyvät naisiin ja lapsiin, jotka representoidaan aineistossa passiivisina, sotien ja konfliktien uhreina.

Kansanedustajien puheissa näkyvät myös ajankohtaiset yhteiskunnalliset tapahtumat, kuten muista EU-maista Suomeen erityisesti vuodesta 2007 lähtien saapuneet romanit ja vuonna 2015 Euroopassa kiihtynyt pakolaiskriisi. Perheenyhdistäminen määrittyykin ennen kaikkea muiden maahanmuuton muotojen, kuten turvapaikanhaun ja työperäisen maahanmuuton, kautta. Tällöin perheenyhdistämisen ehtojen kiristämiseen pyrkivät lakimuutokset voidaan nähdä yrityksenä ehkäistä aiemmasta maahanmuutosta seuraavaa siirtolaishuollettua. Voidaankin pohtia, onko eduskunnan tekemässä perheenyhdistämispolitiikassa kyse osaltaan maahanmuuton uhkakuvien eräänlaisesta ennaltaehkäisystä. Perheenyhdistäminen nähdään kustannuksena hyvinvointivaltiolle, eikä esimerkiksi perheside-

maahanmuuton myönteistä vaikutusta Suomen väestönkasvulle huomioida keskusteluissa. Tästä huolimatta kansanedustajat näkevät, että perheenyhdistämisellä on myönteisiä vaikutuksia jo maassa oleskelevien – pääasiassa Suomeen yksin saapuneiden miesten – kotoutumiselle yhteiskuntaan.

Näen, että kansanedustajien perheenyhdistämistä koskevista täysistuntopuheista löytyneissä diskursseissa on kyse ennen kaikkea rajanvedoista suomalaisen yhteiskuntaan hyväksyttävien perheiden ja poissuljettujen rajanvedosta. Hyväksytyjä perheitä ja perhesuhteita tarkasteltaessa on erityisen mielenkiintoista analysoida, miten kansanedustajat esittävät ilmiön keskeisen käsitteen, *perheen*. Perheenyhdistämisessä ei ole kyse nimittäin pelkästään yksittäisten ulkomaalaisten Suomessa oleskelun hyväksymisestä tai hylkäämisestä vaan useamman henkilön välisten perhesiteiden tunnustamisesta.

Aineistossa esiintyvissä diskursiivisissa käytänteissä perheen määritelmä on merkittävä hyväksyttävän maahantulon määrittelyssä. Kansanedustajat rakentavat perheen suppeaksi, ydinperheen ideaaliksi, jolla perustellaan muiden kaukaisempien sukulaisten sulkeamista maahanpääsyn ulkopuolelle. Perhesiteet halutaan myös alistaa objektiivisena pidetyn viranomaisarvioinnin alaisiksi. Toisaalta ydinperhe kuvataan puheissa suomalaisen yhteiskunnan tukipilarina.

Yksi tutkielman keskeisimmistä havainnoista on, ettei suomalaisen perheen määritelmää juurikaan haasteta puolueesta riippumatta. Tutkielma vahvistaa näin Sherlockin (2009, 224) näkemystä Eurooppa-keskeisestä, kapeasti rakennetusta perhekäsityksestä, joka sivuuttaa tosiasialliset perhesuhteet mahdollisesti tuhoavinkin vaikutuksin. Pellander (2016, 116-118) on kirjoittanut puolestaan, että perheenyhdistämiseen perustuva maahanmuutto on alistettu oletukselle riippuvaisuussuhteista. Perheenjäsenten oletetaan olevan riippuvaisia joko perheen elättäjistä tai suomalaisesta hyvinvointivaltiosta. Tämä oletus huoltosuhteista perheiden määrittäjänä esiintyy myös aineistossa, muttei ollut ainoa näkökulma perheeseen. Erityisesti oppositiopuolueiden edustajat representoivat oikeuden perheeseen riippumattomana ihmisoikeutena, jota taloudellinen huoltosuhte ei saa määrittää.

Eduskunnassa perheenyhdistämisestä käydyt keskustelut ovat myös sukupuolittuneita. Sukupuolittuneen uhridiskurssin keskiössä ovat naiset ja lapset, kun täysi-ikäisiä miehiä ei nähdä todellista suojelua tarvitsevinä. Keskusteluissa luodaan myös etnisyyteen perustuvia hierarkioita eli maahanmuuttajan tai maahanmuuttajaryhmän etnisyyden vaikutusta siihen, minkälaisissa diskursseissa maahanmuuttajista puhutaan. Tämä ei kuitenkaan ollut

tutkielmani keskiössä ja jääkin kiinnostavaksi kysymykseksi mahdollista jatkotutkimusta ajatellen. Vielä keskeisempänä määrittävänä tekijänä näen kuitenkin maahanmuuttoloperusteiden siinä, miten tietyt maahanmuuttajaryhmät asemoidaan eri kielellisten strategioiden kautta. Esimerkiksi turvapaikanhakijat asettuvat tässä hierarkiassa pääsääntöisesti työperäisen maahanmuuton ja pakolaisstatuksen saaneiden alapuolelle.

Aineistoa lukiessa yllättävää oli hallituksen ja opposition roolien määrittävyys puolueiden kansanedustajien niin diskursiivisissa käytänteissä kuin äänestyskäyttäytymisessäkin. Erityisesti vihreiden kaksijakoinen rooli siirtymässä hallituksesta oppositioon herätti huomiota. Toimiessaan hallituksessa vuosina 2007–2011 vihreiden kansanedustajat ovat lähes hiljaisina täysistuntokeskusteluissa, eivätkä asetu myöskään äänestyksissä hallituksen esityksiä vastaan. Ollessaan oppositiossa viimeisen lakiesityksen kohdalla vuonna 2016 puolueen edustajat erottuvat erittäin aktiivisina hallituksen kiristävän linjan vastustajina. Toisaalta perheenyhdistämispoliittikan kiristävää linjaa ovat edustaneet hallituksessa koko aineiston ajan istuneet keskusta ja kokoomus, joista kahdesta kokoomus on aktiivisempi hallituksen linjan puolustaja istuntosalissa keskustan vetäytyessä keskusteluista.

Puolueiden linjoja analysoidessa paljastuu myös tutkielmani rajoittunut näkökulma. Puolueista, joiden kansanedustajat ovat täysistunnoissa vähäsanaisia tai joissa yksittäiset kansanedustajat hallitsevat keskustelua, on vaikea muodostaa tulkintoja perheenyhdistämispoliittisista linjoista. Se, että jotain diskursiivista käytännettä toistetaan usein täysistuntosalissa, antaa vain viitteitä hegemonisiksi vakiintuneista diskursseista ja lopulta vallankäytöstä liittyen maahanmuuttopoliittikkaan. Mitään ehdottomia johtopäätöksiä ei näin pienellä ja lyhyeltä ajalta kerätyltä aineistolla, voida antaa.

Eduskunnan täysistuntopöytäkirjojen lisäksi aineistoa voisikin laajentaa koskemaan myös muita areenoita, kuten kansanedustajien blogeja tai haastatteluita sekä median tuottamaa sisältöä. Olisi myös tärkeää arvioida viranomaiskäytäntöjen ja lainvalmistelun vaikutusta perheenyhdistämispoliittikkaan, sillä aineistossa kansanedustajien puheessa korostuu hallinnolliset argumentit ja kielenkäyttö. Laajemman aineiston tutkiminen yhdistäen laadullista ja määrällistä analyysia antaisikin mahdollisuuden syventää tässä työssä käytetyn aineiston luentaan perustamiani tulkintoja.

Lopuksi voin todeta, että diskurssien muutoksen arvioiminen vaatisi pidemmän ajanjakson tutkimista. Näen, että perheenyhdistämistä pitäisi arvioida osana maahanmuuttopoli-

tiikan yleisiä linjoja, ja tutkimuksen tulokset tulisi suhteuttaa suomalaisen maahanmuuttopolitiikan historiaan pitkällä aikajänteellä. Maahanmuuttopolitiikka Suomessa on jatkuvasti muuttuva poliittinen kysymys, ja tässä tutkielmassa tarkasteltujen lakimuutosten kokonaisvaltainen konteksti on määriteltävissä vasta vuosien kuluttua.

9. Lähteet

9.1 Kirjallisuus

Baker, Paul (2008): *Sexed Texts. Language, Gender and Sexuality*. Equinox, London.

Burr, Vivien (1995): *An Introduction to Social Constructionism*. Routledge, London.

Demleitner, Nora V. (2003): *How Much Do Western Democracies Value Family and Marriage? Immigration Law's Conflicted Answers*. Hofstra Law Review: Vol. 32 Issue 1 Article 11. Saatavilla: <<http://scholarlycommons.law.hofstra.edu/hlr/vol32/iss1/11>>, luettu 10.10.2016.

Dummett, Michael (2001/2002): *On Immigration and Refugees*. 2. painos. Routledge, London.

Eriksen, Thomas Hylland (1993/2002): *Ethnicity and Nationalism*. 2. painos. Pluto Press, London.

Fairclough, Norman (1992): *Discourse and Social Change*. Polity Press, Cambridge.

Fairclough, Norman (1995/1997): *Miten media puhuu. Alkuteos Media Discourse*. Vastapaino, Tampere.

Fingerroos, Outi, Tapaninen, Anna-Maria & Tiilikainen, Marja (2016a): Johdanto. Teoksessa Fingerroos, Outi, Tapaninen, Anna-Maria & Tiilikainen, Marja (toim.), *Perheenyhdistäminen. Kuka saa perheen Suomeen, kuka ei ja miksi?*, s. 7-20. Vastapaino, Tampere.

Fingerroos, Outi, Tapaninen, Anna-Maria & Tiilikainen, Marja (2016b): Kurittomat perheet. Perheen käsitteen monet muodot historiassa ja eri kulttuureissa. Teoksessa Fingerroos Outi, Tapaninen, Anna-Maria & Tiilikainen, Marja (toim.), *Perheenyhdistäminen. Kuka saa perheen Suomeen, kuka ei ja miksi?*, s. 21-41. Vastapaino, Tampere.

Fingerroos, Outi, Tapaninen, Anna-Maria & Tiilikainen, Marja (2016c): Epilogi. Teoksessa Fingerroos Outi, Tapaninen, Anna-Maria & Tiilikainen, Marja (toim.), *Perheenyhdistäminen. Kuka saa perheen Suomeen, kuka ei ja miksi?*, s. 195-207. Vastapaino, Tampere.

Fingerroos Outi (2016): Mitä perheenyhdistäminen tarkoittaa? Teoksessa Fingerroos, Outi, Tapaninen, Anna-Maria & Tiilikainen, Marja (toim.): *Perheenyhdistäminen. Kuka saa perheen Suomeen, kuka ei ja miksi?*, s. 65-87. Vastapaino, Tampere.

- Förbom, Jussi (2014): *Väki, valta ja virasto. Maahanmuuttovirasto ja suomalainen turvapaikkapolitiikka*. Into Kustannus, Helsinki.
- Hall, Stuart (1997/2003): *The Work of Representation*. Teoksessa Hall, Stuart (toim.) *Representation. Cultural Representations and Signifying Practices*, s. 15-64. 8. painos. SAGE Publications, London.
- Hall, Stuart (1999): *Identiteetti*. Vastapaino, Tampere 1999.
- Hannula, Milla (2011): *Maassa maan tavalla. Maahanmuuttokritiikin lyhyt historia*. Kustannusosakeyhtiö Otava, Helsinki.
- Hiltunen, Anna-Kaisa (2006): *Kaksinkertaisesti toiseutetut. Helsingin Sanomien maahanmuuttajanaisia koskevan kirjoittelun kriittistä diskurssianalyttistä tulkintaa*. Pro gradu -tutkielma, tiedotusoppi, Helsingin yliopisto. Saatavilla: <<https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/93444/gradu01074.pdf?sequence=1>>, luettu 11.10.2016.
- Horsti, Karina (2009): *Kyllä Suomeen yksi nainen mahtuu! Turvapaikanhakijat uhreina ja uhkana suomalaisessa julkisuudessa*. Teoksessa Keskinen, Suvi, Rastas, Anna & Tuori, Salla (toim.), *En ole rasisti, mutta... Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä*, s. 77-86. Vastapaino & Nuorisotutkimusverkosto, Tampere.
- Horsti, Karina (2005): *Vierauden rajat. Monikulttuurisuus ja turvapaikanhakijat journalismissa*. Tampere University Press, Tampere. Saatavilla: <<https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/67525/951-44-6423-0.pdf?sequence=1>>, luettu 11.10.2016.
- Horsti, Karina & Pellander, Saara (2016): *Mummot mediassa: julkinen keskustelu kahdesta ”isoäititapauksesta” 2009–2010*. Teoksessa Fingerroos, Outi, Tapaninen Anna-Maria & Tiilikainen Marja (toim.), *Perheenyhdistäminen. Kuka saa perheen Suomeen, kuka ei ja miksi?*, s. 161-178. Vastapaino, Tampere.
- Ilie, Cornelia (2010): *European Parliaments under Scrutiny. Discourse strategies and interaction practices*. John Benjamins Publishing Company, Amsterdam.
- Jokinen, Arja (1993): *Poliitikkojen puheet puntarissa. Kaupunginvaltuutettujen asunnottomuuspuheiden retoriikka*. Teoksessa Jokinen Arja, Juhila Kirsi & Suoninen Eero (toim.), *Diskurssianalyysin aakkoset*, s. 189-226. Vastapaino, Tampere.

- Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi (1999): Diskurssianalyttisen tutkimuksen kartta. Teoksessa Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (toim.): *Diskurssianalyysi liikkeessä*, s. 54-100. Vastapaino, Tampere.
- Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi (1993): Valtasuhteiden analysoiminen. Teoksessa Jokinen Arja, Juhila Kirsi & Suoninen Eero (toim.), *Diskurssianalyysin aakkoset*, s. 75-108. Vastapaino, Tampere.
- Jokinen Arja, Juhila Kirsi & Suoninen Eero (1993): Diskursiivinen maailma: teoreettiset lähtökohdat ja analyttiset käsitteet. Teoksessa Jokinen Arja, Juhila Kirsi & Suoninen Eero (toim.), *Diskurssianalyysin aakkoset*, s. 17-47. Vastapaino, Tampere.
- Juhila, Kirsi (1999): Tutkijan positiot. Teoksessa Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (toim.): *Diskurssianalyysi liikkeessä*, s. 201-232. Vastapaino, Tampere.
- Keskinen, Suvi (2009): Pelkkiä ongelmia? Maahanmuutto poliittisen keskustelun kohteena. Teoksessa Keskinen, Suvi, Rastas, Anna & Tuori, Salla (toim.) *En ole rasisti, mutta... Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä*, s. 33-46. Vastapaino, Tampere.
- Loftsdóttir, Kristin & Jensen, Lars (2012): Nordic Exceptionalism and the Nordic 'Others'. Teoksessa Loftsdóttir, Kristin & Jensen, Lars (toim.), *Whiteness and Postcolonialism in the Nordic Region*, s. 1-12. Ashgate, Surrey/England.
- Maasilta, Mari (2012): Johdanto. Teoksessa Maasilta, Mari (toim.), *Maahanmuutto, media ja eduskuntavaalit*, s. 7-22. Tampere University Press, Tampere.
- Mäkinen, Jussi (2011): *Veroja maksavat maahanmuuttajat – tervetuloa! Egyptiläisen Eveline Fadayelin tapauksesta käyty maahanmuuttokeskustelu HS.fi keskustelupalstoilla 2009–2010*. Pro gradu -tutkielma, poliittisen historian laitos, Turun yliopisto.
- Nykänen, Anna-Maria (2012): *Hyöty vai haitta, uhka vai uhri? Argumentit maahanmuuton puolesta ja vastaan Suomessa vuosina 2003–2011*. Siirtolaisuusinstituutti, Turku.
- Pekonen, Kyösti (2011): *Puhe eduskunnassa*. Vastapaino, Tampere.
- Pellander, Saara (2016): *Gatekeepers of the Family: Regulating Family Migration to Finland*. University of Helsinki. Saatavilla: <<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/162719/gatekeep.pdf?sequence=1>>, luettu 1.9.2016.

- Pietikäinen, Sari & Mäntynen, Anne (2009): *Kurssi kohti diskurssia*. Vastapaino, Tampere.
- Rasch, Bjørn Erik (2014): On the Non-Deliberative Nature of Parliamentary Debates. Teoksessa Raunio, Tapio & Nurmi, Hannu (toim.), *The Serious Game of Politics: Festschrift for Matti Wiberg*. Valtiotieteellinen yhdistys, Juvenes Print, Tampere.
- Rigo, Enrica (2009): *Rajojen Eurooppa*. Alkuteos Europa di confine. Transformazione della cittadinanza nell'Unione allargata. LIKE, Helsinki.
- Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna (2006): *KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto*. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto, Tampere. Saatavilla: <<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>>, luettu 1.9.2016.
- Saukkonen, Pasi (2013): *Erilaisuuksien Suomi*. Vähemmistö- ja kotouttamispolitiikan vaihtoehdot. Gaudeamus Helsinki University Press, Tallinna.
- Sen, Amartya (2009): Identiteetti ja väkivalta. Alkuteos *Identity and Violence*. Basam Books, Helsinki.
- Sherlock, Catherine (2009): Gender, Family Unity and Migration: Discourses and Dilemmas. Teoksessa Stalfor, Helen, Currie, Samantha & Velluti, Samantha (toim.), *Gender and Migration in 21st Century Europe*, s. 223-244. Ashgate, Surrey.
- Sirva, Sari (2009): Ikääntyvät isovanhemmat ja perheen yhdistäminen Suomessa. Teoksessa Keskinen, Suvi, Rastas, Anna & Tuori, Salla (toim.), *En ole rasisti mutta... Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä*, s. 141-144. Vastapaino & Nuorisotutkimusverkosto, Tampere.
- Sunderland, Jane (2004): *Gendered Discourses*. Palgrave Macmillan, London.
- Suoninen, Eero (1999): Näkökulma sosiaalisen todellisuuden rakentumiseen. Teoksessa Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (toim.): *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Vastapaino, Tampere.
- Säävälä, Minna (2013): Maahanmuutto perheilmionä. Teoksessa Martikainen, Tuomas, Saukkonen, Pasi & Säävälä, Minna (toim.): *Muuttajat. Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta*, s. 101-122. Gaudeamus Helsinki University Press, Tallinna.

Söderling, Ismo (2004): Finland in Sweden's Footsteps. Differences and similarities in immigration and integration policies. Teoksessa Kärki, Kimi (toim.) *Power and Control. Perspectives on Integration and Multiculturalism in Europe*, Tammer-Paino, Tampere, 42-51.

Tiilikainen, Marja, Ismail, Abdirashid & Al-Sharmani, Mulki (2016): Somalialaiset perheet perinteiden, siirtolaisuuden ja sisällissodan välissä. Teoksessa Fingerroos, Outi, Tapaninen, Anna-Maria & Tiilikainen, Marja (toim.): *Perheenyhdistäminen. Kuka saa perheen Suomeen, kuka ei ja miksi?*, s. 43-64. Vastapaino, Tampere.

Van Dijk, Teun A. (1992): *Principles of Critical Discourse Analysis*. University of Amsterdam. Saatavilla: <<http://discourses.org/OldArticles/Principles%20of%20critical%20discourse%20analysis.pdf>>

Välimäki, Matti (2012a): *Kapea maahanmuuttojulkisuus. Maahanmuutto tiedotusvälineissä vuoden 2011 eduskuntavaalien alla*. Pro gradu -tutkielma, politiikan tutkimuksen laitos, Turun yliopisto.

Välimäki, Matti (2012b): Maahanmuutto – politiikan arka aihe. Teoksessa Pernaa, Ville & Railo, Erkki (toim.): *JYTKY. Eduskuntavaalien 2011 mediajulkisuus*. Kirja-Aurora Turun yliopisto, Turku.

Wiberg, Matti & Koura, Antti (1996): Kansanedustajat ovat kyselevinä ja ministerit ovat vastaavinaan. Teoksessa Palonen, Kari & Summa, Hilikka (toim.), *Pelkkää retoriikkaa. Tutkimuksen ja politiikan retoriikat*, s. 197-220. Vastapaino, Tampere.

Wodak, Ruth & Meyer, Michael (2008): *Critical Discourse Analysis: History, Agenda, Theory, and Methodology*. SAGE Publications Ltd, London.

9.2 Sähköiset lähteet

Cupore Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissektori (2016): *Monikulttuurisuutta ja kulttuuripoliittikkaa koskevaa käsitteitä*. Viitattu 10.10.2016. URL: <<http://www.cupore.fi/monikulttuurisuuskasitteet.php>>

FINLEX (2016): *Ulkomaalaislaki (30.4.2004/301)*. Viitattu 1.10.2016. URL: <<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040301>>

Helsingin Sanomat (15.2.2016): *Perheenyhdistämisen tulorajoista syntyi poliittinen myrsky – tarkista laskurilla, saisitko tuotua perheesi Suomeen*. Viitattu 10.10.2016. URL: <<http://www.hs.fi/politiikka/a1455511069666>>

- Helsingin Sanomat (5.6.2016): *Äiti ja kolmevuotias aiotaan käännättää Suomesta – isä ja vauva saavat jäädä*. Viitattu 5.12.2016. URL: <<http://www.hs.fi/kotimaa/art-2000002904750.html>>
- Maahanmuuttovirasto (2015): *Koko viraston yhteinen tilastokooste*. Viitattu 10.10.2016. URL: <http://www.migri.fi/download/64996_Tilastograafit_2015_valmis.pdf?648f1dee21bdd388>
- Maahanmuuttovirasto (9.5.2016): *Kaikki perheenjäsenten ensimmäiset oleskelulupahakemukset maksullisia 16.5. alkaen*. Viitattu 10.10.2016. URL: <http://www.migri.fi/nain_palvelemme/asiakastiedotteet/tiedotteet_perhe/1/0/kaikki_perheenjasenten_oleskelulupahakemukset_maksullisia_16_5_alkaen_67411>
- Maahanmuuttovirasto (2016a): *Oleskelulupatilastot*. Viitattu 10.10.2016. URL: <http://www.migri.fi/tietoa_virastosta/tilastot/oleskelulupatilastot>
- Maahanmuuttovirasto (2016b): *Perheenjäsenen luokse Suomeen*. Viitattu 10.10.2016. URL: <http://www.migri.fi/perheenjasenen_luokse_suomeen>
- Maahanmuuttovirasto (2016c): *Suomen kansalaisuus*. Viitattu 14.10.2016. URL: <http://www.migri.fi/suomen_kansalaisuus>
- Oikeusministeriö (14.4.2016): *Tasa-arvoiseen avioliittoon liittyvä jatkovalmistelu*. Viitattu 7.10.2016. URL: <<http://oikeusministerio.fi/fi/index/valmisteilla/lakihankkeet/henkilö-perhe-ja/tasa-arvoinenavioliittolaki.html>>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö (21.3.2016): *Selvitys: Turvapaikanhakijoiden koulutustaustaa, työkokemusta ja opiskeluvalmiuksia kartoitettiin*. URL: <<http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2016/03/kartoitus.html>>
- Pakolaisapu (2016): *Yleisimmin käytetyt termit*. Viitattu 14.10.2016. URL: <<http://pakolaisapu.fi/pakolaisuus/sanasto/>>
- Pakolaisneuvonta (1.8.2014): *Perheenyhdistäminen*. Viitattu 10.10.2016. URL: <http://www.pakolaisneuvonta.fi/index_html?lid=137&lang=suo>
- Pakolaisapu & Suomen Pakolaisneuvonta (2010): *Selvitys eduskuntapuolueiden maahanmuutto- ja pakolaispoliittisista linjauksista*. Viitattu 10.1.2017. URL: <<http://z.pakolaisneuvonta.fi/Main/files/selvitys%20puolueiden%20maahanmuuttoliittisista%20linjauksista.pdf>>

Sisäministeriö (28.5.2009): *Vapaan liikkuvuuden direktiivin soveltamisalaa ehdotetaan laajennettavaksi*. Viitattu 16.10.2016. URL: <http://www.intermin.fi/fi/ajankoh- taista/uutiset/1/1/vapaan_liikkuvuuden_direktiivin_soveltamisalaa_ehdotetaan_laajen- nettavaksi_28970>

Sisäministeriö (2016): *Turvapaikanhakijoita saapui viime vuonna ennätysmäärä*. Viitattu 10.10.2016. URL: <<http://www.intermin.fi/fi/maahanmuutto/turvapaikanhakijat>>

Sisäministeriö (20.5.2016): *Ulkomaalaislakia muutetaan Euroopan unionin tuomioistuimen päätöksen vuoksi*. Viitattu 11.10.2016. URL: <http://www.intermin.fi/fi/ajankoh- taista/uutiset/1/1/ulkomaalaislakia_muutetaan_euroopan_unionin_tuomioistuimen_paa- toksen_vuoksi_29188>

Suomen ulkoasiain ministeriö (4.7.2014): *Taustaselvitys Romanian romaneista*. Viitattu 5.2.2017. URL: <[http://www.finland.ro/public/down- load.aspx?ID=133753&GUID={0DA73602-9658-48FE-AA67-39D9C5854132}](http://www.finland.ro/public/download.aspx?ID=133753&GUID={0DA73602-9658-48FE-AA67-39D9C5854132})>

Suomen virallinen tilasto (2015): *Eduskuntavaalit. Liitetaulukko 1. Puolueiden edusta- japaikat eduskuntavaaleissa 1983-2015*. Viitattu: 21.10.2016. URL: <http://www.stat.fi/til/evaa/2015/evaa_2015_2015-04-30_tau_001_fi.html>

Tilastokeskus (2017a): *Käsitteet. Perhe. Määritelmä 1*. Viitattu 10.1.2017. URL: <<http://www.tilastokeskus.fi/meta/kas/perhe.html>>

Tilastokeskus (2017b): *Väestönkehitys vuosina 1749-2050*. Viitattu 5.2.2017. URL: <<http://www.stat.fi/org/tilastokeskus/vaestonkehitys.html>>

Valtioneuvoston kanslia (22.6.2011): *Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma*. Viitattu 11.10.2016. URL: <<http://valtioneuvosto.fi/documents/10184/147449/Katai- sen+hallituksen+ohjelma/81f1c20f-e353-47a8-8b8f-52ead83e5f1a>>

Valtioneuvoston kanslia (29.5.2015): *Ratkaisujen Suomi. Pääministeri Juha Sipilän hal- lituksen ohjelma*. Viitattu 11.10.2016. URL: <http://valtioneuvosto.fi/docu- ments/10184/1427398/Ratkaisujen+Suomi_FI_YHDISTETTY_netti.pdf/801f523e- 5dfb-45a4-8b4b-5b5491d6cc82>

YLE (12.5.2016): *Kansalaisaloite äitiyslain muuttamisesta eduskuntaan: 50 000 alle- kirjoittajan raja rikki*. Viitattu 7.10.2016. URL: <<http://yle.fi/uutiset/3-8877823>>

YLE (22.6.2016): *Perussuomalaisten Maria Tolppanen loikkaa demareihin*. Viitattu 2.1.2017. URL: <<http://yle.fi/uutiset/3-8977039>>

9.3 Aineistona käytetyt täysistuntopöytäkirjat

HE 77/2009

- PTK 61/2009 vp
- PTK 45/2010 vp

HE 240/2009

- PTK 107/2009 vp
- PTK 53/2010 vp
- PTK 56/2010 vp

HE 104/2010

- PTK 79/2010 vp
- PTK 168/2010 vp

HE 43/2016

- PTK 36/2016 vp
- PTK 70/2016 vp